
БАЛЫШАВІК БЕЛАРУСІ

№ 9

В Е Р А С Е Н Ь

М Е Н С К

1 9 2 9

1715

У № 7—8 „Балыіавік Беларусі“ быў зьменшаны памылкова артыкул т. А. Некрашэвіча „На новым этапе“, у якім ёсць шэраг політычных памылак. У адным з наступных нумароў рэдакцыя дасць спецыяльны артыкул па пытаннях, закранутых т. А. Некрашэвічам і рэцэзентам газеты „Звязда“ Я. Штылем.

Рэдакцыя.

т. А. Некрасовым и редакцией газеты "Завтра". В 1912-
1913 гг. в Петербурге издана книга "Воспоминания о
Т. А. Некрасове" под редакцией А. А. Некрасова. В книге
содержатся воспоминания о Т. А. Некрасове, а также
его портрет и автограф. Книга издана в количестве
100 экземпляров. Цена 1 рубль.

Ред. Некрасов

Пралетары ўсіх краёў, злучайцеся!

БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ

ЧАСОПІСЬ ПАЛІТЫКІ І ПРАКТЫКІ
ПАРТЫЙНАЙ ПРАЦЫ
ОРГАН ЦК КП(б)Б

№ 9

ВЕРАСЕНЬ

М Е Н С К — 1929

БН 853

1953 г.

ноя
деп
деп
т
мрл

Надрукавана ў друкарні
Беларускага Дзяржаўнага
Выдавецтва
Заказ № 3776.—1.200 экз.
Галоўлітбел № 2753.

БЕЛАРУСКА-
ПАЎНОМАСНЫ
АКАДЭМІК.

На змаганьне за генэральную лінію партыі.

Верасьнёвы пленум ЦК КП(б)Б прайшоў пад знакам бальшавіцкае самакрытыкі і бязбоязнага выкрыцьця скажэньняў лініі партыі і правых ухілаў у рабоце шэрагу органаў, як Наркамзем, Сампрамкоопэрацыя, Наркамасьветы, фінорганы і інш.

Пленум у пастанове аб контрольных лічбах на 1929-30 г. адзначыў, што: „існуючая політыка і практыка ў БССР пры правядзеньні земляўпарадкаваньня патрабуе значных зьмен, галоўным чынам, ва ўстанаўленьні форм і норм земляўпарадкаваньня і землянадзяленьня. Выходзячы з таго, што дагэтуль Наркамземам БССР і яго органамі на месцах на практыцы праводзілася няправільная права-опартуністычная лінія, таму хутарскія формы землякарыстаньня мелі значнае месца пры правядзеньні земляўпарадкаваньня, Пленум ЦК КП(б)Б з асаблівай сілай падкрэсьлівае неабходнасьць самае рашучае барацьбы з хутарскімі формамі і даручае ўсім партыйным організацыям і зямельным органам ужыць самыя рашучыя захады да таго, каб не дапускаць выхаду на хутары, атрубы і карлікавыя пасёлкі, а накіраваць земляўпарадкаваньне ў бок калектывізацыі і ў бок організацыі буйных пасёлкаў. „Рашучая барацьба з хутарамі, за масавую калектывізацыю“ — вось асноўны лозунг партыі і савецкае ўлады БССР.

Існуючыя дагэтуль „максымальныя і мінімальныя“ нормы землянадзяленьня і землякарыстаньня таксама ні ў якой меры ня спрыялі калектывізацыі, наадварот, яны даюць магчымасьць захоўваць у значнай частцы заможныя і нават яўна кулацкія гаспадаркі“.

З такой-жа рашучасьцю пленум асудзіў скажэньні клясавай лініі кіраўнікамі сампрамкоопэрацыі. Пленум адзначыў, што „ў працы прамкоопэрацыі ня было дастаткова выразнае клясавое лініі. Мінулае кіраўніцтва прамысловай коопэрацыі праводзіла праваўхіленцкую лінію ў практычнай рабоце. Гэтая лінія ў практычнай рабоце грунтавалася ў асноўным на опартуністычнай канцэпцыі неабходнасьці выкарыстаньня ініцыятывы, вопыту і сродкаў капіталістычных элемэнтаў.

У выніку ўзмоцненага соцыялістычнага будаўніцтва выціснутыя з шэрагу галін народнае гаспадаркі капіталістычныя элемэнт гораду і мястэчак накіраваліся ў прамысловую коопэрацыю ў мэтах яе заваёвы.

Дзякуючы опартуністычнаму кіраўніцтву прамысловай коопэрацыі ў цэнтры і на месцах, а таксама, дзякуючы невыстарчальнаму гаспадарчаму і організацыйнаму абхопу з боку саюзных коопэрацыйных зьвязнакоў — гэтыя капіталістычныя элемэнт ня толькі не спаткалі належнага адпору, але часам сустракалі садзейнічаньне ў сваіх імкненьнях замацавацца ў коопэрацыі. Гэта давяло да захопу кулацка-нэпманскімі элемэнтамі шэрагу арцеляў і кіраўніцтва ў іх на шкоду інтарэсам бядняцка-серадняцкіх мас саматужнікаў і соцыялістычнаму будаўніцтву“.

У адозьве Пленуму да ўсіх членаў КП(б)Б адзначаецца, што: „мінулае кіраўніцтва Наркамасьветы не забясьпечыла цвёрдае клясавое лініі на культурным фронце, не давала рашучага адпору варожым нам ідэолёгіям, вельмі слаба займалася работаю па выхаваньню і падрыхтоўцы новых пролетарскіх кадраў“.

Чыстка і праверка вясковых ячэек КП(б)Б паказала, што мы маем шэраг скажэньняў клясавое лініі работнікамі нізавых партыйных і савецка-грамадзкіх арганізацый; сярод выключаных з партыі 17% складу вясковых камуністаў, большасьць апынулася па-за парогам партыі за сваю кулацкую політыку і практыку ў рабоце, за зрастаньне з кулацкімі і наогул чужымі элемэнтамі.

Аб вялікай небясьпецы правага ўхілу сярод вясковых арганізацый асабліва яскрава гаворыць становішча, выкрытае абсьледваньнем у Тураўскай арганізацыі, Мазырскае акругі. У пастанове Сакратарыяту ЦК КП(б)Б аб рабоце Тураўскай райпартарганізацыі, мы чытаем:

„а) у раёне няма ніводнага калгасу і да апошняга часу не вялася работа ў гэтым напрамку; б) зусім слаба разьвіты прасьцейшыя вытворчыя аб'яднаньні; в) скрыўленьне клясавое лініі пры разьмеркаваньні земфондаў (перароў); г) значны процант крэдытаваньня заможных (5,2); д) адсутнасьць работы з беспартыйным актывам, дзякуючы чаму адсутнічае рост арганізацыі за кошт батракоў і сельска-гаспадарчых рабочых; е) наяўнасьць у арганізацыі хваравітых зьявішч (настрой некаторых членаў партыі супроць калгасаў, выходы і развал калгасаў, агітацыя супроць дзяржпазык і г. д.); ж) зусім невыстарчальная арганізацыя беднаты вакол асноўных пытаньняў (калектывізацыя, коопэраваньне, разьмеркаваньне крэдытаў, ільгот, арганізацыя сплаўных і лесарубачных арцеляў) і зусім слабая работа груп беднаты, кепская работа з батрацтвам і адсутнасьць падліку апошніх.“

Гэтыя буйнейшыя недахват, галоўным чынам, тлумачацца, па-першае, тым, што да апошняга часу ў работнікаў раёну панавала думка, „што ва ўмовах Тураўскага раёну калгаснае будаўніцтва разьвівацца ня можа“. Гэта антыпартыйная ўстаноўка да апошняга часу не знайшла рэзкага адпору з боку РК і ўсяе партарганізацыі і, па-другое, ёсьць вялікі недахоп у самой сыстэме работы РК“.

Усе выкрытыя скажэньні клясавай лініі, наяўнасьць права-ўхіленцкае політыкі і практыкі ў рабоце цэлага шэрагу як вышэйшых, так і нізавых арганізацый яшчэ раз сыцьвярджаюць тое, што ў БССР—краіне пераважна сялянскай, з яе невялікаю праслойкай пролетарыяту пры шматнацыянальным пераплёце—ёсьць багатая глеба для росту правага ўхілу.

Практыка барацьбы з правым ухілам сьведчыць, што сярод некаторае часткі членаў партыі ёсьць неразуменьне сутнасьці і карэньняў правага ўхілу. Мы маем цэлы шэраг выпадкаў, калі камуністы галасуе супроць правага ўхілу, лічыць сябе стопроцантным правадніком генэральнае лініі партыі, а на справе, у сваёй практычнай рабоце праводзіць яўна правую лінію.

Адгэтуль увага ўсяе КП(б)Б павінна быць зьвернута на яшчэ больш рашучае змаганьне з правым ухілам, на змаганьне з канкрэтнымі носьбітамі правага ўхілу.

Падзеі ў ячэйцы працкалектыву мэблёўшчыкаў (у Менску), дзе „левыя“ злучыліся з правымі для сумеснае барацьбы з партыяй, сыгналізуюць аб тым, што пры барацьбе з праваю небясьпекай ня трэба забываць аб магчымасьці рэцыдываў троцкізму і сваячасова даваць адпор левым наскокам.

Змаганьне з праваю небясьпекаю і левымі загібамі можа ажыццяўляцца галоўным чынам шляхам шырокага разгортваньня бязьлітаснае балышавіцкае самакрытыкі, шляхам падняцьця тэорытычнага ўзроўню марксыцка-ленінскага выхаваньня партыйных кадраў. Адгэтуль набывае асаблівае значэньне канстатаваньне верасьнёвага Пленуму аб тым: „што да гэтага часу партарганізацыямі КП(б)Б ня створаны яшчэ ўсе неабходныя ўмовы для шырокага разгортваньня самакрытыкі і ў шэрагу выпадкаў самакрытыка недастаткова дзейнічае, дзякуючы ня зусім уважлівай і чулай адносіне да крытыкі мас з боку асобных партарганізацый і асобных кіраўнікоў, і катэгорычна выходзячы з таго, што самакрытыка зьяўляецца лепшым і сапраўдным сродкам праверкі клясавае лініі і балышавіцкае ўстойлівасьці кожнага паасобнага кіраўніка, пленум лічыць патрэбным і прапануе ўсім партарганізацыям з усёю сілаю і настойлівасьцю дамагацца больш шырокага і смелага разгортваньня пролетарскае самакрытыкі мас, „ня гледзячы на асобы“, накіроўваючы яе на праверку чыстаты клясавае лініі ўсіх організацый і кіраўнічых работнікаў, на выпраўленьне недахопаў у рабоце партыі, прафсаюзаў і дзяржапарату.

Усім організацыям КП(б)Б значна ўзмацніць і палепшыць якасьць работы ў справе ўздыму політўзроўню і марксыцка-ленінскае падрыхтоўкі кіраўнічых кадраў, абавязваюшы ўвесь кіраўнічы актыў узмоцнена працаваць над уздымам свайго політычнага ўзроўню і забясьпечыўшы яму ў гэтым усебаковую дапамогу. У першую чаргу трэба шырока скарыстаць дзеля гэтага тыя магчымасьці, якія ўжо ёсьць (Комвуз, завочны Комвуз, завочныя курсы марксызму і г. д.).

Толькі бязьлітасная самакрытыка, толькі смелае прызнаньне сваіх памылак забясьпечыць сваечасовае выкрыцьцё скажэньняў лініі партыі і далейшы наступ уперад на шляху соцыялістычнага будаўніцтва.

Завастрэньне ўвагі ўсяе організацыі—трэба яшчэ раз падкрэсьліць—на правай небясьпецы, як галоўнай небясьпецы, і неабходнасьці рашучае барацьбы з ёю зьяўляецца сёньня нашаю асноўнаю задачай.

Ня менш увагі павінна быць зьвернута ўсёю КП(б)Б і на скажэньні лініі партыі на фронце ідэолёгічным і нацыянальным. Нашы перамогі на фронце соцыялістычнага будаўніцтва, смелае выкарчоўваньне капіталістычных элемэнтаў у горадзе і вёсцы і выкліканае гэтым абвастрэньне клясавае барацьбы спрыяла актывізацыі варожых нам элемэнтаў на ідэолёгічным фронце. І тут мы мелі цэлы рад прарываў і вылазак клясавага ворага.

Мы маем наяўнасьць актывізацыі вялікадзяржаўнага расійскага шовінізму, мы яшчэ дагэтуль назіраем упартае нежаданьне цэлага шэрагу работнікаў партыйнага, савецкага, профсаюзнага і гаспадарчага апаратаў праводзіць у жыцьцё дырэктыву партыі аб беларусізацыі. Цэлы шэраг выпадкаў на яўрэйскай вуліцы сьведчаць аб актывізацыі яўрэйскага шовінізму.

Праводзячы рашучае змаганьне і з расійскім, а таксама яўрэйскім шовінізмам, мы на даным этапе асаблівую ўвагу, павінны зьвярнуць на барацьбу з беларускім нацыянал-дэмакратызмам, які зьяўляецца найбольш небясьпечным сёньня.

Гэта вымагаецца, па-першае, таму, што беларускі нацыянал-дэмакратызм набывае ваяўнічы, наступальны характар і, па-другое, таму, што беларускі нацыянал-дэмакратызм у БССР змыкаецца з нацыянал-фашызмам у Заходняй Беларусі—адзінаму пролетарскаму фронту ў БССР і Заходняй Беларусі супроцьстаўляецца адзіны фронт нацыянал-дэмакратаў тут і нацыянал-фашыстаў там.

На фоне сусьветных падзей, пры наяўнасьці падрыхтоўкі ўзброенага нападу на нас, у першую чаргу, фашысцкіх атрадаў Пілсудчыны нацыянал-дэмакратызм у БССР у змычцы з нацыянал-фашызмам у Заходняй Беларусі, зьяўляюцца саюзьнікамі заклітых ворагаў дыктатуры пролетарыяту.

Вось чаму мы кажам, што пры наяўнасьці і актывізацыі вялікадзяржаўнага расійскага шовінізму, актывізацыі яўрэйскага і польскага шовінізму, найбольш небясьпечным на даным этапе зьяўляецца беларускі шовінізм.

Нашы посьпехі на фронце соцыялістычнага будаўніцтва расчыхаюць ад капіталістычных карэнняў тую глебу, якая сёньня харчуе і беларускага нацыянал-дэмакрата і шовіністых іншых колераў.

Кожная наша заваёва на ідэолёгічным фронце і асабліва стварэньне пролетарскіх марксыцкіх кадраў зьяўляецца моцным ударам па нацыянал-дэмакратызму. Апанаваньне пролетарыятам вышын нацыянальнае культуры шляхам далейшага паглыбленьня беларусізацыі дапаможа выбіць нацыянал-дэмакратаў і шовіністых з усіх пазіцый на культурна-нацыянальным фронце.

С. Агурскі.

Барацьба супроць ухілаў на гістарычным фронце.

Ні для каго не сакрэт, што ў шмат якіх досьледах па гісторыі партыі і рэвалюцыйнага, рабочага руху, яскрава праяўляецца цэлы шэраг ухілаў, хібных немарксыцкіх антыленінскіх ацэнак. Мы часта наглядаем тут поўнае скажэньне важнейшых фактаў і рэзкі выяўлены анты-партыйны падыход у асьвятленьні падзей. Гэткія ухілы, гэткія скажэньні вельмі прыкметны ў частцы дасьледчых прац таварышоў-камуністаў, якія зьяўляюцца выхадцамі з нацыяналістычных дробна-буржуазных партый. Сярод названых таварышоў ёсьць і такія, якія праз розныя сродкі стараюцца заглушаць сапраўдны характар арганізацый, якія выхавалі іх раней, імкнуцца давесьці, што гэтыя апошнія былі самымі рэвалюцыйнымі, сапраўды марксыцкімі, бальшавіцкімі арганізацыямі, імкнуцца давесьці на трапнаму выразу т. Пакроўскага („Ідэолёгічны фронт“, „Правда“ ад 7/XI-28 г.), што яшчэ ў 1880 годзе дзяды іхныя былі марксыстамі.

Насколькі глыбока гэтыя тэндэнцыі дзе-ні-дзе прасякалі галіну гістарычнага дасьледваньня, наказвае ідэалізацыя „Бунда“, „Беларускай Соцыялістычнай Грамады“, „ІПС“ і іншых да іх падобных арганізацый, спробы, што асабліва рэльефна праявіліся за апошнія гады у Беларусі, дзе шэраг таварышоў у замаскаваным, а часам і ў адкрытым відзе настойна праводзяць тую думку, што бальшавізм на Беларусі вядзе свой пачатак ад мясцовага нацыянальна-адраджэнцкага руху, ад мясцовага дробна-буржуазнага соцыялізму. Каб ня быць галаслоўным, спашлюся на факты. Спынімся перш на тым, як пад сыцягам бальшавізму прапаведваецца чыстае вады бундызм. Няхай чытач прабачыць нам за тое, што мы адцягнем пры гэтым яго ўвагу (хоць-бы і на кароткі час) да рэчаў, якія, мабыць, яму вядомы.

Мы вымушаны гэта зрабіць для таго, каб усе навочна маглі пераканацца, як, каб дагадзіць зьнаходнай антыленінскай канцэпцыі, груба перакручваецца гістарычная сапраўднасьць.

Хто больш ці менш знаёмы з гісторыяю партыі, той ведае, што „Бунд“ узьнік у 1897 г., як самастойная арганізацыя яўрэйскага пролетарыяту, паклаўшы у аснову свае праграмы прынцыпы, сфармуляваныя Мартавым у прамове, сказанай на першамаіскім сходзе ў Вільні ў 1895 годзе. У тэй прамове Мартаў заявіў:

„што яўрэйскія рабочыя павінны стварыць спэцыяльную рабочую арганізацыю, якая мусіць стаць кіраўніцай і выхаваўцам яўрэйскага пролетарыяту, у яго барацьбе за эканомічнае, грамадзянскае і палітычнае вызваленьне, бо калі рускаму пролетарыяту прыдзецца ахваравацца, каб дасягнуць якіх-небудзь палепшаньняў праз адно якое

з сваіх патрабаванняў, дык ён у такім выпадку ахвотней ахвяруецца тымі з патрабаванняў, якія датычаць спецыяльна яўрэяў“...

Праўда, у самым раннім перыодзе існавання „Бунда“ пlying, якая высоувала на першы плян спецыфічныя задачы яўрэйскага пролетарыяту, далека яшчэ ня была панавашаю пlyingню, чым тым часам і тлумачыцца актыўны ўдзел „Бунда“ ў скліканні першага зьезду РСДРП. Але мікробы нацыяналізму, што ўнетрыліся з самага пачатку ў „Бунд“, знайшлі ў ім вельмі спрыяючую для свайго размножання асяродзину і чым далей, тым усё больш і больш разьядаюць бундаўскую арганізацыю.

Ужо зараз-жа пасля першага зьезду партыі ў цэнтральным органе „Бунда“—„Арбэтер Штымме“ („Голос рабочего“) № 11 за 1898 г. зьявіліся артыкулы, у якіх разьвіваюцца такія думкі:

„З посьпехам адстойваць спецыяльныя яўрэйскія інтарэсы ня ў змозе агульна-расійская партыйная арганізацыя“.

На 3-м зьездзе „Бунда“ ў 1899 годзе адзін з дэлегатаў адкрыта заявіў: „Яўрэйскі пролетарыят навінен дамагацца таксама нацыянальнага роўнапраўя. Грамадзянскага роўнапраўя мала для таго, каб яўрэйскі рабочы мог адстойваць свае інтарэсы“.

У 1900 годзе цытаваная вышэй прамова Мартава „Бундам“ выдана асобнай брашурай пад назвай „Паваротны пункт у яўрэйскім рабочым руху“, што паслужыла за пачатак нашырэння нацыяналістычных ідэй у шырокіх пластох яўрэйскіх рабочых.

У далейшым нацыяналістычная гэндыныя разьвівалася яшчэ больш хуткім тэмпам, што прывяло да таго, што на 2-м зьездзе партыі „Бунд“ высунуў патрабаваньне аб набудаванні партыі на фэдэратыўным грунце і аб прызнанні яго адзіным прадстаўніком яўрэйскага пролетарыяту. Але калі гэтае патрабаваньне было адхілена, „Бунд“ вышаў са складу РСДРП і пачаў весці супроць партыі ажарсточаную барацьбу. Усім вядомы выступленьні Леніна, Плеханова ў „Іскры“ супроць нацыяналізму „Бунда“. З бундаўскім нацыяналізмам веў таксама упартнае змаганьне С. З. і Палескі Камітэты партыі, якім пасля 2-га зьезду удалося раскалоць шэраг бундаўскіх арганізацый і ўцягнуць больш рэволюцыйныя элементы яўрэйскіх рабочых у шэрагі РСДРП.

У 1905 годзе бальшавікамі былі выдадзены на яўрэйскай мове пратаколы 3-га зьезду партыі. У напісанай да гэтага выданьня Цэнтральным органам РСДРП прадмове „Бунд“ характарызуецца гэтак:

„Першы зьезд нашае партыі, які адбыўся вясною 1898 г., паставіў сабе за мэту стварыць гэтае адзінства. Для зьнішчэння абы-якое думкі аб яе нацыянальным характары, партыя дала сабе найменаваньне ня „руская“, а „расійская“. Арганізацыя яўрэйскіх рабочых „Бунд“ уступіла ў партыю, як аўтаномная частка. На жаль, з гэтага моманту адзінства яўрэйскіх і не-яўрэйскіх соц-дэм. у адной партыі было зьнішчана. Паміж дзесячамі „Бунда“ пачалі распаўсюджвацца нацыяналістычныя ідэі, якія стаяць у вострай супярэчнасьці з усім сьветапоглядам соцьял-дэмакраты. Замест імкненьня да збліжэньня яўрэйскіх і не-яўрэйскіх рабочых, „Бунд“ ступіў на шлях адрыву першых ад другіх, выставіў на сваіх зьездах адмежаванасьць яўрэў, як нацыі“.

Паступная эволюцыя „Бунда“ управа поўнасьцю апраўдала даную яму цэнтральным органам характарыстыку. У 1905 годзе „Бунд“ уключыў у сваю праграму патрабаваньне аб нацыянальна-культурнай аўтаноміі. У гады рэакцыі ён канчаткова парваў з рэволюцыяй і прадставіў самае правае крыло ліквідатараў. Супроць пазыцыі, якую ў

гэты пэрыод займаў „Бунд“, неаднокраць выступаў Ленін і другія відныя бальшавікі.

На нарадзе ЦК РСДРП у сьнежні 1912 году ў рэзолюцыі аб на-
пьянальна-дэмакратычных арганізацыях пра „Бунд“ сказана наступнае:

„Нарада асабліва адзначае крайні опартунізм і ліквідатарства у
рашэньнях апошняе (IX) канфэрэнцыі Бунда, якая адхіліла лёзунг
рэспублікі, адсунула на задні плян нелегальную работу і выказала
забыцьцё пра рэволюцыйныя задачы пролетарыяту“.

Аб паводзінах „Бунда“ ў пэрыод імперыялістычнае вайны г. Зіноў-
еў пісаў у „Соцыял-Дэмокраце“:

„Бунд—адзіная арганізацыя ў „старым Інтэрнацыянале“, якая ўжо
цяпер дала якісьці сынтэз соцыял-шовінізму абудвых адценьняў.
У Варшаве і Лодзі мы гаворым на дыялекце Шэйдэмана. У Менску
і Гомелі мы гаворым на дыялекце Гвазьдзевы“ (Г. Зіноўеў і Н. Ленін
„Против течения“, выд. 4, ст. 168).

Вось які быў „Бунд“ напярэдадні нэпрынуцьця самадзержжаўя.
Пасьля Лютаўскае рэволюцыі опартунізм „Бунда“ праяўляецца ў яшчэ
больш рэзкай форме. З самага пачатку рэволюцыі „Бунд“ быў самым
ярм абаронцам Часовага Ураду і самым заўзятым ворагам бальша-
вікоў. У часе чэрвеньскае дэманстрацыі ў 1917 годзе, калі ўвесь
Петраградскі пролетарыят высыпаў на вуліцу з лёзунгамі: „Далоў
10 міністраў капіталістаў“, „Бунд“ сумесна з данскімі казакамі і гру-
паю „Адзінства“ выступіў з лёзунгам аб поўным дэвер’і Часоваму
Ураду. У ды чэрвеньскае рэакцыі бундаўская прэса не аставалася ад-
усяе буржуазнае у гніюсных інсинуацыях супроць Леніна і іншых пра-
вадыроў бальшавіцкага руху і тым натхніла імперыялістычны Часовы
Урад на жорсткія рэпрэсіі супроць бальшавікоў.

Каті 2-м Усерасійскім зьездам Саветаў была агалошана Савецкая
Улада, прадстаўнікі „Бунду“ кваліфікавалі гэты найвялікшы ў гісто-
рыі акт, як „бяздушнае“ злачынства, якое робяць бальшавікі ў адно-
сінах расійскае рабочае клясы і міжнароднае сцыялістычнае рэволю-
цыі; у адзнаку пратэсту супроць гэтага „бязумства“ яны дэманстра-
цыйна пакінулі зьезд.

У самы напружаны пэрыод Кастрычнікавае рэволюцыі „Бунд“
стаў на другі бок барыкадаў, у шмат якіх месцах ён актыўна высту-
паў супроць Саветаў. У Менску ў сьнежні 1917 г. бундаўцы спраба-
валі арганізаваць агульную забастоўку супроць Савецкае Улады;
у Віцебску ў Кастрычнікавыя дні яны стаяць на чале контр-рэволюцыі,
супроцьставячы бальшавіцкаму ваенна-рэволюцыйнаму камітэту свой
ваенны савет; на Украіне прадстаўнікі „Бунда“ былі самымі віднымі
работнікамі Пятлюраўскае Рады і актыўна дапамагалі Пятлюры ў яго
барацьбе з Савецкай Расіяй.

З цягам абвастрэньня грамадзянскае вайны бундаўцы ў сваёй
контр-рэволюцыйнай рабоце робяцца ўсё больш і больш актыўнымі.
Самы небясьпечны для пролетарскае рэволюцыі момант і фактарыя
з іх пераходзяць да адкрытых узброеных анты-савецкіх выступленьняў:
Лібер у гэты час зьяўляецца адным з удзельнікаў чэха-славацкага
мецяжу; часткі бундаўскіх арганізацый бяруць удзел у белавардзей-
скіх паўстаньнях у Яраслаўлі, сяле Батаротску, у 1918 годзе „Бунд“
удзельнічае ў спробах скліканьня зьезду „Рабочых упаўнаважаных“.

На Беларусі прадстаўнікі „Бунда“ сустракаюць нямецкіх акупан-
таў, як „збаўцаў ад ненавіснага іа бальшавікоў“. Характэрныя ў ад-
носіне гэтага заявы, якія зрабіў адзін лідэр „Бунда“ на першым на-
сяджэньні Менскае Гарадзкае Думы, што адбылося на тры дзень
пасля эвакуацыі Менску Савецкім урадам: „Нарэшце такі мы маем

магчымае свабодна пасядаць". Прадстаўнікі „Бунда“ ў часе нямецкае акупацыі ўваходзяць у склад контр-рэвалюцыйнае беларускае рады.

Контр-рэвалюцыйныя наводзіны „Бунда“ прывялі да таго, што пролетарскія элементы пачалі пакідаць яго і ўступаць у шэрагі РКП(б). У гады 1917—1919 г. немаль уся найбольш рэвалюцыйная частка вышла з „Бунда“. У апошнім засталіся толькі мізэрныя групы дробна буржуазных інтэлігентаў, але і у асяродзіне, сярод гэтых генэралаў бяз арміі пад уплывам пролетарскае рэвалюцыі заўсёды адбываліся расколы.

Пад канец грамадзянскае вайны, улетку 1920 году, калі ў „Бундзе“ захаваліся толькі самыя мізэрныя рэшткі, левае крыло яго абвясціла, што „настаў час калі „Бунд“ можа ўзяць на сябе адказнасць за дзеянні Савецкае ўлады, можа прыняць праграму Комінтэрна“. У красавіку 1921 году яны ўліліся ў партыю.

Правас-ж крыло „Бунда“ не пакідала свае даўноўшае контр-рэвалюцыйнае работы. Правыя лідэры „Бунда“ на чале з Абрамовічам эмігравалі за межы, дзе дасюль яшчэ актыўна праяўляюць сябе як самыя заўзятыя ворагі СССР.

Цэнтрам чыннасці „Бунда“ цяпер зрабілася Польшча, дзе ён пад аховаю жандармэрыі Пilsудзкага вядзе барацьбу супроць Компартыі Польшчы і Комінтэрна.

З усяго вышэйсказанага ясна, як дзень, што, кажучы пра „Бунд“ і бундизм, нельга замазваць опартунізм і нацыянал-шовінізм „Бунда“ да Кастрычніка і яго контр-рэвалюцыйны гвар пасля Кастрычніка. На жаль, трэба констатаваць, што замест барацьбы, супроць бундызма, якая мае яшчэ і цяпер актуальнае значэнне, мы часта ў апошнія гады наглядаем адваротнае з'явішча з боку цэлага шэрагу таварышоў былых бундуцаў, была гандэнцыя ідэалізаваць „Бунд“, прадстаўляць яго як неабалышавіцкую арганізацыю у рэвалюцыі 1905 году і скрываць яго контр-рэвалюцыйную сутнасць у эпоху Кастрычніка.

Як далёка прасяціваецца гэтая тэндэнцыя і якую барацьбу прыходзілася вёсці супроць тэндэнцый бундызма у шэрагах партыі паказваюць ніжэйпаданыя факты.

Перад уступленнем у партыю цяперашнія члены ЁсеКП(б) і тагочасныя лідэры „Бунда“ т. т. Фрумкіна, Літвакоў і Вайнштэйн патрабавалі ад нашай партыі, каб „Бунд“ захаваў, будучы у РКП(б), свае арганізацыйныя формы і назву, якія ён меў у РСДРП. Партыя гэтае патрабаванне адхіліла.

Перад 12 канфэрэнцыяй „Бунда“, калі абтаварвалася пытанне аб уступленні ў РКП(б), у адным з сваіх артыкулаў т. Фрумкіна пісала наступнае:

„І няхай цяпер у гэты апошні момант ясна і акрэслена будзе сказана: што-б не зрабілася з імем „Бунда“, з арганізацыйнымі яго формамі, якую-б настанову ні ўхваліла канфэрэнцыя, бундызм будзе жыць, пакуль жыве рабочы рух, пакуль будзе жыць яўрэйскі пролетарыят. Бундызм будзе жыць і перамагаць“.

На самой канфэрэнцыі яна сказала:

„Мы заявілі Комінтэрну: вы можаце нас прымусіць, можаце нас зламаць, але вы ня сумеце нас перарабіць, мы застанемся такімі-ж, якімі былі“.

У часе ўступлення „Бунда“ ў партыю на ўрачыстым сходзе Менскае арганізацыі КП(б) лідэр „Бунда“ т. Вайнштэйн заявіў:

„Я не схаваю ад вас, што мы гэтых поглядаў у агуле і ў цалку не змянілі, мы засталіся пры гэтай думцы, што для далейшага руху

рабочае рэвалюцыі было б карысьней, калі-б яўрэйская камуністычная работа мела-б досыць рухавыя формы для свайго разьвіцьця". („Известия ЦК КП(б)Б" № 14, 19'V-21 г.).

15 сакавіка 1921 г. у № 170 Віцебскае газеты „Ройтэр Штэрн" (орган Віц. Губкома) зьявіўся артыкул был. бундаўца т. Л. Абрама пад назваю „Бунд перамог", у якім ён пісаў:

„Першым на арэне клясаве барацьбы ў Расіі, першым правадыром рабочае клясы, арганізатарам Расійскае соцыял-дэмакратычнае рабочае партыі ў Расіі ў 1898 г., першым баяздольным авангардам расійскага, а таксама яўрэйскага пралетарыята—буў Бунд" (курсы наш—С. А.).

1 мая 1921 г. выходзіць у Маскве першы нумар газеты „Эмес" пад рэдакцыяй Літвакова. Замалым увесь нумар гэтае газеты быў прысьвечаны ідэалізацыі „Бунда". У артыкуле „РКП і Бунд", напісаным т. Літваковым пад псеўданімам Ніцэц, ён усьлаўляе гісторыю „Бунда" і лічыць уступленьне яго ў РКП(б) гэроічным актам. У тым самым нумары т. Фрумкіна ў артыкуле аб 1 мая піша, што ў 1902 г. першамайская дэманстрацыя ў Вільні была арганізавана выключна „Бундам" і толькі яўрэйскія рабочыя падпалі цялесным карам,—зусім ігнаруючы ўсім вядомы факт, што сярод 26 пастрадаўшых было 8 польскіх рабочых і што сярод арганізатараў замаху на Фон-Валя былі таксама два польскія рабочыя. У гэтым нумары зусім замоўчваецца мінулая работа бальшавікоў сярод яўрэйскіх рабочых.

У маі 1922 г. ЦБ выдала зборнік, прысьвечаны 20-гадоваму юбілею Гіршы Лекерта. Юбілей сьвяткаваўся ва ўсіх яўрэйскіх цэнтрах Савецкага Саюзу. У зьвязку з гэтым юбілеем ЦБ выпусьціла цэлы шэраг брашур пра Лекерта. Гэтая ўрачыстасьць была больш прысьвечана „Бунду", чымсь Лекерту. У прадмове да кніжкі „Гірша-Лекерта", выдадзенай ЦБ яўсэжцы пад фірмаю РКП(б), ёсьць месцы, што паугараюць думкі т. Абрама, выказаныя ў газэце „Ройтэр-Штэрн"... З горадасьцю яўрэйскія арганізаваныя рабочыя учораўнія пары сярод пролетарыяту, маглі сказаць пра сябе, што яны зьяўляюцца авангардам рускага рабочага руху. Як гэтакі, яўрэйскія рабочыя ішоў у перадавых шэрагах на працягу апошніх дзесяці год мінулага стагодзьдзя".

І гэтакі, няма Леніна, Плеханова, няма „Групы вызваленьня працы", няма „Саюза барацьбы за вызваленьне рабочае клясы", няма польскае і літоўскае соцыял-дэмакратычнае рабочае партыі, наогул няма ніякае рабочае клясы апроч яўрэйскага пролетарыяту на чале з „Бундам". Такая шовіністычная бязглузьдзіца выдана пад фірмай РКП(б) і прыпадносіцца дасюль для вывучэньня 1 мая 1902 г. у г. Вільні.

У тэй-жа самай кніжцы, на тэй-жа старонцы ёсьць такі абзац: „Бунд быў тады шырокай масавай рабочай арганізацыяй, што складалася з эканамічных кас, з кіруючымі камітэтамі, якія павінны былі прасякнуць усю арганізацыю соцыял-дэмакратычнымі ідэямі рэвалюцыйнае барацьбы, выканаўшай у большай меры гэтую задачу, але ня досыць шырока, робячы тыя-ж памылкі, што і увесь рускі рабочы рух (курсы наш—С. А.).

Такім чынам выходзіць, што „Бунд" рабіў тыя самыя памылкі, што і увесь рускі рабочы рух. Гэтыя словы належаць да таго пэрыяду, калі „Бунд" у маі 1901 г. прыняў нацыяналістычную праграму і нацыяналізм паставіў вышэй за інтарэсы адзінства рабочае клясы; гэта сказана аб тым пэрыодзе, калі Ленін, Плеханаў і „Іскра" вялі адчайную барацьбу супроць бундаўскага нацыяналізму. Гэта называ-

ваецца ў был. бундаўцаў, што „Бунд“ рабіў тыя самыя памылкі, *што і ўвесь рускі рабочы рух*“.

Цікава, што ў кніжцы пра Лекерта гісторыя сьвяткаваньня 1 мая ў Вільні і замах на Фон-Валя асьвятляецца такім чынам, што гэта зьяўлялася толькі справаю адных яўрэйскіх рабочых. Гэтак т. Эстэр Фрумкіна пісала ў 1921 г. у першамайскім нумары „Эмеса“.

У сьнежні 1923 г. т. Літвакоў у юбілейным нумары органа ЦК КП(б)Б—„Векер-Штэрн“ пісаў наступнае:

...У першы момант нашае новае комуністычнае бальшавіцкае радасьці мы былі схільны зусім махнуць рукою на 25 год нашае ўласнае гісторыі, рабочага руху, гісторыі, якая нам прадстаўлялася суцэльнаю памылкаю, ня кажучы ўжо пра тое, што ў РКП не магла пранікнуць такая рабочая кляса, зьяўленьне якое на рэволюцыйную арэну было памылкай, які жыў выключна памылкамі. Наша партыя прайграла-б толькі, калі-б яна увабрала ў сябе такую бяспомачную масу.

Мы ведаем аднак, што ў РКП нас штурхалі і нашыя рэволюцыйныя традыцыі і ісьціны, што РКП набыла ў асобе яўрэйскіх рабочых новыя баяздольныя творчыя рады. Так, мы усирывалі ў РКП новы сьвет, але вельмі шмат з гэтага новага сьвету мы насілі ўжо ў сабе, адваяваўшы яго ў *працягу дзесяткаў год нашае барацьбы*. Мы ў нашым мінулым рабілі шмат памылак, але памылак, *якіх мы павінны саромецца вельмі мала...* („Векер“, 27 сьнежня 1923 г.).

...З таго часу, як мы скінулі з сябе тугу каюшчага грэшніка, мы пачалі больш сур'ёзна ставіцца да свайго ўласнае гісторыі. Мы адчулі ня толькі тое, што РКП дала нам, але таксама і тое, з чым мы к ёй прышлі“.

Няма чаго саромецца гісторыі „Бунда“... „Бунд“, які атручваў яўрэйскія рабочыя масы нацыяналізмам і опартунізмам да Лютаўскае рэволюцыі, які ішоў ад Лютага да Кастрычніка разам з меншавікамі і эсэрамі, які дэманстравалі 18 чэрвеня 1917 г. пад чымі-ж лезунцамі, што і данскія казакі, які дэманстравалі ў ліпеньскія дні арыштоўнаць і расстрэльваць бальшавікоў і які стаў у дні Кастрычнікавага перавароту супроць пратэтарскай рэволюцыі, гэты „Бунд“, на думцы Літвакова, *рабіў мала такіх памылак, якіх трэ было-б саромецца*.

І бундаўцы сапраўды не саромеліся свайго гісторыі. У 1924 годзе член ЦБ Яўсэкіцы т. Я. Левін пад рэдакцыяй т. Эстэр выдае выключна для моладзі кніжку пад назваю „Юген Бунд“, якая зьяўляецца адным суцэльным дыфірамбам „Бунду“.

У 1925 г. т. Вайнштэйн напісаў артыкул пад назвай „1905 год“ для гістарычнага зборніка „Ройтэ Блэтэр“ („Чырвоная Летапісь“), у якім ён піша, што „ў 1905 годзе „Бунд“ быў неаформлена бальшавіцкаю організацыяю“.

У тым-жа самым годзе тав. Рафес у сваёй прадмове да кніжкі Кіржніца „Яўрэйскі рабочы ў рэволюцыі 1905 г.“ пісаў, што „Бунд“ у 1905 г. абальшавізаваўся, прычым Рафес зусім забыўся пра тое, што менавіта ў 1905 г. тав. Ленін вёў жорсткую барацьбу супроць бундаўскага нацыяналізму. Толькі пасля зьяўленьня ў гэтым годзе ў „Известиях ЦВК СССР“ крытычнае заметкі супроць фальсіфікацыі „Бунда“ заднім чыслом т. Рафес напісаў ліст у рэдакцыю, у якім ён прызнае сваю памылку.

Калі ідэалізацыя „Бунда“ набыла такія памеры, некаторыя таварышы рэзка выступілі супроць гэтага. У рэцэнзіі аб кніжцы т. Эстэр „Па Ленінскаму шляху“ тав. Ашаровіч сказаў, што тав. Эстэр дае няправільную ацэнку ролі яўрэйскіх рабочых у Кастрычнікавай рэволюцыі.

У 1924 г. група таварышоў падалі дакладную запіску ў ЦК КП(б)Б з указаньнем на неабходнасьць перайменаваньня газэты „Векер“ і клюбу ім. Гросэра, — назвы, якія бундаўцы працягнулі ў РКП(б) для захаваньня бундаўскіх традыцый. У запісцы пісалі:

„У нашай Беларускай і ў прыватнасьці ў Менскай арганізацыі ёсьць зьявы, якія зусім ня могуць спрыяць у цяперашні час задачы абалышавічваньня яўрэйскіх рабочых і якія як дробна-буржуазная спадчына мінулага павінны быць зжыты. цэнтральны яўрэйскі рабочы клюб носіць назву імя Гросэра (бундаўская традыцыя), а орган ЦК КП(б)Б на яўрэйскай мове — імя „Дэр Векер“. Мы мяркуем, што яўрэйскі рабочы клюб, які павінен быць у першую чаргу школаю кунізму, павінен насіць імя камуніста, які беззаветна змагаўся за кунізм, які клікаў пад сьцяг РКП(б) яўрэйскіх рабочых, памёршага сьмерцю рэволюцыянэра балышавіка на вуліцах Вільні тав. Хайкіна, а не імя чалавека чужога балышавізму. Мы напамінаем, што клюб правых бундзістаў саратнікаў Абрамовіча ў Польшчы носіць таксама імя Гросэра, як і наш камуністычны клюб (што вельмі няпрыймае уражае полігэмігрантаў з Польшчы). Мы мяркуем, што цэнтральнаму органу нашае партыі на яўрэйскай мове больш прыстала насіць старое балышавіцкае імя „Зьвязды“ — „Дэр Штэрн“, — якая першая асьвятліла шлях да кунізму яўрэйскаму пролетарыяту Беларусі, чымся імя „Векера“, яшчэ нядаўна (1918-1919 г.) вёўшага адчайную траўлю кунізму на яўрэйскай вуліцы, які мае „падазроных аднаімёнцаў“ на тым боку рубяжа („Векер“, штодзённы дадатак да яўрэйска-амерыканскага „Форвэртсу“)“.

Гэта запіска прывяла да таго, што было паставоўлена перайменаваць газэту „Векер“ на „Акцябр“, а клюб імя Гросэра ў клюб ім. Леніна.

Барацьба супроць бундаўскіх традыцый стала агульна-партыйнай задачай. ЦК КП(б)Б зьвярнуўся з спэцыяльным лістом да ўсіх членаў КП(б)Б па гэтым пытаньні. У лісту гаворыцца:

„ЦК КП(б)Б з ухвалы ЦК УсеКП(б), паставіў пытаньне аб неабходнасьці зжыцьця небалышавіцкіх традыцый у тых пластох нашай арганізацыі, якія вышлі з дробна-буржуазных партый. Найбольш буйною і тыповаю з гэтых партый, існаваўшых на Беларусі, зьяўляецца „Бунд“. У моц гэтага, а таксама ў моц таго, што бундзізм пусьціў карэньні ў рабочым руху, у асяродзіне кіруючае клясы, пытаньне аб барацьбе супроць бундаўскіх традыцый набыло асаблівае значэньне.

Суб’ектыўная шчырасьць і рэволюцыйная пераконанасьць таварышоў, прышоўшых у нашу партыю з шэрагаў Бунда, стаяць па-за ўсякім ценем сумненьня. За чатыры з паловаю гады, што мінулі з часу ўступленьня асноўных кадраў Бунда ў балышавіцкую партыю, шмат якія таварышы прарабілі значную эволюцыю, зжываючы ўсе сьляды бундаўскае ідэолёгіі і цалком успрымаючы ідэолёгію балышавізму. Не ўважаючы на гэта, тым часам бундаўскую традыцыю нельга лічыць зжытай да канца. Асноўныя моманты, у якіх праяўляюцца рэшткі бундаўскае ідэолёгіі, звычай і настрояў, заключаюцца ў наступным:

1) Ідэалізацыя Бунда заднім чыслом недагаварваньне ў азначэньні нацыяналістычна-меншавіцкае сутнасьці Бунда, падфарбоўваньне яго дзеінасьці, пераўвядзеньне ролі рэволюцыйных элемэнтаў у ім, хвалявая рэакцыя некаторых таварышоў на простую крытыку бундызма.

2) Нацыянальная абмежаванасьць — зацікаўленасьць толькі ў пытаньні яўрэйскае работы, нязвыкласьць і няўменьне весьці работу сярод мас іншых нацыянальнасьцей, памылковая політыка прымусовага залічэньня яўрэйскіх дзяцей у яўрэйскую школу.

3) Цэхаўшчына і. е. недастатковае разуменьне ролі пролетарыату, як класы і эліты, і ў звязку з гэтым няпоўнае ў разуменьне сялянскае палітыкі партыі (а таксама адпаведных элементаў яе нацыянальнае палітыкі).

4) Хвасьцізм у форме перанясеньня ў партыю настрою адсталых рабочых ці нават, што яшчэ горш, дробна-буржуазных яўрэйскіх іластоў. Тэды, калі абавязак бальшавіка, прыслухоўваючыся да настрою мас, заўсёды быць іхным вожак, строга праводзячы партыйную лінію.

Нельга, зразумела, агулам пашыраць паказанія зьявішчы на ўсіх былых бундаўцаў. Але раіам з тым бясумненна, што ў пэўнай частцы іх у гэтай ці іншай ступені гэтыя моманты наглядаюцца. А без абсалютнага адмаўленьня ад бундаўскае традыцыі, без хараннае перапработкі ўсяго ідэйнага строю і ўсяе практыкі работы, нельга быць бальшавіком.

Адгэтуль выцякаюць дзве задачы: па-першае, весці сыстэматычную прапагандыстскую работу па крытычнаму вывучэнню гісторыі бунда і разьясненню яго опартуністычнага і нацыяналістычнага характару. Гэтаму пытанню неабходна адвесці сур'ёзную увагу пры праходжанні курсу гарадзкіх школ. У прыватнасці, пад гэтым кутом гледжання трэба праводзіць работу па збіранню і асьвятленьню матэрыялаў рэвалюцыі 1905 г. Па-другое па-гаварыску напраўляць думкі ў рабоце тых былых бундаўцаў, якія не перамаглі яшчэ ўчэбных вышэй адукацыяў, выхоўваючы іх, такім чынам, у бальшавіцкім духу ў самым ходзе практычнае работы".

Некаторыя работнікі ЦК выступілі супроць гэтага ліста ЦК, паказваючы, што спецыяльнай барацьбы супроць бундызма няма чаго пачаць, што прыкметныя сродкі адсталай часткі яўрэйскіх рабочых зьявіны хвасьцізму і цэхаўшчыны выкліканы тымі самімі прычынамі, якія іныя ўхілы ў партыі (як, напрыклад, опозыцыя) але зусім не грашчывымі бундызма. На паседжанні Яўбюро ЦК КП(б)Б 10 сакавіка 1926 г., калі аб'яўралася пытанне аб барацьбе супроць бундызма, г. Чэмерынскі, які прысутнічаў на гэтым паседжанні, назваў нашу пазыцыю палітычнай распустай і заявіў наступнае.

"З паводу інструктыўнага ліста аб яўрабце. Разьдзел аб бальшавіцкай яўрэйскіх рабочых мас і аб ажыванні традыцый бундызма выклікае ў мяне недаўмёнасьць.

Нездаровыя зьявішчы ў партыі, нездаровыя настроі трэба заўсёды шукаць на глебе цяпер перажываемых цяжкасцяў, а не капацца ў мінулым. Гэта сапраўдная жэстафізыка, у процівазе панятому дыялектычнаму методу. Я пераконаны, што ўхілы, якія вы перапісваеце (хвасьцізм, цэхаўшчына) ролізцы на глебе сучасных затрушчэнняў, а—ня мінулага, калі Зноўсеў і Каменскаў маглі пераацаніць раснастаўленне ў весцы, калі яны маглі праявіць ухіл ад партыйнае лініі, калі Сакольнікаў, стары бальшавік, бязьменны член ЦК з Кастрычнікавае рэвалюцыі мог памыляцца, дык прычым зьяўляюцца ўхілаў і нездаровых настроюў з бундызмам у мінулым.

Пастаўлюкай і завястгрэньнем пытаньня аб бундызме вы ідзіліце увагу ўсяе партыі ад сапраўдных небясьпек і прычын ухілаў. Гэта ёсьць скажэньне, гэта ёсьць палітычная распуста" (з выступленьня тав. Чэмерынскага на паседжанні Яўбюро ЦК КП(б)Б ад 10 сакавіка 1926 г.).

Навакол гэтага пытаньня разгарэлася ўпартая барацьба паміж Яўбюро пры ЦК КП(б)Б і паміж ЦБ Яўсэкцыі пры ЦК УсеКП(б). Пытаньне было перанесена ў АПА ЦК УсеКП(б) і апошні ўхваліў лінію Яўбюро пры

ЦК КП(б)Б. Толькі у 1926 г., калі АПА ЦК УсеКП(б) прыняў рэзалюцыю, якая засуджала лінію ЦБ Яўсэкіны у гэтым пытанні, нарада яўрабнікаў, што адбылася ў Маскве ў снежні 1926 г., прыняла пастанову аб неабходнасці барацьбы супроць рэштак бундызма.

Дык вось мы бачым, што да 1926 г. ня толькі ніякае барацьбы ЦБ не вяло супроць бундаўскіх традыцый, але нават пасля гэтае нарады мы сустракаемся са спробамі рэабілітаваць контр-рэвалюцыйную ролю „Бунда“ ў перыод Кастрычнікавае рэвалюцыі. Гэтак, напрыклад, у хрэстаматыі „Яўрэйскі рабочы“, выданай у Маскве ў 1928 г. пад рэдакцыяй Рафеса, падаецца разьдзел з мае кнігі „Яўрэйскі рабочы у камруху“, у якой я апісаў удзел бундаўцаў у контр-рэвалюцыйным выступленьні кулакоў у сяле Багародзім, Ніжатародзкае губэрні. З гэтага разьдзелу складальнікі хрэстаматыі выкідаюць якраз тыя мясціны, у якіх апісваецца гэты факт.

Тав. Эстэр-Фрумкіна ў сваёй кнізе „Кастрычнікавая рэвалюцыя“ гэтак характарызуе ролю „Бунда“ у перыод Кастрычнікавае рэвалюцыі:

„Тады, калі левыя эсэры пад націскам рэвалюцыйнае сялянскае стыхійі канчаткова парвалі з правымі, тады як яны актыўна удзельнічалі ў Кастрычнікавым паўстанні і не зважаючы на прыметныя хістаньні і толькі на вядомы перыод увайшлі ў склад Савецкага ўраду,— меншавікі і бундаўцы, якім сапраўднаю соцыяльнаю базаю паслужыла гарадская дробная буржуазія, у сваім ляньненьні не пайшлі далей за беспарадны мізэрны „вікжэлізм“, блыталіся паміж абудвых бакоў, што змагаліся і ламалі рукі, што льецца кроў.

„Калі ў асяродзішчы меншавікоў было значнае крыло, якое ішло супроць „вікжэлізму“, што сысьвярджаў, што з большавікамі ні ў якія пгаджаньні уступаць нельга, дык Бунд быў жывым уцелясьненьнем „вікжэлізму“ (Эстэр „Кастрычнікавая рэвалюцыя“ ст. 323—327).

„Вікжэлізм“ хутка лопнуў, але Бунд застаўся на вікжэлеўскіх пзыцыях.

У першы перыод пасля Кастрычніка сугнасьць бундаўскае політыкі заключалася у тым, каб у грамадзянскай вайне ня прыступіць ні да таго, ні да таго боку. У некаторых мясцох бундаўцы павыходзілі з Саветаў. Гэта адбылося таксама ў Менску пад непасрэдным кіраўніцтвам членаў ЦК Бунда. У той-жы самы час менскія бундаўцы ў „Камітэце Ратаваньня Рэвалюцыі“ змагаліся супроць правых эсэраў, якія хацелі паслаць войска ў дапамогу Керанскаму і яны (менскія бундаўцы — С. А.) разам з меншавікамі-інтэрнацыяналістамі дамагаліся таго, каб гэтая пасылка войска не адбылася“ (Эстэр „Кастрычнікавая Рэвалюцыя“ ст. 325).

Гэтая ацэнка ролі „Бунда“ ў сваім грунце хібная. Як можа большавік пісаць, што „Бунд“ застаўся на „вікжэлеўскіх“ пзыцыях, калі пададзеныя вышэй факты аб удзеле бундаўцаў у Пятлюраўскай Радзе, у контр-рэвалюцыйнай Беларускай Радзе і г. д. нічым ня могуць быць зьяняпраўджаны?

Таксама няправільнае сысьвярджэньне Эстэр, што памылкі дробна-буржуазных партый падобны да тае памылкі, якую зрабілі т.т. Зіноўеў і Каменеў у момант Кастрычнікавага паўстаньня. Яна піша:

„Яўрэйскія дробна-буржуазныя соцыялісты ўспрынялі Кастрычнікавае паўстаньне, як няшчасьце, як вар’яцтва. Ём удалося затрымаць ад удзелу ў паўстанні большасьць рабочых. Шлях да Кастрычніка быў яўрэйскім рабочым больш цяжкі і даўжэйшы, чымсь неяўрэйскім.

Але як няшчасьце і вар’яцтва ўспрынялі Кастрычнікавае паўстаньне такія відныя большавікі; як Зіноўеў і Каменеў. Яны аб гэтым адкрыта

таварылі, яны змагаліся супроць паўстання" (Эстэр „Кастрычнікавая Рэволюцыя“ ст. 330).

Гэтыя радкі напісаны ў разгары барацьбы партыі з опозыцыяй. Але і ў той момант аўтар павінен быў падумаць над тым, ці можна кастрычнікавыя памылкі т. т. Зіноўева і Каменева цалком параўноўваць (отожествляць) з контр-рэволюцыйнай чыннасцю „Бунда“ у перыод 1917—1919 г. Асабліва варожая пазыцыя да Кастрычнікавае рэволюцыі аб'ясняецца ня толькі тым, што лідэры „Бунда“ раптам спалохаліся „непарадкаў“ і „ўзрушэньняў“ (хоць такая боязкасьць вельмі характэрная для дробнага буржуа), але і минулымі наводзінамі „Бунда“, тым, напрыклад, што яшчэ ў гады рэакцыі ён выкрасьлі з свае праграмы лезунг буржуазнае рэспублікі, лічачы яго за надта рэволюцыйны.

Т. т. Зіноўеў і Каменеў, зрабіўшы свае памылкі, пасля бралі актыўны ўдзел у самой Кастрычнікавай рэволюцыі; лідэры-ж „Бунда“ толькі ў канцы грамадзянскае вайны зрабіліся напэўна „шляхетнымі і адважнымі“, што не пасаромеліся ўзяць на сябе адказнасьць за дзеянні Савецкай Улады.

Адпэтуль вынікае, што існасьць справы ня у Зіноўеву і Каменеву, „умысел иной тут был“. Спасыланьне на іхнія памылкі (хоць і буйныя і не выпадковыя) спатрэбіліся т. Эстэр для рэабілітацыі „Бунда“. Глядзце — моў, ня толькі лідэры „Бунда“ памыляліся у Кастрычнікавыя дні, але і памыляліся талы нават гэткія большавікі, як т. т. Зіноўеў і Каменеў, якія таксама выступілі супроць паўстання.

У цытаванай вышэй кнізе т. Эстэр-Фрумкіна разьвівае вельмі цікавую думку: на яе погляд клясава-сьвядомыя і культурныя яўрэйскія рабочыя ў часе Кастрычнікавае рэволюцыі знаходзіліся у дробна-буржуазных партыях, за большавікоў ішла стыхія, адны толькі неарганізаваныя рабочыя.

„Здаецца дзіўным“, заяўляе яна, „але усе-ж гэта так. Зжыць дробна-буржуазную ідэалёгію было найбольш цяжка самай культурнай, самай інсьменнай, самай сьвядомай частцы тых яўрэйскіх рабочых, якія былі арганізаваны ў яўрэйскіх партыях. Яны былі культурны. Яны на працягу шмат гадоў чыталі марксыцкую літаратуру. Некаторыя з іх на зубок ведалі популярныя марксыцкія брошурны, адтуль у іхніх галовах моцна засела думка, што маршрут соцыялістычнае рэволюцыі ляжыць з Захаду на Усход, што рэволюцыя павінна раней адбыцца ў перадавых заходня-эўропэйскіх краінах і што для яе патрабуецца пэўная ступень тэхнічнае падрыхтоўкі“ (Эстэр „Кастрычнікавая рэволюцыя“, ст. 328).

...Масавік, неарганізаваны рабочы быў куды больш вольны ад гэтых перашкод. У перыод дыктатуры буржуазіі ён стыхійна ішоў пад уплывам дробна-буржуазнага асяродзішча. У перыод дыктатуры пролетарыяту, свае клясы, ён стыхійна і без мудраваньня хітрых ішоў да свае клясы, да свайго пролетарскага авангарду (Эстэр „Кастрычнікавая рэволюцыя“, ст. 329).

Даўгін разважае на тэму „Да большавікоў ішоў стыхійна неарганізаваны яўрэйскі рабочы“. А што ў перыод яшчэ першае рэволюцыі ў шэрагах большавікоў выхоуваліся і яўрэйскія рабочыя, што яшчэ ў 1905 годзе шмат з іх былі сярод большавікоў Украіны, што ў большавіцкіх арганізацыях выхоуваліся з асяродзіны яўрэйскіх рабочых такія рэволюцыянеры. Пра усё гэта ў кніжцы з 330 старонак ні гуку.

Гэта зусім зразумела. Для часткі таварышоў выхадцаў з „Бунду“, дзе ўсе яшчэ казалася пра яго, як пра адзінага прадстаўніка яўрэйскага

пралетарыату, самая наважнасьць калі-небудзь культурных і клясавасьведомых яўрэйскіх рабочых па-за „Бундам“ уяўляецца немагчымым.

Так, нажаль, яшчэ ў 1928 годзе пішацца гісторыя развіцьця большавізму сярод яўрэйскіх рабочых.

Разумеецца, што калі „Бунд“ быў „адзіным прадстаўніком яўрэйскага пралетарыату“, ня можа быць і гутаркі пра тое, што сярод яўрэйскіх рабочых магла праводзіцца работа апроч „Бунда“. Таксама зразумела загэтым, што тая работа, якую партыя вяла сярод яўрэйскіх рабочых у эпоху рэволюцыі 1905 году і ў эпоху Кастрычнікавае рэволюцыі аж да самага 1921 г. да моманту ўступленьня рэштак „Бунда“ ў партыю, павінна замоўчвацца або ігнаравацца. Падам факты, якія паказваюць, як гэтыя тэндэнцы ажыццяўляюцца на практыцы.

Ужо на III канфэрэнцыі Яўсэкцыі ў 1920 годзе, дзе ўпяршыню ўдзельнічалі толькі-толькі ўвайшоўшыя бундаўцы, апошнімі ігноруецца ўся папярэдняя работа Яўсэкцыі. Прымаецца рэзолюцыя, якая асуджае работу, праробленую групаю старых большавікоў, як Дыманштэйн і інш.

У 1918 годзе партыя прыступіла да выданьня яўрэйскае газэты „Дэр Эмес“ (Праўда). Пасьля выхадзі некалькіх нумароў выданьне было перарвана. Калі „Эмес“ аднаўляе сваё выданьне ўжо пад рэдакцыяй былых бундаўцаў, яна выходзіць пад новай нумарацыяй, прычым зусім ігноруецца стары „Эмес“. У артыкулах, у якіх мімаходам успамінаюцца былыя кіраўнікі яўрэйскае большавіцкае работы, пра іх гаворыцца з усмешкаю. І гэтым быў пастаўлены крыж на ўсёй рабоце сярод яўрэйскіх працоўных, якая прароблена партыяй у першыя тры гады пасьля Кастрычніка. Характэрна, што падрыхтаваны да друку зборнік аб яўрабце за першыя тры гады ў 1921 годзе быў загублены ў друкарні...

У канцы 1920 году „Эмес“ на некаторы час перарваў сваё існаваньне і калі 1 мая 1921 г. ён ізноў пачаў выходзіць у сьвет, „Эмес“ пачынае сваю гісторыю ня з 7 жніўня 1918 г., а з 7 лістапада 1920 году і нумарацыя пачынаецца з 1920 г., а не з 1918 году. Як і ў ранейшым, гэтак і ў новым выданьні „Эмес“ ні словам не абазваўся пра першую большавіцкую газэту на яўрэйскай мове. Пра гэта т. Дыманштэйн пісаў у „Эмесе“ (№ 241 ад 24 кастрычніка 1926 г.). Ён сказаў, што некаторы час новыя таварышы, што ўліліся ў РКП(б), ставіліся зьнядбайліва да першага пэрыоду камуністычнае работы сярод яўрэйскіх рабочых.

У 1918 годзе, у кастрычніку м-цы, у Маскве адбылася першая нарада яўрэйскіх культурных работнікаў, на якой прысутнічала 34 чал.; 1 чэрвеня 1919 г. таксама адбылася 2 канфэрэнцыя яўрэйскіх культурных работнікаў, на якой было 74 чалавека; у ліпені 1920 г. у Маскве адбыўся Ўсерасійскі зьезд яўрэйскіх культурных работнікаў, на якім прысутнічала 250 дэлегатаў. Гэтыя канфэрэнцыі і зьезд ня толькі заклалі грунт яўрэйскае пралетарскае культурнае работы, але на іх пачалася ўпартая барацьба супроць „Бунда“ і іншых яўрэйскіх дробнабуржуазных партый, якія ўсякімі спосабамі стараліся сарваць нашу работу, імкнучыся правадзіць свае нацыяналістычныя ідэі ў нашы культурныя ўстановы.

Здавалася-б такія канфэрэнцыі і зьезды павінны прадстаўляць вялікую цікавасьць ў гісторыі яўрэйскіх працоўных мас. Але ў сапраўднасьці яны былі ігнараваны і калі ў 1924 г. быў скліканы зьезд яўрэйскіх культурных работнікаў, дык гаварышы, вышэзшыя з шэрагаў „Бунда“, прадстаўляць яго як першы Ўсесаюзны зьезд. На самым

з'ездзе ніхто не налічыў патрэбным указаць, што яшчэ да 1924 году адбыўся цэлы шэраг нарад і конфэрэнцый па пытаннях аб культурнай рабоце сярод яўрэйскіх рабочых. Толькі ў 1928 годзе на Харкаўскім з'ездзе было узнята пытаньне аб зьмене нумарацыі зьездаў, палічыўшы за першую конфэрэнцыю культ нараду у 1918 годзе. Пры абгаварэньні гэтага пытаньня мы сустрэлі моцнае супроцьдзейнічаньне з боку кіраўнікоў зьезду, але ўсё-такі нам удалося дамагчыся таго, што пры зачыненні зьезду т. Чэмерынскі вымушаны быў указаць на гістарычнае значэньне першых зьездаў.

Зусім таксама ігнараваліся першыя мерапрыемствы партыі і савецкае ўлады на землябудаўніцтва яўрэйскіх працоўных. У гэтых адносінах характэрная нават брошура т. Чэмерынскага „УсеКП(б) і яўрэйскія масы“, выданая ўжо ў 1926 годзе. Зачэпваючы там пытаньне аб землябудаўніцтве яўрэяў, ён для таго, каб пераканаць чытача, што гэтая работа пачата толькі з 1921 году, піша: „Для таго, каб давесці, што гэтая работа выйшла невыпадкова, што яна падрыхтоўвалася на працягу доўгага пэрыоду мы падаем у канцы кніжкі, як дадатак, дакумэнт 1921 году, які цяпер вядомы ня шмат каму“. Тым часам партыя яшчэ з 1918 г. займалася гэтым пытаньнем. Гэтаму пытанню аддаваў увагу тав. Ленін у 1918 годзе; у 1919 годзе ЦК РКП(б) быў прыняты з паводу гэтага цэлы шэраг пастановаў і пры Наркомнацы быў створаны адзел па арганізацыі яўрэйскіх земляробчых комун. Некагорыя з арганізаваных тады яўрэйскіх сельска-гаспадарчых комун існуюць у нас на Беларусі і цяпер.

У кастрычніку 1925 году т. Мэрэжын змясьціў у „Эмесе“ артыкул, у якім ён адкрыта адмаўляе ўсю работу, праробленую сярод яўрэйскіх працоўных, як і Савецкае ўлады ў першыя гады Кастрычнікавае рэволюцыі. Ён кажа там, што Кастрычнікавая рэволюцыя прышла для яўрэйскага пролетарыату са спазьненнем на 3 гады, і што яўрэйскія рабочыя прыйшлі у Кампартыю толькі ў той момант, калі „Бунд“ уліўся ў РКП(б). Там ён зацвярджае таксама, што НЭП пачаўся для яўрэйскіх працоўных толькі з 1923 году.

У свой час мы адзначалі, што тэтакія адносіны да работы партыі сярод яўрэйскіх працоўных мас, акрамя скажэньня сапраўднасьці, зьяўляюцца вельмі шкоднымі. Наша ацэнка зусім пацвердзілася. Цяпер у савецкіх газэтах выступленьне т. Мэрэжына выкарыстоўваецца, як доказ, што савецкая ўлада да 1923 году нічога не рабіла, каб палепшыць становішча яўрэйскіх мас.

Цэлы шэраг фактаў ідэалізацыі „Бунда“ праявіўся асабліва рэльефна за апошні час на Украіне.

Два—тры гады таму назад Бухбіндэр выпусьціў кнігу пад назвай „Гісторыя яўрэйскага рабочага руху“. У гэтай кнізе Бухбіндэр дае хібную нацыяналістычную ацэнку гісторыі яўрэйскага рабочага руху. „Бунд“ у гэтай кнізе малюецца ў самых яркіх рэволюцыйных фарбах. Супроць гэтае нацыяналістычнае гісторыі і ідэалізацыі ў ёй „Бунд“ выступіў на старонках „Пролетарскай Рэволюцыі“. І ў газэце „Эмес“ тав. Дзіменінгэйн і паказаў, што кніга Бухбіндэра нацыяналістычная і шкодная. Усё-ж такі пасля зьяўленьня гэтае рэцэнзіі ў Харкаўскай часопісі на яўрэйскай мове „Ройтэ Вельт“ была зьмешчана рэцэнзія, у якой расхвальвалася кніга Бухбіндэра і рэкамендавалася як лепшая кніга, якая зьявілася за апошні час.

У 1928 годзе у Кіеве была арганізаваная яўрэйская катэдра пры Украінскай Акадэміі Навук; кіраўнікі катэдры паслалі запрашэньне на адчыненне катэдры бундаўскай „Фольксгайтунг“, газэце, якая вядзе ганебную барацьбу супроць камуністычнае партыі.

У ліпені 1929 г. ў Кіеве быў выданы політычны слоўнік на яўрэйскай мове пад рэдакцыяй двух камуністаў. У гэтым слоўніку сказана, што ў першыя гады свайго існавання „Бунду“ быў чужы нацыяналізм...

Гэтая няправільная ацэнка і шэраг іншых прывялі да таго, што прышлося забараніць кнігу ў 880 старонак.

Усе гэтыя факты ідэалізацыі „Бунда“ не спрыялі жыванню бундаўскіх традыцый, а, наадварот, дапамагалі іх узмацненню. Наколькі моцныя яшчэ гэтыя цяжкасці можна меркаваць па артыкуле г. Алека, зьмешчанага ў „Эмесе“ 3 жніўня 1929 г. у № 180. У гэтым артыкуле пад назвай „Шкодны нацыяналізм“ ён піша:

„У некаторых былых бундаўцаў заўважваецца ідэалізацыя гнілага мінулага—ідэалізацыя „Бунда“. Яны проста з натхненнем гавораць аб рэвалюцыйнай дзейнасці „Бунда“. Іншыя гатовы выдраць вочы усім тым, хто кваліфікуе яе, як контр-рэвалюцыйную работу. Такія таварышы, якія ня вызваліліся яшчэ ад чаду і зьвязаны яшчэ са старымі традыцыямі „бундызма“, заусёды ганарацца свёію вялікаю ротню і ўдзелам у „вялікай рэвалюцыйнай“ рабоце „Бунда“.

Гэтыя бундаўскія перажыткі ня толькі праяўляюцца ў ідэалізацыі гісторыі „Бунда“, мы сустракаемся з гэтай ідэалізацыяй і ў штодзённай рабоце, і нават ў нашай штодзённай партыйнай рабоце. У яўсэцкях, дзе працуюць большаю часткаю былыя бундаўцы і былыя члены іншых яўрэйскіх дробна-буржуазных партый, яшчэ ня зжыты старыя бундаўскія імкненні да асобных самастойных арганізацый у шэрагах УсеКП(б).

Аб гэтым зьявішчы апавядае тав. Алек у вышэй цытаваным артыкуле наступнае:

„Ёсць такія, якія глядзяць на яўпартсэцкыі, як на асобныя камітэты ў партыйных камітэтах. Хацелі-б і бывае, што проста патрабуюць, каб яўсэцкыі ўзялі на сябе функцыі ўсяго парткамітэту. Часам прыходзяць па такія дырэктывы, якія датычаць выключна Оргаадзела, Агітпропа, Сакратарыята, Парткома і г. д. і расчароўваюцца і злуюць, калі ім растлумачваюць, што гэта ня тычыцца яўсэцкыі.

Бываюць выпадкі, калі хочуць супроцьпаставіць яўсэцкыю парткому, разглядаючы яўсэцкыю як „абаронца яўрэйскага народу“ супроць савецкай улады і супроць партыі“.

Гэтыя факты, аб якіх піша тав. Алек, ня толькі тычацца Украіны. У іншых мясцох можна адзначыць тыя самыя зьявішчы бундызму і бундаускае ідэалізацыі. Вельмі характэрна, што былыя бундысты, якія хочуць змагацца з бундызмам і з бундаўскімі традыцыямі, робяць гэта такім чынам, што выходзіць наадварот.

Замест таго, каб змагацца з бундызмам, яны умацоўваюць бундаўскую канцэпцыю па некаторых пытаннях.

Усе бундаўскія гісторыкі распаўсюджвалі благую думку аб гісторыі яўрэйскага рабочага руху, што яўрэйскі рабочы рух нарадзіўся як інтэрнацыянальны рух і што быў ён такім да тага часу, калі свабодны масавым рухам (да другой паловы 90-х гадоў), калі зьявіўся „Бунд“. Гэтую хлусьлівую думку бундаўскі гісторык Б. Фрумкін формуляваў у 1913-м годзе ў яўрэйскім нацыяналістычным зборніку „Яўрэйская старына“ ў артыкуле „3 гісторыі яўрэйскага рабочага руху“. І праз 15 год у 1928 годзе 2 члены камуністычнае партыі паўтараюць тую самую хлусьню. Тав. Кугель, які напісаў артыкул, накіраваны супроць „Бунду“ ў лістападаўскім нумары „Бальшавіка Беларусі“, пісаў наступнае: „Яўрэйскі рабочы рух быў у першы пэрыод свайго існавання прасякнуты духам інтэрнацыяналізму. Паваротны пункт у гісторыі яўрэйскага рабочага руху, калі нацыяналістычная

ідэалізацыя пачынае прасякаць у шэрагі яўрэйскіх арганізаваных рабочых, звязаны з гістарычным пераходам ад прапагандыцкіх гурткоў да масавае агітацыйнае работы¹⁾.

Так пісаў тав. Кугель у лістападзе 1928 г., і ў снежні 1928 г. Літвакоў аб тым самым пытанні ў газэце „Эмес“ пісаў наступнае:

...„Што таксама ў яўрэйскім асяродзішчы пачаў (яшчэ ў 70-х годках мінулага стагоддзя) разьвівацца рэволюцыйны рабочы рух, што спачатку гэты рух ішоў пад знакам інтэрнацыяналізму. Але потым у сярэдзіне 90-х гадоў мінулага стагоддзя, калі ва ўсім расійскім руху моцна разьвіўся опартунізм, які асабліва быў прыстасаваны да дробна-буржуазнага асяродзішча, пераважна саматужнага пралетарыяту, там яшчэ аб'яднаўся з дробна-буржуазным нацыяналізмам, як асобным прадуктам спэцыфічнага яўрэйскага асяродзішча і ў выніку гэтага атрымаўся „Бунд“²⁾.

Адсюль яскрава відаць, „што ўсе шляхі ў Рым вядуць“. Бундаўскі гісторык Фрумкін яшчэ ў 1913 годзе, усхваляючы „Бунд“, заявіў, што яўрэйскі рабочы рух стаў нацыянальным, калі зьявіўся „Бунд“ і калі ён стаў масавым рухам; і т. Літвакоў, які змагаецца з бундызмам, паўтарае у бальшавіцкім друку ў 1928 годзе тое, што бундыст Фрумкін казаў ў 1913 годзе. І характэрна, што ўсе тры аўтары разглядаюць яўрэйскі рабочы рух, як адно цэлае, без якіх-небудзь напрымкаў. Дз. 1895 г. ён быў „цэлым інтэрнацыянальным“ і потым, калі ён стаў масавым, ён зрабіўся нацыянальным³⁾. Кожны больш менш зямель і разьвіццём сацыялістычных ідэй сярод яўрэйскіх рабочых, добра ведае, што гэтая бундаўская канцэпцыя хібная ад пачатку і да канца. Кожны, хто знаёмы з гісторыяй яўрэйскага рабочага руху, добра ведае, што ўжо з першых крокаў разьвіцця сацыялістычнае мысьлі сярод яўрэйскіх рабочых, у яўрэйскім рабочым руху былі два напямкі: нацыяналістычны і інтэрнацыянальны. У першым яўрэйскім народніцкім гуртку, заснаваным Ліберманам у Вільні ў 1872 г., мы знаходзім нацыяналістычны напрамак Лібермана і інтэрнацыянальны Зундэлевіча. І з гэтага дня барацьбы між нацыяналізмам і інтэрнацыяналізмам ня спыніліся ва ўсёй гісторыі сацыялістычнага руху сярод яўрэйскіх рабочых.

Бундаўскія гісторыкі сьвядома ігноруюць гэтую ідэалёгічную барацьбу і сьвядома яны падзялілі сацыялістычны рух сярод яўрэйскіх рабочых на пэрыоды інтэрнацыяналізму і нацыяналізму, каб гэтым паказаць вялікую ролю Бунда ў грызьні яўрэйскага народу.

Бундаўскія гісторыкі імкнуцца паказаць, што да узьнікненьня „Бунда“ яўрэйскі рабочы рух быў прасякнуты асымілятарскімі тэндэнцыямі і ня цікавіўся спэцыфічнымі запатрабаваньнямі яўрэйскага народу. Як толькі нарадзіўся „Бунд“ і зрабіўся „політычна-масавай партыяй яўрэйскага пралетарыяту“, ніша бундаўскі гісторык Шульман перад ім стала адна з важнейшых задач:

„рэаганаць на спэцыфічныя ўмовы, у якіх знаходзіліся яўрэйскія працоўныя масы, як важнейшая частка яўрэйскага прыгнечанага

¹⁾ Кугель. Ленін аб „Бунду“. „Бальшавік Беларусі“ ст. 47-ая, 1928 г.

²⁾ Літвакоў. „Эксперт Агурскі“. „Эмес“ 4 снежня 1928 г.

³⁾ Варта адзначыць, што аб урадую думку аб інтэрнацыянальным і нацыянальным пэрыодзе яўрэйскага рабочага руху падтрымліваюць таксама „Поалей-Сіёністы“. Іхні тэорэтык Борухаў сказаў таксама, што ён яўрэйскі рабочы рух быў гурткавым рухам інтэлігенцыі, ён быў асымілятарскім, а калі стаў масавым, ён зрабіўся нацыянальным. Розніца паміж Поалей-Сіёністамі і бундыстамі толькі ў тым, што першыя звязваюць погляды, што яўрэйскі рабочы рух стаў масавым і нацыянальным рухам з узьнікненьнем Поалей-Сіёнізма, а не бундызма.

народу. Яўрэйскі народ быў зусім бяспраўным. Агульны націск палітычнага бяспраўя, які даў на сельніцтва ва ўсёй Расіі пад царскім рэжымам, асабліва ціснуў на яўрэйскі народ¹⁾.

З гэтых слоў становіцца яскрава мэтавая ўстаноўка ў пэрыядызацыі яўрэйскага рабочага руху. Мэтавая ўстаноўка такая, што „Бунд“ ня толькі зьявіўся змагаром за права яўрэйскага пролетарыяту, але таксама і змагаром за правы яўрэйскага народу, які прыгнятаўся царызмам. І калі „Бунд“ стаў нацыянальна масавым яўрэйскім рабочым рухам, дык нельга было сказаць, што мог існаваць асобны інтэрнацыянальны рух сярод яўрэйскіх рабочых, бо ўсе ведаюць бундаўскую канцэпцыю, што „Бунд“ зьяўляецца адным прадстаўніком яўрэйскага пролетарыяту. Вось чаму бундаўскія гісторыкі імкнуцца паказаць, што да ўзьнікненьня „Бунда“ соцыялістычны рух быў асымілятарскім і інтэрнацыянальным і толькі з нараджэньнем „Бунда“ ён стаў нацыянальным.

Калі зразумела, што бундаўскія гісторыкі пішуць так, то зусім не зразумела, як камуністы паўтараюць бундаўскую канцэпцыю аб характары яўрэйскага рабочага руху, як яны паўтараюць абсурдную думку, што спачатку яўрэйскі рабочы рух быў інтэрнацыянальным, а потым зрабіўся нацыянальным, ігноруючы пры гэтым той факт, што ў яўрэйскім рабочым руху заўсёды былі два напрамкі—інтэрнацыянальны і нацыянальны.

Мы маглі-б адзначыць цэлы шэраг іншых падобных фактаў. Але нам здаецца, што іх падана досыць, каб ясна было якую шкоду прыносяць спробы ідэалізацыі „Бунда“ і звязаныя з імі замоўчваньні бальшавіцкае работы сярод яўрэйскіх мас да ўступленьня „Бунда“ ў РКП(б). Усё гэта паказвае, наколькі правільны і актуальны тэзіс апошняе нарады Гістпартаў аб неабходнасьці ўзмацненьня барацьбы супроць тэндэнцыі ідэалізацыі дробна-буржуазных партый.

У сёньнешнім нашым артыкуле мы разабралі пытаньне, як гэтыя тэндэнцыі праяўляюцца ў адносінах „Бунда“. Ня ў меншай аднак ступені яны праяўляюцца і ў адносінах дробна-буржуазных беларускіх партый.

¹⁾ Шульман. „Сравнительная история рабочего движения“, 1-ая частка, 45-ая старонка. Выдав. „Свет“—Варшава, 1929 г.

Р. Кугель.

Ленін аб антысэмітызме.

Самадзяржаўе ў барацьбе з нарастаючымі сіламі рэвалюцыі ў Расіі карысталася рознымі сродкамі адцягнення мас ад рэвалюцыйнага руху. Адным з такіх сродкаў быў антысэмітызм.

Самадзяржаўе моцна трымалася толькі да таго часу, пакуль клясавая барацьба ў Расіі яшчэ слаба або недастаткова развілася. Але з узнікненнем рэвалюцыйнага, а потым і рабочага руху, нарасталі і ўзмацнялася такая клясавая сіла, якая ў канчатковым падрахунку павінна была скінуць самадзяржаўе.

Гэта ведаў і разумеў самадзяржаўны ўрад. З гэтае прычыны ён робіць безнадзейную спробу адцягнуць рабочую клясу і сялянства ад барацьбы са сваімі клясавымі ворагамі і накіраваць соцыяльнае нездавальненне на шлях нацыянальнае барацьбы. Сродкамі абвастрання нацыянальнае барацьбы павінен быў служыць антысэмітызм. Царскае самадзяржаўе рабіла спробу перашкодзіць утварэнню адзінага клясавога фронту рэвалюцыйных элементаў усіх нацый супроць дыктатуры буйных землеўласнікаў, г. зн. супроць самадзяржаўя, і дзеля гэтага імкнулася нацкаваць адну нацыю на другую, скарыстоўваючы рэлігійныя і нацыянальныя забабоны адсталых нацый.

Мы наглядаем зусім невыпадковы паралелізм у нарастанні рэвалюцыйнага руху ў краіне антысэміцкае хвалі. Як вядома, антысэміцкая хваля супадае з наступнымі перыодамі ўздыму рэвалюцыйнае хвалі. 70 гады—гады народніцтва і народавольства, гады рэвалюцыі 1905 г., 1912 год, калі вызначыўся буйны ўздым рабочага рэвалюцыйнага руху, гады вайны, калі пачала ўзрастаць рэвалюцыя. Гэтыя факты, такім чынам, сьведчаць аб тым, што антысэмітызм робіцца ўлюбёным сродкам самадзяржаўя, калі заострываецца клясавая барацьба працоўных.

Антысэмітызм набываў і набывае розныя формы ў залежнасці ад ступені абвастрання клясавога барацьбы. У „мірныя“ часы, калі рэвалюцыя яшчэ не дайшла да свае вышэйшае ступені, антысэмітызм вядзе сваю справу „ціхай сапай“ (вядомае яўрэйскае законадаўства і г. д.). У рэвалюцыйны час антысэмітызм набывае пагромны характар.

Перад рабочаю клясаю стала задача весці барацьбу з антысэмітызмам. Дзеля таго, каб весці гэтую барацьбу з пункту гледжання пролетарыату і равільна, трэба было перш-наперш тэорытычна асьвятліць змест антысэмітызму, яго мэты і на падставе гэтага тэорытычнага асьвятлення вызначыць правільную тактыку барацьбы.

Тав. Ленін у сваіх творах зьвярнуў увагу на зьявішча антысэмітызму, даў ацэнку зместу антысэмітызму і вызначыў тактыку барацьбы з ім.

Перш-наперш т. Ленін паставіў пытаньне аб мэце антысэмітызму, і на гэта дае наступны адказ:

„Гэтая мэта,—піша ён,—відавочная—адхіліць увагу народных мас ад барацьбы з самадзяржаўем, нацкаваць політычна несьвядомую частку насельніцтва супроць рэволюцыйнага руху, намаўляючы ёй жах перад кожным „вулічным“ рухам, утварыць для сацыял-дэмократыі моральныя і тэхнічныя перашкоды ў разьвіці дэманстрацыйнага руху на рэшту, *мобілізаваць усе рэакцыйныя сілы*, якія была-б мага кінучь у бойку супроць рэволюцыйнага пролетарыяту, і інтэлігенцыі, якая ідзе поруч з ім“¹⁾.

Такім чынам мэта, якую ставіць перад сабою антысэмітызм, заключаецца ў тым, каб дэзарганізаваць сілы рэволюцыі і арганізаваць сілы контррэволюцыі.

Хто-ж зьяўляецца арганізатарам антысэміцкага руху.

„Усюды,—піша т. Ленін,—правакатары, жандары зьяўляюцца арганізатарамі, прадажны журналіст і простытуіруючы поп—ідэёвымі натхніцелямі, а невуцтва, цемната, зоолегічныя інстынкты—спайкай, пры дапамозе якой рознашорстна-соцыяльныя элемэнты формуюць „народную толпу“²⁾.

Тав. Ленін, такім чынам, констатуе політычную мэту антысэмітызму, яго соцыяльных носьбітаў і яго гістарычныя карэньні ў Расіі.

Найбольш поўна Ленінскія погляды на антысэмітызм разгарнуліся ў яго палеміцы па памяненых пытаньнях з Бундам. Бунд не зразумеў соцыяльна-клясавых карэньняў антысэмітызму. У яго ня было яснае і пэўнае пастаноўкі пытаньня аб антысэмітызьме, якая, напрыклад, была ў клясавых ворагаў пролетарыяту—сіаністых.

Што гаварылі сіаністыя? Яны даказвалі, што антысэмітызм—адвечны. Няма нічога дзіўнага ў тым, што яны, як прадстаўнікі буржуазіі, лічылі антысэмітызм адвечным грамадзкім зьявішчам. *Буржуазія лічыць*, што капіталізм адвечны, а калі капіталізм з яго клясавымі супярэчнасьцямі і нацыянальным антагонізмам адвечныя, дык адвечна і яго параджэньне—антысэмітызм.

Ратунак ад антысэмітызму сіаністыя шукалі і шукаюць ва ўтварэньні яўрэйскае буржуазіі дзяржаўнасьці, г. зн. у параўнаньні яўрэйскае буржуазіі з буржуазіяй іншых нацый, якія маюць свае дзяржавы.

Ці лічыў Бунд антысэмітызм адвечным зьявішчам? Строга вызначанага адказу на гэтае пытаньне Бунд не даваў. Адказ, які даваў Бунд, вельмі падобны наогул да сіанісцкага.

Калі Кацярынаслаўскі камітэт РСДРП у 1903 годзе ў аднэй з сваіх праклямацый пісаў аб міжнародным антысэміцкім руху ў апошнім 10-годзьдзі і адзначаў, што „з Нямеччыны гэты рух перакінуўся ў іншыя краіны і ўсюды знайшоў сабе прыхільнікаў—іменна сярод буржуазных, а не рабочых колаў насельніцтва“, дык Бунд злосна адказаў на гэта: „Гэта... шкодная казка. Антысэмітызм пусьціў глыбокія карані ў рабочыя масы“³⁾.

Каб давесці гэта, Бунд прыводзіў такія факты, як удзел асобных рабочых ў пагромах, як праява антысэмітызму ў асобных рабочых і г. д.

Як відаць, Бунд адмаўляецца бачыць клясавыя карэньні антысэмітызму і схіляецца разам з сіаністамі да думкі, што антысэмітызм уласьцівы ня толькі буржуазіі, але і рабочай клясе, як такавой.

1) Ленін — т. IV, ст. р. 215 (выд. 1925 г.).

2) Ленін — там-жа ст. р. 26.

3) Ленін — там-жа ст. р. 158.

Як-жа Леніні аб'ясняе паасобныя антысэміцкія зьявішчы ў рабочым асяродзьдзі. Ён канстатуе

„бязумоўную сувязь антысэмітызму з інтарэсамі якраз буржуазных, але не рабочых колаў насельніцтва“ і „што грамадзкі характар сучаснага антысэмітызму не мяняецца ад факту ўдзелу ў тым ці іншым пагроме ня толькі дзесяткаў, і нават і соцень неарганізаваных на 9/10 яшчэ цёмных рабочых“¹⁾.

Ленін, такім чынам, лічыў, што антысэмітызм абсалютна супярэчыць інтарэсам рабочае клясы. Тав. Ленін прыводзіць паасобныя факты ўдзелу неаўрэйскіх рабочых у ахове яўрэяў ад пагромшчыкаў у доказ таго, што сьвядомыя рабочыя вядуць барацьбу з антысэмітызмам і, значыцца, лічаць яго шкодным, супярэчлівым яго інтарэсам. А калі так, дык значыцца антысэмітызм мае клясавыя карані, а не нацыянальныя.

Бунд, наадварот, разам з сіаністамі лічыў, што антысэмітызм, варажасьць да яўрэяў, уласьцівы ня толькі буржуазіі, але і рабочай клясе.

Як бачым, Ленінская і бундаўская пастаноўка пытаньня аб антысэмітызьме процілеглыя: Ленін дае клясавую ацэнку антысэмітызму, Бунд-жа — нацыянальную.

Зусім відавочна, што розныя разуменьні караньяў антысэмітызму павінны былі прывесці і прыводзілі да вызначэньня розных сродкаў барацьбы з апошнім.

Бунд, які бачыў нацыянальныя, а не клясавыя карані антысэмітызму, натуральна, прыходзіў да ідэі ўзмацненьня самастойнасьці руху яўрэйскага пролетарыяту, які, як заявіў правадыр Бунду, Лібэр, на 2-м зьездзе партыі:

„Значна больш зацікаўлены ў барацьбе супроць выключных уцісканьяў, якія накладаюцца на яго (яўрэйскі пролетарыят, Р. К.) больш, як на ўвесь пролетарыят, што з гэтых прычын ён зьявіцца больш актыўным барацьбітом супроць такога уціску“²⁾.

Згодна ўстаноўкі Бунду, карані антысэмітызму нацыянальныя. А калі так, дык натуральна, што толькі яўрэйскі пролетарыят можа шчыра і рашуча весці да канца барацьбу з антысэмітызмам. А дзеля гэтага неабходна, само сабой зразумела, утварыць моцную нацыянальную партыю яўрэйскага пролетарыяту.

Але пытаемся мы, ці магла пры такой пастаноўцы пытаньня аб антысэмітызьме Бунд разьвівацца клясавая сьвядомасьць яўрэйскага пролетарыяту. Зразумела, што не. Гэтаю пастаноўкаю пытаньня аб антысэмітызьме, як справядлова піша Ленін, Бунд „пасеяў сярод яўрэйскіх рабочых ідэі, якія вядуць да зацямненьня іх клясаво-свядомасьці“³⁾.

Якія-ж сродкі барацьбы з антысэмітызмам прапанаваў тав. Ленін.

„Галоўным сродкам барацьбы з антысэмітызмам,—піша тав. Ленін,—як і наогул з рэакцыйнымі сіламі, зьяўляецца рэвалюцыйная асьвета народнае масы і організацыя яе перадавога элементу“⁴⁾.

Адказ, як бачым, ясны да празрыстасьці.

1) Ленін—т. IV, стар. 198.

2) Пратакол 2-га сьезду РСДРП, стар. 54.

3) Ленін—т. IV, стар. 199.

4) Ленін—там-жа, стар. 218.

Антысэмітызм—гэта сродак паслабленьня сіл рэвалюцыі. Ён накіраваны супроць яўрэяў сваім джалам, але на сутнасьці яго мэта—затрымаць рэвалюцыйны рух наогул. І значыцца, у барацьбе з антысэмітызмам зацікаўлены ня толькі яўрэйскія рабочыя, якія непасрэдна ад яго церпяць, але кожны рабочы, да якой-бы нацыянальнасьці ён не належаў.

Барацьба супроць антысэмітызму ёсць нясупынная, упартая, бязьлітасная барацьба з самадзяржаўем, з капіталізмам, у якой рабочая класа становіцца класава-сьвядомай і вызваляецца ад сваіх забабонаў. Барацьба з антысэмітызмам павінна мець не нацыянальны, а класавы характар. З гэтае прычыны трэба пратэтарыят арганізаваць не ў нацыянальных рамках, а ў адзіную пролетарскую арганізацыю. У аддзяленьні сіла пролетарыяту, у барацьбе з класавым ворагам з чужымі ідэалігічнымі ўплывамі выкоўваецца рэвалюцыйная сьвядомасьць пролетарыяту.

Хто-ж веў правільную барацьбу з антысэмітызмам. Бунд ці Ленін праводзіць бачнае партыі. На гэтае пытаньне можа даць ня двухзначны адказ Ленін і яго рэвалюцыйная пролетарская партыя, а ня Бунд.

„Калі-б не рэвалюцыйны адпор антысэміцкім рабаўніком,—пісаў т. Ленін,—зрабіўся справай толькі яўрэяў-сацыялістычдык якім-бы ён ні быў пасляховым, ён толькі абвастрыў бы ўзаемныя адносіны паміж застаючымся ў цэнтры расійкім і яўрэйскім насельніцтвам; „беспорядкі“ захавалі-б для шырокае масы характар барацьбы пляменьняў, якія яны маюць у сучасны момант. Наадварот, калі-б супроць рабаўнікоў выступілі аб'яднаныя яўрэйскія пролетарыі, „непорядкі“ адразу перайшлі на іншую глебу *політычную*“¹⁾.

Вось іменна. Якраз Бунд імкнуўся надаць барацьбе з антысэмітызмам нацыянальны характар, Ленін-жа класава-політычны характар. Дасканала ясна, што Ленін у даным выпадку стаяў не толькі на нацыянальна-рэвалюцыйнага руху, але і на сапраўдным шляху барацьбы з антысэмітызмам. Менавіта класавая барацьба з антысэмітызмам зьяўляецца найлепшым і самым прэўным сродкам барацьбы з антысэмітызмам. Класавая барацьба з антысэмітызмам гэта барацьба з тымі класавымі караньнямі, якія яго выклікаюць. Наадварот, нацыянальная барацьба з антысэмітызмам ня зьнішчае яго караньні, але яшчэ больш паглыбляе іх.

Цікава ў заключэньне адзначыць, што Ленін у свой час лічыў сіанізм больш блізкім праціўнікам соцыял-дэмакратыі, чым антысэмітызм.

„Сіанізм, пісаў т. Ленін,—адхіляе ад рабочага руху вядомыя, досыць культурныя колы яўрэйскага пролетарыяту. У гэтым стасунку сіанізм зьяўляецца больш блізкім праціўнікам соцыял-дэмакратыі, чым антысэмітызм, які, паўтараем, вядзе за сабою зусім цёмныя і ў культурным і політычным стасунку элементы расійскага насельніцтва. Інакш кажучы: сіаністскі рух непасрэдна больш пагражае разьвіцьцю класавае арганізацыі пролетарыяту“²⁾.

Гэтае месца надзвычайна характэрнае для Леніна. Ён ацэньвае класавыя варожыя сілы з пункту гледжаньня барацьбы рабочае класы.

¹⁾ Ленін—т. IV, стар. 220.

²⁾ Ленін—там жа, 219 стар.

Для яго зьяўляецца чужым нацыянальны пункт гледжання, нацыянальнае пачуццё. Ён цвяроза ацэньвае грамадскія зьявішчы з класавага пункту гледжання. З гэтае прычыны ён здолеў спакойна ацаніць гэтыя два зьявішчы—сіанізм і антысэмітызм і сказаць, што ў даны час сіанізм зьяўляецца больш бліжым праціўнікам соцыял-дэмократыі, чым антысэмітызм.

Адваротнае мы бачым у Бунда. У ім вількаціць устурбаванае нацыянальнае пачуццё і яму, бязумоўна, чужая была ацэнка сіанізму, як бліжэйшага праціўніка соцыял-дэмократыі, як гэта адзначыў т. Ленін.

Штрых, які характарызуе два падыходы да аднолькавых грамадскіх зьявішч—нацыянальны ў Бунда, класавы—у Леніна.

* * *

Зараз, калі мы вядзем барацьбу з антысэмітызмам, мы павінны ўспамінаць тую ацэнку класавых карэнняў антысэмітызму і сродкі барацьбы з ім, якія паказваў у свой час т. Ленін.

Праўда, гістарычныя абставіны зараз іншыя. Тады была дыктатура прыгоннікаў-абшарнікаў, а рэвалюцыйны пролетарыят вёў барацьбу з існуючым урадам. Зараз у нашай краіне пануе рабочая класа; устаноўлена дыктатура пролетарыяту і супроць існуючага ладу ўжо вядуць барацьбу быўшыя абшарнікі і капіталісты і іх інтэлігенцкія лекаі.

У сучасны момант нашым класавым ворагам патрэбен які-небудзь політычны сыцяг, пад які можа было-б уцягнуць шырокія масы. Гэта справа для іх надта ня лёгкая. Выступіць адчынена са сваімі класавымі патрабаваннямі буржуазія нявыгадна, бо гэта адштурхнула-б масы, а апошнія ніколі ня пойдучь за адчыненай буржуазнай праграмай рэстаўрацыі капіталізму ў нашай краіне. Буржуазія патрэбна такая ідэалёгія, якая была-б зразумела для масы ў моцу хоць застаўшых у спадчыну ад старога міру і у завуалёванай форме выражала-б інтарэсы буржуазіі, якая вядзе барацьбу за ўладу.

Такою ідэалёгіяю зьяўляецца, бязумоўна, антысэмітызм. Антысэмітызм распальвае нацыянальныя страсьці, аб гэтым сьведчыць тья судовыя процэсы антысэмітаў і яўрэйскіх шовіністых. Распальваньне нацыянальных страсьцей і патрэбна класавым ворагам, бо яно паслабляе міжнародную салідарнасьць пролетарыяту, класавае адзінства і раскалвае пролетарыят на нацыянальна-варожыя часткі.

У канечным падрахунку нашы ворагі, пашыраючы антысэмітызм, маюць на мэце аслабіць пролетарыят і пахіснуць асновы дыктатуры пролетарыяту, узмацніць буржуазію і адчыніць ёй шлях да рэстаўрацыі капіталізму. Антысэмітызм мае традыцыі і гэта дапамагае легкаму пашырэнню яго. Антысэмітызм прыкрывае буржуазную сутнасьць яго носьбітаў. Таму мы сустракаем сярод працоўных такіх, якія яму паддаюцца, хоць яны па сутнасьці не зьяўляюцца праціўнікамі дыктатуры пролетарыяту. Гэта робіць антысэмітызм надта небясьпечнай формай антысавецкага, антыпролетарскага руху контррэвалюцыі ў нашай краіне.

Гэта патрабуе ад нас рашучых мер барацьбы з антысэмітызмам, і для таго, каб мы правільна вялі гэтую барацьбу, мы павінны добра прадумаць тую ацэнку класавае сутнасьці антысэмітызму і сродкаў барацьбы з ім, якія ў свой час указваў т. Ленін.

Тое, што сказаў т. Ленін у свой час аб антысэмітызьме, актуальна і па сёньнешні дзень.

Я. Пайкін.

Соцыяльны склад камуністаў-сялян БССР¹⁾

Мэта перапісу была, апроч соцыяльнага складу, выявіць, наколькі камуністы-сяляне сапраўды зьяўляюцца рэволюцыйна перадавымі элементамі вескі—у якой меры яны служаць прыкладам рэволюцыйнае прогрэсыўнасьці і г. д. Разгледзім адпаведныя зьвесткі.

I.

З агульнага ліку абсьледаваных гаспадарак—39,5 проц. гаспадарак земляўпарадкаваны. Лік земляўпарадкаваных гаспадарак асобных соцыяльных груп дасягае: у групе пролетарыяту—35 проц., у групе поўпролетарыяту—38 проц., у простых таваравытворцаў—40,98 проц., у групе дробна-капіталістычных гаспадарак—50,72 проц.; падлягалі земляўпарадкаваньню больш усяго гаспадаркі вышэйшых соцыяльных груп. Аб тым, якія *формы землякарыстаньня* найбольш ужываюцца камуністамі асобных соцыяльных груп—сьведчаць наступныя весткі:

Клясавыя групы	% гаспад. з формай землякар.					З агул. ліку % гас. земля- ўпар.
	Пасял- ковай	Абшчын- най	Агруб- ной	Хутар- скай	Пад- ворна- цераспа- лоснай	
Пролетарыят . . .	19,85	0,29	6,43	12,57	60,71	36,00
Поўпролетарыят . .	23,9	0,37	3,63	13,69	59,22	38,08
Прост. таваравытв. .	22,27	0,30	2,14	18,97	56,32	40,98
Дробна-капіт. . . .	17,39	—	2,90	43,48	36,23	50,72
Бяз розьніцы . . .	22,02	0,31	3,17	17,10	57,38	41,51
Сялянск. гасп. агулам .	2,9	—	0,8	19,5	78,0	

Агулам сярод разгледжаных камуністаў-сялян пераважнаю зьяўляецца падворна цераспалосная форма землякарыстаньня. Гаспадаркі дробна-капіталістычнае групы ў значным ліку—143,5 проц. упарадкаваны на хутарох. Пасялковая форма землякарыстаньня слаба пашырана сярод разгледжаных гаспадарак, але менш усяго ўпарадкаваліся на пасёлках гаспадаркі дробна-капіталістычнае групы. Такім чынам,

¹⁾ Гл. № 6 „Балыш. Бел.“

выяўляецца сувязь паміж сацыялістычнаю прыналежнасцю камуністаў і ўжытай імі формай землекарыстання.

З другога боку, з пададзеных звестак робіцца зразумелым, чаму гаспадаркі дробна-капіталістычнае групы больш землеўпарадкаваны ў параўнанні з рэштаю. Гэта адбылося за лік хутарскае формы землекарыстання, дужа пашыранае сярод іх. Аднак-жа, на хутарох упарадкаваны камуністы з ніжэйшых сацыяльных груп. Сярод іх пашыраны хутары з малым памерам пасеўплошчы, жабрацкімі сродкамі вытворчасці і г. д. Прабыванне такіх гаспадарак „на хутарох“ сведчыць аб надзвычайнай сіле ўласніцкае психолёгіі гэтых камуністаў, політычнай іх адсталасці і г. д. Індывідуалізму простага таваравытворцы ў іх падпарадкавана ўсё... Тым часам трэба адзначыць, што процант хутарскіх гаспадарак сярод камуністаў мала застаецца ад адноснага ліку хутарскіх гаспадарак сярод сялянства наогул, канкрэтна: 17,1 проц. хутарскіх гаспадарак сярод камуністаў, 19,5 проц. сярод сялянства наогул.

Пададзеныя весткі дазваляць канстатаваць, што ў адносінах ажыццяўлення пастаноў XV з'езду УсеКП(б) аб пашырэнні: „такіх форм землекарыстання, якія больш спрыяюць развіццю коопэравання і механізацыі сельскае гаспадаркі...“ Камуністы-сяляне не з'яўляюцца выяўнікамі дзейнага прыкладу

Па кірунку іх ральніцтва—гаспадаркі камуністаў вызначаюцца большай інтэнсіўнасцю, чым агульна-сялянскія гаспадаркі. Гаспадаркі камуністаў даюць павялічаныя прапорцыі тэхнічных культур (лёну і інш.) і пасяўных траў. Гэта падмацоўваюць такія звесткі:

Класныя групы	На кожныя 100 дз. пасеву прыходзіцца культур			
	Зернавых	Бульбы	Лёну	Траў
Пролетарыят	63,10	23,21	4,66	6,34
Поўнпралетарыят	65,97	19,04	5,81	7,29
Простыя таваравытворцы	65,77	17,34	5,50	8,94
Дробна-капіт. гаспад.	64,89	15,79	5,75	12,49
Бяз розніцы	65,60	18,01	5,51	8,56
Гаспадаркі ўсяго сялянства	73,3	13,3	4,2	6,0

Пададзеныя лічбы выяўляюць, апроч усяго, што і ў галіне напямку ральніцтва наглядаецца простая залежнасць паміж сацыяльнай прыналежнасцю гаспадаркі і, напрыклад, яе інтэнсіўнасцю. Гаспадаркі дробна-капіталістычнае групы значна выпярэджаюць ніжэйшыя групы па плошчы—травасеяння. Па засеву бульбы ў агульным маштабе ральніцтва першае месца займаюць гаспадаркі ніжэйшых сацыяльных груп, бо бульба для іх мае вялікае значэнне, як харчавая культура. Гэта сведчыць таксама і аб спажывецкім характары

гаспадарак ніжэйшых соцыяльных груп. Аб агрыкультурнай прогрэсыўнасьці разгледжаных гаспадарак сьведчаць наступныя лічбы.

Клясавыя групы	гасп. з севазваротам				% гаспадарак		
	Машын	Трох-полье	Чатырох-полье	Шмат-полье	з мінер. угнаен.	з нас. татунка насення	з чэп. яраш.
Пралетарыят	17,00	11,13	11,00	8,13	17,11	23,86	0,00
Поўнпралетарыят	12,29	10,84	16,48	1,90	25,88	41,33	0,12
Простыя таваравытв.	11,11	10,33	17,10	12,31	31,46	18,00	13,24
Дробна-капіт. гасп.	13,64	28,84	15,81	39,13	55,07	62,62	2,33
Бяз розьніцы	12,33	19,63	16,16	11,37	28,27	32,82	11,20

Усяго толькі 27,7 проц. гаспадарак практыкуюць шматпольны севазварот, пераважная большасьць шматпольнага звароту пашырана ў гаспадарках дробна-капіталістычнае групы „Трохналеўка“ наглядаецца ў пераважнай большасьці ў гаспадарках камуністаў, і наогул ва ўсіх групах гаспадарак за выключэньнем дробна-капіталістычных. Працэнт гаспадарак, якія ўжываюць мінеральнае угнаенне, асабліва ў ніжэйшых соцыяльных групах, таксама невялікі. Трохі лепш справа з ужываньнем татунковага насення. Але, галоўным чынам, яно праводзіцца гаспадаркамі дробна-капіталістычнае групы. Надагульненне ўсіх вестак наступнае чым вышэй па свайму соцыяльнаму стану гаспадарка, тым шырэй ужываюцца ў ёй рознастайныя агрыкультурныя мерапрыемствы, агулам-жа гаспадаркі сялян-камуністаў значнаю агрыкультурнаю прогрэсыўнасьцю не вызначаюцца.

II.

Тэхнічная рэканструкцыя сельскае гаспадаркі ўяўляе сабой баявую задачу партыі на весны. Асноўны шлях рэканструкцыі ляжыць па шляху разьвіцця калектыўных і буйных савецкіх гаспадарак. І на гэтым камуністы, накуты яны яшчэ захоўваюць свае індывідуальныя гаспадаркі, павінны праявіць максымальную актыўнасьць у адносінах падняцця лэтых гаспадарак на больш высокі мэханічны ўзровень. Наглядзім на фактычныя адносіны іх да гэтай справы. Склад сродкаў вытворчасці гэтых гаспадарак характарызуецца наступнымі лічбамі ў процантах на 1 гаспадарку.

Клясавыя групы	У с. сродкі вытворч.	Сквашыны і іншыя прыст.	Усяго інвент.	У тым ліку				Гасп. б. дашк. 1)	Гасп. б. грам. астад.
				Сел. гас.	Удаск. маш.	Транспарт.	Прамысл.		
Пралетарыят	100,0	61,47	9,72	3,04	0,11	5,74	0,31	0,03	28,81
Поўнпралетарыят	100,0	52,17	13,13	4,30	1,05	8,15	0,45	0,74	30,04
Прост. таваравытв.	100,0	48,28	11,54	6,36	3,83	6,81	0,19	0,75	37,05
Дробна-капіт. гаспад.	100,0	12,57	19,91	11,05	7,93	5,28	2,62	3,96	37,52
Бяз розьніцы	100,0	49,83	14,37	6,07	3,26	6,00	0,65	0,75	35,70

1) У лічніку—прамысловы, а ў назоўніку—іншы інвентар.

Гэтыя лічбы паказваюць тэхнічную адсталасць гаспадарак: кошт усяго інвэнтару складае толькі 14,37 проц. агульнае каштоўнасці сродкаў вытворчасці. У тым-жа ліку каштоўнасць удасканаленага інвэнтару складае 3,25 проц., а сельска-гаспадарчага 6,07 проц. Апрача таго, і гэты ўзровень каштоўнасці інвэнтару, асабліва ўдасканаленага, дасягае за лік гаспадарак пераважна дробна-капіталістычнае групы. Вышэй пададзеныя лічбы сведчаць аб тым, што агульная каштоўнасць сродкаў вытворчасці складаецца ў пераважнасці з каштоўнасці скаціны і будынкаў. Найбольшую вагу каштоўнасць скаціны мае ў дзвёх ніжэйшых групх. Далей гэта вага прогрэсуе зніжаецца ў напрамку ад гаспадарак ніжэйшых груп да гаспадарча вышэйшых груп. Удзельная-ж вага каштоўнасці інвэнтару ўсіх выглядаў у тым-жа напрамку ўзрастае. Увогуле, адтрымоуваецца ня зусім прыемны малюнак разьмеркаваньня сродкаў вытворчасці. Варта адзначыць яшчэ параўнаўча—вялікую ролю *сахі* (гэтага „сымбалю“ тэхнічнае адсталасці ў сельскай гаспадарцы) у гаспадарках камуністаў, асабліва дробна-капіталістычнае групы, дзе ўдзельная вага *сахі* складае 15 проц. усяго рольніцкага інвэнтару. Але ўсё-ж такі будова сродкаў вытворчасці у гаспадарках камуністаў лепш, чым у сялянства наогул. У апошніх каштоўнасць інвэнтару складае ўсяго 10,69 проц. (супроць 14,37 проц. у камуністаў), каштоўнасць сельска-гаспадарчага інвэнтару—5,39 проц. (супроць 6,67 проц.), каштоўнасць удасканаленага інвэнтару—2,42 проц. (супроць 3,26 проц.). Разьмеркаваньне сродкаў вытворчасці выяўляецца яшчэ больш выразна ў наступнай табліцы аб кошце асобных элементаў сродкаў вытворчасці (на адну гаспадарку ў руб.).

Каштоўнасць асобных элементаў сродкаў вытворчасці на адну гаспадарку (у руб.).

Клясавыя групы	Уся скаціна	У тым ліку:				У тым ліку:				У тым ліку:				Гэтыя-ж элементы ў будынку	Каштоўнасць будынкаў	Каштоўнасць будынкаў на 1 гас.
		Разь коні	Кароу	Птушкі і вавушкі	Інвэнтар усё	Сельска-гаспадарча	Удасканаленых машын	Транспарт.	Прамысловы	Іншы	Гэтыя-ж элементы ў будынку	Каштоўнасць будынкаў	Каштоўнасць будынкаў на 1 гас.			
Пралетарыят .	73,40	12,92	46,38	1,85	11,90	3,72	0,50	7,03	0,38	0,77	35,24	—	—	—	—	208,88
Поўтрэст .	141,86	45,21	64,64	2,94	55,39	11,32	2,70	21,02	1,16	1,90	77,44	0,13	—	—	—	197,71
Прост. таваравытв. (усе) .	268,81	97,82	96,58	5,46	82,45	36,04	20,70	38,59	3,56	4,25	210,21	0,62	—	—	—	285,92
Пірама .																
до 400 р.	172,73	62,46	69,62	3,08	41,93	14,01	3,13	25,05	1,67	1,87	88,94	—	—	—	—	172,48
101—800 .	271,65	99,20	96,60	5,40	79,33	31,97	16,75	39,82	3,22	4,32	193,87	0,29	—	—	—	288,78
св. 800 .	409,96	149,21	139,92	9,48	160,10	87,50	64,36	55,67	9,05	7,87	469,12	2,92	—	—	—	459,06
Дробна-капіталістыч. гас.	372,46	129,03	140,90	12,80	180,20	99,96	71,73	47,75	23,82	8,66	349,48	0,00	—	—	—	526,79
Бяз розьніцы .	208,74	72,25	81,64	1,85	61,47	25,96	13,96	29,52	2,78	3,20	152,71	0,40	—	—	—	256,17

Каштоўнасьць прамысловага інвэнтару зусім нязначная у гаспадарках ніжэйшых груп, але прогрэсуе да вышэйшых груп, дасягаючы параўнаўча значных памераў ў дробна-капіталістычных, па сутнасьці таксама невялікіх. У пададзеных лічбах мы знаходзім яскравую адзнаку соцыялістычнае дыфэрэнцыяцыі гаспадарак, выяўленае значным разыходжаньнем кошту ўдасканаленага інвэнтару на адну гаспадарку. Гэта каштоўнасьць складае ў гаспадарцы пролетарскае групы 0,50 р., а ў гаспадарцы—дробна-капіталістычнае групы—71,30 р. на адну гаспадарку сярэднім лікам. Больш яскрава гэта распластаваньне вызначаюць наступныя лічбы аб каштоўнасьці сродкаў вытворчасці на адну гаспадарку.

Клясавыя групы	Каштоўнасьць сродкаў вытворчасці на 1 гасп. у руб.	Тэмп росту
Пролетарыят	122,5	
Полупролетарыят	257,7	210,42
Прост. таваравытворцы	567,05	219,90
Дробна-капіт.	904,01	159,43
Бяз розніцы	427,71	

Розьніца вартасці сродкаў вытворчасці на гаспадарках розных соцыяльных груп, згодна пададзеных лічбаў, досыць вялікая і складае паміж першай і другой 110 проц., паміж 3 і 2—20 проц., паміж 3 і 4—59 проц. Сярэдняя каштоўнасьць сродкаў вытворчасці ў гаспадарцы камуністаў усіх соцыяльных груп складае 427,71 р. Гэта каштоўнасьць ніжэй сярэдняе каштоўнасьці сродкаў вытворчасці сялянскае гаспад. наогул на 8,8 проц. (у апошніх яна складае 465,5 р.).

Вывад можа быць зроблены такі: пры больш нізкай у гаспадарцы камуністаў агульнай каштоўнасьці сродкаў вытворчасці, у іх значна большаю, у параўнаньні з гаспадаркамі усяго сялянства, удзельнаю вагою карыстаецца каштоўнасьць інвэнтару—у прыватнасьці, удасканаленага. Гэта сьведчыць аб тым, што камуністы-сяляне больш зварачваюць увагі на падняцьце тэхнічнага ўзроўню свай гаспадаркі. Але усё-ж і пры гэтай умове застаецца ў моцы зробленая вышэй заўвага аб агульнай тэхнічнай адсталасьці разглядаемых гаспадарак.

III.

Коопэрацыя зьяўляецца спосабам шляхам да соцыялізму. Ленін зазначаў, што „рост коопэрацыі Савецкага Саюзу—рост соцыялізму“. „Пры ўмове поўнага коопэраваньня мы-б ужо стаялі абедзьвюма нагамі на соцыялістычнай глебе“—пісаў Ленін яшчэ ў 1923 г. Партыя ўвесь час імкнецца да максымальнага ўцягненьня сялянства ў коопэрацыю. Для камуністаў-жа уступленьне ў коопэрацыю зьяўляецца абавязковым.

Весткі перапісу паказваюць, што ня ўсе вясковыя камуністы ўдзельнічаюць у коопэрацыі. Аб гэтым сьведчаць наступныя лічбы:

Класавыя групы	На 100 аб- сьлед. гаспа- дарак пры- ходз. гаспа- дар. з лікам членаў кооп. агулам		Члены і канд. КПБ, члены кооп. к т. л. ліку членаў і канд. КПБ у 9	
Пралетарыят		98,06		94,41
Поўпралетарыят		97,02		81,32
Прост. таваравытв.		96,55		78,89
Дробна-капіт. гасп.		95,65		81,33
Бяз розьніцы		96,89		82,85

Самы вялікі процант коопэраванасьці паказваюць гаспадаркі ніжэйшых сацыяльных груп. У залежнасьці ад гэтае сацыяльнае прыналежнасьці, выяўляюцца грамадзка-палітычная арганізаванасьць і коопэрацыйная сьвядомасьць камуністых. Па розных галінах коопэрацыі члены КПБ разьмяркованы наступным парадкам:

Класавыя групы	На 100 членаў кооп. агулам прыпадае					
	Членаў коопэрацыі					
	У тым ліку					
	Сп. чл. кооп.	Сель- гасп. аг.	Пазы- ка	Вы- твор.	Пі- сьм. р.	Ін. прам. аг.
Пралетарыят	90,70	50,12	40,24	0,24	2,42	1,69
Поўпралетарыят	89,51	56,70	43,22	0,30	5,39	3,30
Прост. таваравытвор.	87,48	52,1	35,74	0,38	6,91	4,14
Дробна-капіт. гасп.	87,87	57,1	37,38	.	12,15	6,54
Бяз розьніцы	87,15	53,20	38,91	0,34	6,04	3,84

Больш усяго удзельнічаюць камуністы ў спажывецкай коопэрацыі, менш усяго ў вытворчай. Паводле удзелу камуністаў у сельска-гаспадарчай коопэрацыі пададзеныя весткі дазваляюць канстатаваць парушэньні партыйных дырэктыў у прыватнасьці, пастаноў XI зьезду партыі, у якой гаворыцца: „удзел камуністаў у сельска-гаспадарчай коопэрацыі і каляктывах свайго раёну, ці таварыствах, бязумоўна, абавязковы“.

IV.

Вышэй мы ўжо казалі пра памеры пазычковае дапамогі, якую карысталіся камуністы-сяляне. Трэба адзначыць, што абследваныя гаспадаркі карыстаюцца ня толькі дзяржаўна-коопэрацыйнаю, але прыватнаю пазыкаю. Аб гэтым сьведчаць наступныя весткі.

Класныя групы	На 100 аб- след. гасп. прыпадае гасп. карыст. агульн. па- зыка	На 100 паз. гасп. прыпад. карыст. дзярж. і кооп. пазыкаю	На 100 паз. гасп. пры- пад. карыст. прыват. паз.
Пралетарыят	48,96	88,39	19,55
Полупралетарыят	53,40	88,15	17,42
Прост. таваравытв.	49,61	84,35	23,51
Дробна-капіт. гасп.	57,97	67,50	40,0
Бяз розніцы	50,53	85,63	21,66

Як бачна, і крэдытныя сувязі знаходзяцца ў значнай залежнасьці ад соцыялістычнае прыналежнасьці разглядаемых гаспадарак. Дробна-капіталістычныя сярэднія гаспадаркі карыстаюцца прыватнаю пазыкаю, больш чым гаспадаркі ніжэйшых груп. Коопэрацыйнаю пазыкаю карыстаецца большы процант гаспадарак ніжэйшых соцыяльных груп. Суадносіны ж памераў дзяржаўна-коопэрацыйнае і прыватнае пазыкі, якімі карыстаюцца разглядаемыя гаспадаркі, характарызуюцца наступнаю табліцаю.

Класныя групы	У сярэднім на 1 гаспад атрымана пазыкі у руб	
	Дзяржаўнае і коопэрац.	Прыватнае
Пралетарыят	85,84	59,08
Полупралетарыят	81,50	41,15
Прост. таваравытв.	85,45	48,64
Дробна-капіт. гасп.	115,89	72,94
Бяз розніцы	84,91	49,37

Пададзеныя весткі паказваюць параўнаўча вялікі памер скарыстоўваньня дзяржаўна-коопэрацыйнае пазыкі гаспадаркамі дробна-капіталістычнае групы, пры амаль роўназначным скарыстоўваньні гэтае пазыкі гаспадаркамі усіх астатніх сацыяльных груп. Пазыка—магутны сродак уплыву і узьдзяеньня. З дапамогаю пазыкі капіталістычныя элемэнты вескі экспloatуюць немажлівыя гаспадаркі, эканамічна нявольныя іх. Крэдытная залежнасьць часта зьвязвае камуністаў з сацыяльнымі і вяржымі элемэнтамі. Па гэтаму наяўнасьць прыватных крэдытных адносін трэба прызнаць зьяваю ненармальнаю, супроць якое патрэба

весьці рашучую барацьбу. Аднак-жа выяўляюцца ня менш хваравітыя зьявы і адваротнага кірунку, вось якія: камуністы даюць грошы прыватным асобам. Аб гэтым сьведчаць наступныя весткі:

Клясавыя групы	Дадзена пазычкова	
	На 100 аб- следаваных гасп. прына- дае даваў- шых пазык	У сярэднім 1 гасп. дава- ла пазык у год (руб.)
Пралетарыят	3,61	26,40
Поўпралетарыят	3,35	26,60
Прост. таваравытв.	3,04	34,52
Дробна-капіт. гасп.	8,70	16,17
Бяз розьніцы	3,29	30,45

Праўда невялічкі процант абследаваных гаспадарак (пераважна дробна-капіталістычныя групы) пазычаюць грошы. Вынікае пытаньне адносна крыніц сродкаў у разглядаемых камуністаў, асабліва дзёвюх ніжэйшых груп, дзесяці і азваных апэрацый? Як бачна, гэтыя сродкі зьяўляюцца вынікам, галоўным чынам, розных службовых і пабочных заняткаў; аднак-жа, незалежна ад колькасці грошай гэтых „узаемных“ апэрацый і незалежна ад крыніц сродкаў на гэта, выступленьне камуністаў у якасьці вясковага квотніка зьяўляецца праступкам неэтычным. Тым больш, што побач з гэтым, вельмі значны процант камуністаў ня ўдзельнічае у дзяржпазыках. Аб гэтым гавораць наступныя лічбы:

Клясавыя групы	% гаспадар., што ўдзель- ніч. у дзярж. пазыках агу- лам	% гасп. што, ўдзельніч. у апошніх дзярж. па- зыках
Пралетарыят	78,36	64,49
Поўпралетарыят	81,12	61,30
Прост. таварвытвор.	83,58	53,17
Дроб. кап. гасп.	85,51	43,48
Бяз розьніцы	82,19	56,75

На меры грошовага ўдзелу абследаваных камуністаў у дзяржпазыках складае ў сярэднім на адну гаспадарку: для пралетарскае групы 43,42 р., для паўпралетарскае — 46,60 р., для таваравытворцаў — 32,08 р., для дробна-капіталістычных гаспадарак — 42,32 р. Удзел у дзяржпазыках трэба разглядаць, як паказьнік палітычнае сьвядомасьці. Паводле вестак аб ўдзеле у дзяржпазыках сю адрозьніваюцца, як бачна, ня ўсе разглядаемыя камуністы. І ў гэтым выпадку, як па пытаньні коопэраванасьці і іншых, камуністы ніжэйшых соцыяльных груп зьяўляюцца

больші перадавымі, у параўнанні з камуністамі вышэйшых соцыяльных груп. Гэта асабліва яскрава падмацняюць пададзеныя лічбы аб памеры ўдзелу ў дзяржаўных.

V.

У сучасны момант задача аб'яднання і пераўварэння дробных індывідуальных сялянскіх гаспадарак у буйныя калгасы павінна быць пастаўлена ў якасці асноўнай задачы партыі. Увесці калгасарычна заўважваючы на тое, што гэты пераход можа адбывацца толькі пры згодзе на гэта з боку працоўных сялян, партыя прызнае неадкладна шырока разгарнуць прапаганду неабходнасці і выгоды для сялянства наступовага пераходу да буйнага і рамацкага сельскага гаспадаркі (рэзальны XV з'езд аб працы на весну). І так партыя забараняе прымусовую калектывізацыю сельскага гаспадаркі. Працу па ўдзяленню сялянства ў калгасы партыя загадвае весці метадам прапаганды. Аднак, без тлумачэння зразумела, што пад прапагандой партыя разумее ня толькі агітацыю словам. „Мы павінны зараз-жа, з асаблівым націскам, выпукліць задачу будаўніцтва прыкладных калгасаў... каб самім вучыцца — каб даваць прыклад сялянам“ — сказаў Калінін на XVI парт. канф. На прапаганду калектывізацыі трэба разумець, у першую чаргу, жывы прыклад, практычны паказ. Зусім зразумела, што „гварцыя і на-сіцелем“ гэтай „жывога прыкладу“ у весна павінен быць, раней усіх, камуніст-сялянін.

„Правда“ нядаўна вяла дыскусію на сваіх старонках аб тым, ці можа быць сялянін камуністам, што не працуе ў калгасе, а ў індывідуальнай гаспадарцы. Агульная думка, выказаная ў дыскусіі, з'явілася да прызнання сумяшчальнасці гэтых двух станіў. Сялянін-камуніст павінен быць членам калектывнага гаспадаркі. Паміж іншым толькі 8,80 проц. гаспадарак камуністаў аб'ядняліся ў калгасны гаспадаркі, а ад агульнага ліку сялян членаў УсеКІШ толькі 8,83 проц. асабіста з'яўляюцца членамі калгасу. Такі процант удзелу сялян-камуністаў у калгасах з'яўляецца зусім незадавальняючым. Варта заўважыць, што матэрыял перапісу не даўчыў фактычнага ўдзелу камуністаў у калгасах — усе-ж агульны малюнак вельмі нязначнага ўдзелу камуністаў сялян у будаўніцтве калгасаў яскрава выяўлен Галоўнымі застрэльшчыкамі калектывізацыі сярод камуністаў-сялян з'яўляюцца дэмабілізаваныя ўдзельнікі Чырвонай арміі. З агульнага ліку камуністаў членаў калгасаў 33,10 проц. дэмабілізаваных Чырвонай арміі, а з іх: 69,20 проц. служылі ў якасці чырвонагвардзейцаў, 23,26 проц. — у якасці камскладу і 3,57 проц. — у якасці палітскладу (роўна ў Чырвонай арміі рэшткі ня выяўлена). З агульнага ліку калектывізаваных гаспадарак камуністаў, што ўваходзяць у склад камуністаў, 31,59 проц. — арцеляні — 64,16 проц. і таварыстваў па супольнай апрацоўцы зямлі — 1,25 проц. З агульнага ліку калектывізаваных гаспадарак падпарадкавалі аграмаджанню свае сродкі вытворчасці поўнаму — 47,12 проц., частковаму — 10,78 проц., зусім не падпарадкавалі аграмаджанню — 2,75 проц. гаспадарак і ўвайшлі без жадных сродкаў вытворчасці — 38,35 проц. пераважна батракі. Аднак, гэтых колькасных паказчыкаў яшчэ недастаткова дзеля таго, каб атрымаць поўны малюнак якаснага ўдзелу камуністаў у калгасах. Паспрабуем выявіць апошняе: напрыклад, сярэдняя каштоўнасць на адну гаспадарку сродкаў вытворчасці, падпарадкаваных поўнаму аграмаджанню, складае 316 р. 07 к., сярэдняя каштоўнасць аграмаджанай часткі сродкаў вытворчасці, тых гаспадарак, якія ніпоўнасьцю аграмадзілі свае сродкі вытворчасці — складае 266 р. 72 к. У гэтых

гаспадарках яшчэ захаваліся сродкі вытворчасці індывідуальнага карыстання на 232 р. 97 к. ці 46,65 проц. у сярэднім на гаспадарку. На гэтым, гаспадаркі *больш моцныя*, уступаючы ў калгас, толькі часткова аграмаджваюць свае сродкі вытворчасці. Гэта навожна вынікае з параўнання агульнае сумы каштоўнасці сродкаў вытворчасці гаспадарак, поўнасьцю абагуліўшых памінення, і гаспадарак часткова абагуліўшых свае сродкі вытворчасці. У першым выпадку сярэдняя каштоўнасць іх на адну гаспадарку складае 316,07 р., а ў другім выпадку — 499,39 р. Цікава выявіць, у якой часткі асобных сродкі вытворчасці аграмаджваюцца і ў якой, наадварот, застаюцца ў індывідуальным карыстанні. Адказ на гэтае пытаньне дае наступная табліца:

Сродкі вытворчасці	% аграмаджвання срод. вытвор.	% індывідуальнага карыстання
Скаціна	64,42	35,58
Інвэнтар	42,23	57,77
Будыны	51,44	48,56

Як бачым, у значнае часткі ўсе сродкі вытворчасці застаюцца ў індывідуальным карыстанні, але аграмаджваюцца патроху будыны і асабліва інвэнтар, ці бо тыя часткі сродкаў вытворчасці, якія уяўляюць максымальную для здавання іх у арэнду каштоўнасць і галоўную аснову для вядзення індывідуальнае гаспадаркі. Камуністы, уступаючы у калгас, пакідаюць у індывідуальным карыстанні ня толькі сродкі вытворчасці, а нават і зямлю у ліку (у сярэдняй гаспадарцы) раллі 2,81 дзесяціны і сенажаці 1,81 дзесяціны. Два такіх калгаснікі нават здаюць гэтую зямлю у арэнду. Пяць-жа гаспадарак калгаснікаў ужываюць наем рабочае сілы (прада, на кароткі тэрмін і падзенна). Калі падатуліць усе адзначаныя факты, як захоўваньне ў індывідуальным карыстанні зямлі і сродкаў вытворчасці і калі ўлічыць якасць пакідаемых у індывідуальным карыстанні сродкаў вытворчасці, у агуле застаецца сказаць, што ў значнае часткі камуністаў калгаснікаў яшчэ моцная „прыватна-гаспадарчая зацікаўленасць“.

Апошняя падмацаецца яшчэ і тым, часткова, што 12,78 проц. усіх гаспадарак карыстаюцца індывідуальнаю пазыкаю. Памер гэтае пазыкі складае 118,62 р. у сярэднім на адну гаспадарку. На падставе ўсіх гэтых зьяў могуць (нават унутры калгасаў) узнікнуць адносіны, якія няўхільна параджаюць соцыяльныя супярэчнасці. Камуністы-каляктывісты павінны былі нішчыць карані падобных адносін. Побач з адзначаным, 18,80 проц. каляктыўізаваных гаспадарак прымушаны шукаць працы па-за каляктывам: з іх, з водпускам рабочых 25,33 проц., з водпускам служачых 84,0 проц. Апрача таго, 4,0 проц. гаспадарак маюць уласныя промыслы звыш заняткаў. На адну гаспадарку прыпадае у сярэднім 251,13 дзен, прапрацаваных па-за калгасам. Гэта, па-першае, гаворыць аб тым, што калгасы ня поўнасьцю выкарыстоўваюць наяўнасць рабочае сілы, а па другое, аб тым, што камуністы ў значнай ступені адрываюцца ад калгасаў (як у грамадскім, так і ў асабістым парадку) на розныя службовыя заняткі — прадоужага і, нават, заўсёдышняга характару. На сутнасці справы, адарваны, такім чынам, ад каляктыву камуніст, нават маючы з ім гаспадарчую сувязь, перастае быць актыўным яго членам. Падаргульняючы ўсё сказанае, даводзіцца

канстатаваць нездавальняючы удзел камуністаў у катгасах. Выяўнікамі „жывога прыкладу“ — прыкладу сапраўднага, разгледжаныя камуністы яшчэ не зьяўляюцца. Патрэбна прызнаць, што гэта — вынік ня толькі дробна-уласніцкае псыхолёгіі асобных камуністаў-сялян, але, запэўна, вынік нядастатковых актыўных адносін да гэтых справы незавых партыйных арганізацый. На сутнасці, некаторыя з іх разглядаюць справу калектывізацыі, як прынцып, як „ідэю“, хуткае ажыццяўленьне, якое не зьяўляецца вельмі актуальнаю задачай. Таму, часам даводзіцца нагіркацца і на такія нечаканасьці, як, напрыклад, рашэнне агульнага сходу. Бяседаўскае ячэйкі на пытаньнях калектывізацыі. „Прымаючы пад увагу, што раён сельсавету яшчэ эканомічна адсталы, насельніцтва някультурна таму нельга прымяняць сложных форм калектывізацыі“.

Усе гэта сведчыць, што праца па калектывізацыі сельскае гаспадаркі у сельскіх арганізацыях не заваявала яшчэ становішча асноўнай задачы партыі ў вёсцы.

VI.

Настэй ужо часткова ахарактарызавана потымчая актыўнасць разгледжаных камуністаў. Перайс да яшчэ цэлы шэраг іншых індэкаў, што характарызуюць іх з гэтага пункту гледжаньня. Наступныя лічбы паказваюць удзел камуністаў у працы па выбарах:

Класавыя групы	Удзел у выбарах	З агульнага ліку член. і канд. КП(б) у прац. па выбарах у						Партарганы ¹⁾
		С-сав	РВК	Проф.	Кооп.	КСУ		
Пролетарыят		51,09	32,70	3,13	5,59	9,67	4,77	1
Полупролетарыят		55,87	39,77	2,76	2,67	9,16	2,40	2
Прост. гавар.		69,40	42,92	2,92	1,62	10,33	5,34	
Дробна-капіт. гасп.		62,67	38,67	5,33	4,0	17,33	2,67	
Без розьніцы		57,8	40,54	2,95	2,51	10,06	4,52	2,4

Агулам больш паловы абсалютных камуністаў займаюць выбарчыя пасады. Удзел у працы па выбару камуністаў асобных груп павялічваецца ад ніжэйшых соцыяльных груп да вышэйшых. Самы вялікі працэнт выбарных асоб даюць камуністы дробна-капіталістычнае групы, што знаходзіцца ў поўнай адпаведнасці з вымушаным вышэй фактам значнага водпуску „служачых“ гаспадаркамі дробна-капіталістычных груп. Толькі ў профэсійных арганізацыях і часткова ў партарганах уздзяляюць на першым месцы камуністы пролетарскае групы. Зауважная зьява тлумачыцца тым, як бачым, што камуністы вышэйшых соцыяльных груп адрозьніваюцца больш высокаю адукаваласьцю, культурнаю і політычнаю. Поруч з тым, зауважаныя зьявы сведчаць аб тым, што з боку партарганаў, як відаць, ня робяцца актыўныя шуканьні да вышэйшых на выбарчыя пасады большага ліку

1) У лічбіку адзначаны выбарчыя органы ячэйкі; у назоўніку — вышэйшыя партарганы

прадстаўнікоў ніжэйшых груп. Аб удзеле камуністаў агулам у грамадскім жыцці сьведчаць наступныя лічбы:

Клясавыя групы	Лік чл. і канд. КПБ, чл. грамадзкіх арганізацый у % да агульн. ліку член. і канд. КПБ	Лік камун. чл. профс. у % да агульн. ліку чл. і канд. КПБ	Лік камун. чл. КСУ да агульн. ліку чл. і канд. КПБ	Лік камун. чл. дзябрахв. грамад. арг. да агульн. ліку чл. і канд. КПБ
Пралет.	96,46	90,05	17,19	90,42
Поўпралет.	94,40	78,47	18,33	88,79
Прост. тавар.	89,43	77,92	12,75	85,31
Дробна-капіт. гасп.	89,33	64,00	17,33	87,33
Бял. розніцы.	91,67	67,80	14,46	86,88

Найбольш грамадзка-арганізаванымі зьяўляюцца камуністы бядняцка-пралетарскіх груп. Зварочвае на сябе ўвагу зусім невялікі процант камуністаў—членаў КСУ. Аб ступені палітычнае і культурнае сьвядомасьці камуністаў сьведчаць весткі аб выпісцы літаратуры.

Клясавыя групы	гаспад., што вышэс літаратуру	гасп., што вышэс літар. у руб.	% палп. да агульнага прыбытку
Пролетарыят	89,60	10,68	1,12
Поўпралетарыят	87,81	9,58	3,43
Прост. тавар.	88,83	9,57	2,60
Дробна-капіт. гасп.	91,3	15,2	2,95
Бял. розніцы	88,75	9,84	3,0

Процант гаспадарак, што выпісваюць літаратуру, вышэйшы ў групе дробн. кшталісткі. Агульныя выдаткі на літаратуру у гаспадарках гэтае групы таксама вышэй чым у іншых. Але па адносным памеры выдаткаў на літаратуру (да агульнае прыбытковасьці гаспадаркі) першае месца займае гаспадарка бядняцка-пралетарскае групы. Але значны лік гаспадарак зусім ня выпісвае літаратуры, і сьведчыць гэта аб тым, што ўсё-ж пытаньнем самараззьвіцьця і самаадукацыі—вясковыя камуністы ня вельмі цікавяцца. Паміж тым, у сельскіх мясцовасьцях, дзе камуністы жывуць у большасьці выпадкаў распылена, дзе адсутнічае у дастатку разгорнутая сетка партасьветных устаноў,—самаадукацыя сярод камуністаў павінна набыць самае шырокае разьортваньне. Трэба яшчэ адзначыць, што няпісьменных сярод абсьледаваных камуністаў выявілася мала—усяго 9 чалавек, але выяўлены значны лік малапісьменных, а менавіта: 420 чал. (84—у групе пралетарыяту, 117—у групе паўпралетарыяту і 217—у групе простых тавараўтворцаў). Але і малапісьменнасьць, як зьяву, што затрымлівае палітычную актыўнасьць камуністаў—трэба прызнаць зьяваю зусім недапушчальнаю сярод камуністаў. Мабыць, на зьнішчэньне гэтае явы мала зварочвалася належнае увагу.

VII.

Агулам моцнасьць партыйнае праслойкі ў абсьледаваных гаспадарках характарызуецца наступнымі весткамі:

Клясавыя групы	На 100 душ усяго насельн. у абсьлед. гасп. прыпадае		На 100 членаў 1 канд. КПБ
	членаў 1 канд. КПБ	толькі чле- наў КПБ	прыпадае чле- наў КПБ
Пралетарыят	23,53	14,81	62,91
Поўнпралетарыят	20,27	11,58	57,12
Прост. таваравытв.	16,87	9,41	55,74
Дробна-капіт. гаспад.	16,48	12,75	77,33
Бяз розьніцы	18,39	10,58	57,51

Як бачна, з гэтых вестак наймацнейшая партыйная праслойка ў гаспадарках пралетарскіх і поўнпралетарскіх. Найбольшы-ж процант членаў КПБ у групе дробна-капіталістэчнай. Гэта тлумачыцца, як бачна, ранейшым уступленьнем прадстаўнікоў гэтае групы ў партыю, што падмацняецца наступнымі весткамі аб парт. стажы абсьледаваных камуністаў.

Клясавыя групы	На 100 членаў КПБ прыпадае членаў з парт. стажам					
	да 1917 г.	да 1920 г.	да 1924 г.	да 1927 г.	да 1928 г.	да 1929 г.
Пралетарыят	0,22	10,82	7,58	52,81	26,62	1,95
Поўнпралетарыят	0,16	9,03	5,11	54,67	27,57	3,43
Прост. таваравытв.	0,06	8,45	2,77	52,55	29,05	7,12
Дробна-капіт. гасп.	—	18,97	5,17	51,72	15,52	8,62
Бяз розьніцы	0,11	9,20	4,18	53,07	28,01	—

Сярод камуністаў дробна-капіталістэчнае групы няма камуністаў з стажам да 1917 г., але сярод іх самы вялікі процант камуністаў з стажам 1917-1920 г. Нюўдзі сярод рэзлядаемых членаў КПБ у першаважысьці камуністы ад 1925 г. і ніжэй. Большасьць абсьледаваных камуністаў уступіла ў партыю пасля сьмерці Леніна. „Гэтыя маладыя члены партыі патрабуюць да сябе вялікае ўвагі з пункту гледжаньня правільнага іх выхаваньня“ (Е. Ураслаўскі аб камуністах весткі). Наміж тым, амаль усе весткі пераносу гавораць, што гэта выхаваньчая праца у належны меры не праводзілася. Нацыянальны склад абсьледаваных камуністаў такі:

Клясавыя групы	На 100 членаў 1 канд. КПБ прыпадае				
	Беларусаў	Яўрэяў	Палякаў	Расійцаў	ін. нацыянальн.
Пралетарыят	92,0	1,63	0,82	2,18	3,13
Поўнпралетарыят	95,11	1,69	0,53	0,80	1,87
Прост. таваравытв.	93,68	1,44	1,16	0,39	1,31
Дробна-капіт. гасп.	96,0	—	1,33	—	2,67
Бяз розьніцы	93,83	1,51	0,96	0,75	1,70

Увогуле нацыянальны склад сельскіх камуністаў амаль супадае з нацыянальным складам усяго сельскага насельніцтва БССР. Толькі ўдзельная вага „расійцаў“ сярод абследаваных камуністаў значна меншая за ўдзельную вагу „расійцаў“ сярод сельскага насельніцтва агулам (0,75% супроць 6,1% сярод усяго насельніцтва). Сувязь абследаваных камуністаў з Чырвонай арміяй характарызуецца наступнымі весткамі.

Клясавыя групы	На 100 членаў і канд. КПБ			
	Праходз. служ. у Чырв. арм.	Чырвонаарм.	З іх Паліт. працаўн.	Каманд. склад.
Пралетарыят	73,50	68,88	3,86	17,6
Поўпралетарыят	65,21	60,98	2,32	23,6
Прост. таваравытв.	60,17	56,68	2,69	28,78
Дробна-капіт. гасп.	61,0	43,75	6,25	39,58
Бяз розніцы	61,92	59,46	2,84	25,91

Найбольшы процант шэрагавых удзельнікаў у Чырвонай арміі даюць бядняцка-пролетарскія групы. Асобы каманднага складу і паліт. працаўнікі больш усяго камуністы дробна-капіталістычнае групы. Як бачна, і гэта тлумачыцца вынікамі іх большай культурнасьці адначаснае раней. Некаторая частка сельскіх камуністаў звязана з прамысловаю вытворчасцю, аб гэтым сьведчаць наступныя лічбы:

Клясавыя групы	На 100 член. і канд. КПБ прых. прац на фабр.	На 100 працуючых на фабрыны прыходзіцца асоб з вытворчым стажам				
		Да 1 г.	Ад 1 да 3 х.	Ад 3-х да 6 г.	Ад 6 і выш.	На выяўл. член.
Пралетарыят	32,83	18,26	22,82	18,26	28,22	12,45
Поўпралетарыят	25,89	26,46	25,09	16,15	23,71	8,59
Прост. таваравытв.	15,70	25,73	31,32	14,77	20,81	7,58
Дробна-капіт. гасп.	16,0	25,0	—	41,67	33,33	—
Бяз розніцы	20,73	24,12	27,04	16,35	23,61	8,88

Колькасна больш усяго звязаны з прамысловаю вытворчасцю камуністы ніжэйшых соцыяльных груп. Вытворчы стаж камуністаў, з паддзенных звестак, вельмі рознастайны. Большым вытворчым стажам адрозніваюцца аднак камуністы вышэйшых соцыяльных груп.

VIII.

Якія-ж вынікі просяцца з усяго сказанага? Соцыяльны склад сялян-камуністаў трэба прызнаць недавальняючым. На рэгуляванне гэтага складу не зварочвалася увага, бо дырэктыва партыі аб павялічэнні ўдзельнае вагі бядняцка-пролетарскіх элементаў вескі ў партыі—ня выканана. Вынікі перапісу дазваляюць канстатаваць наяўнасць сярод вясковых камуністаў цэлага шэрагу адмоўных зьяў, а менавіта:

1. Ужываньне найму, рабочае сілы, што мае ня готкі дапаможнае значэнне, аля таксама найму больш сыстэматычнага і працяжнага, што мае на мэце пашырэнне гаспадаркі і накупленне.

2. Здаванне ў арэнду сродкаў вытворчасці і найманьне ў арэнду зямлі ад сялян, чым фактычна практыкуецца эксплуатацыя залежачых маламоцных сялянскіх гаспадарак.

3. Карыстаньне прыватнаю пазыкаю, уваходзячы, звычайна, на падставе гэтага ў змычку з кулацкімі і нэпманскімі элементамі.

4. Пазыка ўласных сродкаў прыватным асобам, урываючы падпіску на дзярж. пазыкі, выступаючы тым самым ва ўяўна недапушчальнай для камуніста ролі вясковага квотніка (ростовщика).

5. Утрыманьне саматужна-прамысловых устаноў, прадпрыёмніцкага тыпу і г. д.

На глебе зазначаных зьяў адбываецца ня толькі перарастаньне гаспадарак камуністаў у гаспадаркі павышанага тыпу, але адбываецца ня рэдка і поўнае перараджэнне камуністаў. Перапіс выявіў і больш, што значная частка камуністаў-сялян не зьяўляецца членамі коопэрацыйных арганізацый; удзел-жа іх у вытворчай коопэрацыі зусім ня значны, што зьяўляецца простым невыкананнем партыйных дырэктыў. Камуністы-сяляне з большага не зьяўляюцца актыўнымі праваднікамі тых форм земляўпарадкавання, якія зьяўляюцца больш зручнымі для разгортвання коопэравання і механізацыі сельскае-гаспадаркі, аб чым сведчыць ня значны процант гаспадарак з пасялковаю формою землякарыстання, значны процант гаспадарак з хутарскою формою і выключная пераважнасць падворна-цераспалоснай формы землякарыстання.

Камуністы-сяляне зусім слаба ўдзельнічаюць у будаўніцтве калектывных гаспадарак.

Зусім недавальняючы колькасны ўдзел іх у калектывных гаспадарках наслядоўваецца шэрагам адмоўных (а часта неэтычных) зьяў, як-ніпоўнае аграмаджаньне сродкаў вытворчасці пры уступленьні ў калгас, захоўванне ў індыўдуальным карыстаньні лепшае часткі намяненых: захоўванне ў індыўдуальным карыстаньні зямлі, якою карыстаўся да уваходу ў калгас; здаванне пакінутае ў індыўдуальным карыстаньні зямлі ў арэнду ці наём батракоў для апрацоўкі апошняе.

Па лініі-ж вядзення індыўдуальнае гаспадаркі камуністы-сяляне не зьяўляюцца васьбітамі удасканаленых формаў і спосабаў сельскае вытворчасці (мала ўжываецца шматпольны севазварот, па сыстэме ральніцтва, гаспадаркі камуністаў не вызначаюцца лепшаю інтэнсыўнасцю і накіраванасцю.

Сярод камуністаў сялян ёсць значны лік малапісьменных. Выдаткі-ж камуністаў-сялян на культурныя патрэбы (выпіску газэт і г. д.) зусім нязначны, асабліва ў гаспадарках больш заможных. Адзначаныя зьявы павінны прыцягнуць да сябе пільную ўвагу партыі—пры наяўнасці гэтых зьяў сельскія камуністы ня змогуць выка-

наць ролі комуністычнага авангарду ў вёсцы—быць сілаю, што вядзе за сабой шырокія пласты сялянства на шляху сацыялістычнага пераўтварэння вёскі.

Зьнішчэнню, выпраўленьню і барацьбе з гэтымі зьявамі павінна быць прызначана максімум увагі і энэргіі. Чыстка партыі дасягне значных вынікаў у гэтым кірунку. Але ўмовы дробна-таварнае вытворчасці, якія „параджаюць капіталізм і буржуазію, заўсёды, штодзённа, штогадзінна, стыхійна і ў масавым маштабе“, будуць спрыяць розным рэцыдывам.

Пагэтаму, усе дасягненні чысткі партыі патрабуюць свайго замацавання шляхам шырокае, сыстэматычнае, партыйна-выхаваўчае і палітасветнай работы па ўсвядомленьню задач партыі. Правільнаму ажыццяўленьню класавых ліній у вёсцы, падняццю агульна-культурнага ўзроўню камуністаў і г. д. Да разгорнутае работы ва ўсіх гэтых накірунках партарганізацыі павінны перайсці як мага хутчэй.

Хв. Ляўчонак.

Аб будаўніцтве буйнае аграмаджанае гаспадаркі.

Хутарская форма землекарыстання, прышчэпленая ў шмат якіх рэзонах Беларусі, зьяўляецца адной з перашкод на шляху будаўніцтва буйнае аграмаджанае гаспадаркі. Тое, што вядзе за сабою хутарская форма, добра вядома: хутары ўзмацняюць уласніцкі індыўдуалізм селяніна, сярод хутаран нізкі ўзровень грамадзкасці, хутаранін імкнецца жыць замкнуўшыся ў сваёй уласнай хутарскай шалупіне. Цераспалосіца ў севазваротах, засеў культ. траў, вядзецца, галоўным чынам, выходзячы з натуральных патрэб, ня ўлічваючы запатрабаванні прамысловасці, абцяжарваецца плянавае ўздыжэнне сельскай гаспадаркі. Сама хутарская распыленасць ёсць на гэтулькі разнастойны конгломэрат гаспадарак, што штурхнуць іх (хут. гас.) на шлях аграмаджання досыць цяжка. Мы па цэламу шэрагу хутарскіх вёсак маем такія выпадкі, калі гаспадарка, паспрабаваўшы ўсіх „выдоб“ хутарскае формы, хоць сягоння гатова адмовіцца ад іх і аб'ядніцца ў калгас. Але аб'яднанню перашкаджае тэрытарыяльнае разьмешчэнне хутароў—ня сходзяцца межы, суседзі паміж іх жадаюць яшчэ жыць на хутары і лічаць непарушнымі пастаўленыя пры землеўпарадкаванні межавыя знакі—слупы.

Хутарская форма гэта ёсць кулацкая форма землекарыстання—ідэолёг гэтае формы кулак; самы натуральны—ці замаскаваны гаспадарным мужыком, і пагэтану задаволеныя хутарамі зьяўляюцца носьбітамі і перадатчыкамі кулацкае ідэолёгіі. Усім вядома, што ЦКК КП(б)Б выключыла з партыі Лабаноўскага, які з ячэйковай трыбуны абараняў хутарскую форму, як найкарыснейшую ва ўмовах Беларусі, і ня бачыў дасканалых шляхоў развіцця сельскае гаспадаркі. Вясковае рэчаіснасць супроць Лабаноўскага і яго супольнікаў, маюцца калгасы, арганізаваныя з хутаран, большасць заяў у нашы камуны дасланы паасобнымі зьбяднёўшымі хутаранамі, працэс—расслаення на хутарах выяўляецца гасірай, працэнт бяскоштных на хутарох большы гэтае сапраўднасць вёскі ня бачыў Лабаноўскі. Гэтаму перашкаджае кулацкія надвочнікі. Хутарская форма адмёрла, а разам з ёй адмёрлі і грохдворкі, пяцідворкі пасялковае формы перацты на хутары. І той, хто ня бачыць гэтага,—сам „мярцьвяк“.

Калгасны рух набывае ўсё большы і большы размах, нашы некаторыя камуны у гэтым годзе вырасьлі на 300 проц. Вёскі цэлых сельсаветаў пераходзяць да калектывных формаў, аб'яднаючыся ў буйныя волаты, але пры такім злучэнні можна наглядзець, як „гаспадарныя хутаранцы“ прыраджаюць аб'яднанню, яны імкнуцца захаваць свае наседжаныя месцы, у гэтым годзе лік арганізаваных калгасаў выпярэдзіў плянавы меркаваны; калгасам перадаюцца олерацыйна гаспадарчыя

функцыі, усё гэта ставіць перад намі заданьне арганізацыйна замацаваць дасягнутае ў калгасным будаўніцтве, сваячасова земляўпарадкаваць арганізаваныя калгасы, зрабіць захады да падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі кіраўнікоў калгасаў, і кіраўнікоў асобных галін, шляхам пропуску цярз асобна-арганізаваныя спецыяльныя курсы; вырашыць пытаньне забясьпечаньня трактарамі і машынамі, падрыхтаваць машынных працаўнікоў. Адсутнасьць, нават у буйных калгасах, абсталяваных майстэрняў, дзе было-б магчыма ўтвараць рамонт складаных машын, ставіць неадкладную задачу ў кірунку арганізацыі падобных майстэрняў. Ня можна весьці мэханізаваную гаспадарку, рамантуючы машыны не каля блізу ў сябе, а на далёкім заводзе, што будзе выклікаць доўгі прастой машын; сваячасова трэба паклапаціцца аб забясьпечэньні трактараў і іншых складаных машын запаснымі часткамі. Арганізацыя майстэрняў у буйных калгасах, ці хоць-бы ў „кустах“—паграбуе падрыхтоўкі і адпаведных спецыялістаў: мэханікаў, сьлесароў, такароў, кавалёў і інш. Недахват гэтых спецыялістаў можа быць папоўнены двума шляхамі: шлях першы—пасылка ў калгасы спецыялістаў рабочых з заводаў, якія, працуючы пэўны час у арганізаваных майстэрнях (хоць бы ў час пасяўное і ўборачнае кампаній) памагалі-б, калгасам сваёю працаю, сваячасна рамантуючы машыны і ўсе прылады, а таксама садзейнічалі-б падрыхтоўцы і кваліфікацыі спецыялістаў з калгаснікаў, жыццёвасьць гэтага шляху падмацаецца спробамі пасылкі на вёску рабочых брыгад; шлях другі—гэта пасылка калгаснікаў на завод, дзе набыцца кваліфікацыі, прыкамандыраваньне да прафшкол і інш. Поплеч з падрыхтоўкай спецыялістаў вызначанымі шляхамі, падрыхтоўка пойдзе і цярз нашы навучальныя ўстановы, куды павінны быць накіраваны пэўны лік калгаснае моладзі.

Пастаўленыя перад калгасам заданьні і сама шырыня калгаснага руху абавязвае нас пільнасьць, адасканальваць існуючыя формы кіраўніцтва. Трэба проста сказаць, значны лік арганізаваных у гэтым годзе калгасаў абцяжарвае належнае абслугоўваньне з боку акругова Калгассаюзу, ёсьць небясьпека адрыву Калгассаюзу ад нізавых арганізацый. За Калгассаюзам павінна застацца роля плянуючае ўстановы: разьмеркаваньне крэдытаў, забясьпечэньне матэрыяламі, збываньне прадукцыі і інш. Калгассаюз вядзе арганізацыйную працу ў галіне калгаснага будаўніцтва, але каб кіраўніцтву з боку Калгассаюзу акругай надаць належную гнуткасьць, каб наблізіць кіраўніцтва да нізавых арганізацый, каб паставіць лепш абслугоўваньне ўсіх калгасаў, каб абслугоўваньне і кіраўніцтва садзейнічала злучэньню калгасаў у буйныя аб'яднаньні—неабходна існуючую сыстэму калгасаў у раёне перагледзець. Маюцца думкі, у зьвязку з правядзеньнем рэарганізацыі акругі, у зьвязку з пашырэньнем раёнаў, у раёнах стварыць калгасэкцыі, ці раённыя калгассаюзы, як асяродкі, кіруючыя ўсім калгасным рухам на тэрыторыі іх існаваньня. Бяспрэчна, што ўтварэньне такіх устаноў палепшыць як само абслугоўваньне калгасаў, таксама і палепшыць кіраўніцтва Акругсаюзу. Але ўтвараючы ў раённых асяродках установы, па форме былых калгасэкцый ці акругсаюзу, мы ўнеслі-б у гэтую справу значную частку непатрэбных роўналежнасьцяў.

Утвараючы ў раёнах адпаведныя арганізацыі, ці бо, як сказана вышэй перабудоўваючы сыстэму калгасаў, мы павінны заўсёды на ўвазе мець наступнае: буйны калгас, камбінаванае сельска-гаспадарчае прадпрыемства—камбінат, адзінае сельска-гаспадарчае прадпрыемства расну. Гэтыя задачы будуць ажыццяўляцца паступова, вількі шляхоў ажыццяўленьня ўжо часткова вызначаюцца нашымі куставымі аб'яднаньнямі, якія павінны зьяўляцца грунтам для будучых буйных калгасаў.

Нашы куставыя аб'яднанні за год свайго існавання, яшчэ нямнога дасягнулі, аб'яднаўшыся дзеля супольнага агра-абслугоўвання; такія ж задачы, як гаспадарчае зрошчванне навакол маючыхся прадпрыемстваў, пабудова новых—агульных прадпрыемстваў, аграмаджанне асобных галін, супольная рэалізацыя прадукцыі,—будуць і павінна пашырацца імі ў будучым. Але ўсё-ж на сёння трэба сказаць, што шлях куставання—гэта пэўны шлях узмацнення калгасаў. Перадача калгасам операцыйна-гаспадарчых функцый значна пагоршыць пераход злучаных у куст калгасаў у адно сельска-гаспадарчае прадпрыемства, а пагэтаму тэй арганізацыяй у раёне, каторая павінна атрымліваць у выніку перабудовы калгассеткі, павінен з'явіцца куст. Куст павінен уяўляць сабой асяродкаванае кіраўніцтва ўсім калгасамі, што уваходзяць у яго склад.

Куст павінен з'яўляцца юрыдычнаю асобаю, якая дзейнічае ад усяе групы калгасаў, куст разглядае ўсе пытанні, звязаныя з калгасным будаўніцтвам падпарадкаванага яму раёну. Ён складае вытворчыя пляны, выяўляе патрэбнасць у крэдытах, размяркоўвае крэдыты, арганізуе збыт прадукцыі, выпрацоўвае неабходныя машыны, выкарыстоўвае аграабслугоўванне, праводзіць абследаванне і інструктаванне калгасаў, заключае кантракты ўмовы, з прыдзягучым да калгасаў насельніцтвам, робіць заходы ў кірунку рэалізацыі кантрактыўных умоў і інш. Праўленне куста прапрацоўвае пляны росту—пашырэння калгасаў.

Куст павінен уяўляць буйную вытворчую адзінку з агульным прадпрыемствам па перапрацоўцы прадукцыі сельскае гаспадаркі, з агульнымі майстэрнямі, з агульнымі механічнымі рухавікамі.

Узбуйненне паасобных існуючых калгасаў у сучасны момант ідзе наступнымі шляхамі: злучэнне дробных у адзін агульны калгас з адпаведнымі статутам і агульным плянам гаспадарання. Паглядаецца злучэнне і ня толькі мяжуючых тэрыторыяльна калгасаў, але злучаюцца калгасы тэрыторыяльна падзельныя, абатульваючы ўсе сродкі вытворчасці, не пакідаючы працаваць на палажэнні эканоміі ад буйнага калгасу: у час вясенняе пасеўнае кампаніі ў вёсцы „Бярозаўка“ Іарадоцкага раёну арганізаваны калгас з агульнай плошчай зямлі 150 гект., маючы недахоп у цяглай сіле—рабочых коняў, гэты калгас выбраў самае лепшае—уліца ў камуну імя „Леніна“, дзе ёсць трактары; злучэнне было шпарка ажыццёўлена, і дало мажлівасць вяснавую пасеўную кампанію правесці як належыць; бяз злучэння нямінуча была-б пароза зрыву—„Бярозаўка сваімі сіламі ня ўправілася-б з засевам ярыны. Адлегласць ад „Бярозаўкі“ да цэнтру камуны—каля 6 вёрст. Паслядоўцам „Бярозаўкі“ стала і арцель „Чырвоны Араты“. Адлегласць яе ад камуны каля 4-х вёрст, арцель прыняла статут і злучылася з камунай імя „Леніна“. Камуна-ж ставіць за мэту тэрыторыяльна злучыць у агульнае аб'яднанне распаўсюленыя яе часткі. У сучасны момант падрыхтоўваецца глеба для ўтварэння яшчэ адной эканоміі з жадаючых увайсці ў склад калгасаў; пашырэнне зямельнае плошчы вядзецца таксама шляхам прырэзкі зямлі ўступаючых у калгасы, шляхам прырэзкі зям. фондаў, атрыманых ад сельсаветаў, з прычыны перасялення ў другія раёны.

Галоўную ролю ў справе ўтварэння буйнае гаспадаркі, у справе пашырэння нашых камун і арцеляў і іх аграмаджанні адыгрывае трактарызацыя. У часткі нашых спецыялістаў, у часткі нашае грамадзкасці ёсць недаацэнка трактара ў нашых беларускіх умовах. Некаторыя лічаць, што трактарызацыя мажліва і карысна толькі ва ўмовах экстенсіўнага земляробства, ва ўмовах, дзе тлустая

чорназемная глеба, пры інтэнсіўным земляробстве, на бедных глебах—трактар бескарысны—гэта рэакцыйны, антымашыны выпада ня толькі ня мае жадных падстаў, але ён на карысьць кулакам, на карысьць усім выступаючым у вёсцы супроць калектывізацыі. Вось што казаў кулак на сходзе, дзе абгаварвалася пытаньне аб утварэньні ў сельсавеце буйнага калгасу: „Вы, дакладчык, гаворыце аб калгасах, а ці ведаеце—якая там зямля, дзе гэтыя самыя трактарныя колёны?—на нашых пясках ды глінах трактар ня пойдзе“. Праца-ж трактарамі ў нашых умовах даказала цалкам і поўнасьцю іх карысьць. Трактары скарыстоўваюцца ня толькі для араньня, але за недахопам коняў скарыстоўваюцца як цяглая сіла, пры перавозках—як рухавікі машын і інш. Трэба больш рашуча праводзіць трактарызацыю буйных гаспадарак, утвараючы трактарныя колёны пры „кустох“ і буйных камунах, і тым самым паскараць рост аграмаджанага сэктару ў паляводстве, даючы выйсьце бяскопным гаспадаркам з іх залежнага становішча; трактарныя колёны не павінны абмінуць серадняка які трымае з большага каня стратна для сябе за адсутнасьцю поўнае нагрузкі. Трактарныя колёны ў выніку змогуць быць расійнымі машына-трактарнымі станцыямі.

Электрабудаўніцтва, якое разьвіваецца, ня здымае пытаньне трактарызацыі з чаргі дню і не памяншае яго значэньня, праўда, ва ўмовах нашае соцыялістычнае дзяржавы мы не абавязкова павінны і ня будзем пераходзіць паступова ўсе ступені тэхнічнага разьвіцьця—у нас поўнасьцю мажлівы такія пераходы: ад плуга простага—да плуга электрычнага. Але энэргія будаемых электрастанцый, у першую чаргу, будзе траціцца на ўзрастаючую прамысловасьць, у сельскай-жа гаспадарцы на бліжэйшыя гады галоўнай цягавай сілай будзе, бязумоўна, трактар, і машына трактарныя станцыі будуць вышэйшай формай мэханізаванае вытворчасці пры пераходзе ў сельскай гаспадарцы ад рухавіка ўнутранага згараньня да электрычнасьці. Кіравацца на будучы электраплуг і не даацэньваць сягоньня трактар—гэта значыць груба памыляцца.

Пытаньне заснаваньня будынкаў у калгасах на сягоньня павінна заняць значнае месца ў шэрагу іншых пытаньняў калгаснага будаўніцтва. Мы ня можам пахваліцца нааўнасьцю плянавацьці ў справе будаўніцтва, мы ня даем вызначанага для нашых умоў стандарту будынкаў, якім-бы можна было кіравацца; мы з большага пры ўступленьні сялян у калгас перавозім хаты і становім іх, у такім выглядзе, у якім яны і былі—мы ня маем стандарту, утворанага на падставе больш мэтазгоднага карыстаньня будынкаў. Буйны калгас патрабуе і буйнага будаўніцтва, ня трэба кіравацца на асобныя невялічкія хаткі, ня выгадна будаваць дамы на 2—3 кватэры—трэба вялікія будынкі, трэба агульныя кухні, сталовыя, клубы і інш. Распачынаць будаўніцтва ў арганізаваных калгасах трэба ў першую чаргу з агульных кароўнікаў, бо ад пастаноўкі справы жывелатадоўлі залежыць і ралішчтва. Капітальнае будаўніцтва павінна адбывацца у такіх калгасах, якія пераробяцца ў асяродкі будучых буйных гаспадарак. Будаўніцтва вымагае адпаведных матэрыялаў, неабходна ў бліжэйшыя гады, месца будаўніцтва забясьпечыць у патрэбнай колькасьці цэглай, імкненьне некаторых калгасу вырабляць цэглу самагужным шляхам, патрэбна разьліргаваць, патрэбна пераходзіць да вырабу цэглы шляхам арганізацыі заводу. Беларусь у мінулым была пастаўшчыком рабочае сілы на пажэльні, беларус хаджалы—шмат папрацаваў у земляніках, сушніках, прэдоўшчыках, навучыўся гэтай нахітрай кваліфікацыі—гліны на Беларусі колькі хочаш.

Пытаньне парт. кіраўніцтва ў справе будаўніцтва буйнае сельскае гаспадаркі мае найвялікшае значэньне. Праслойка партыйцаў у калгасах слабая, трэба яе ўзмацніць; у калгасах павінны быць арганізаваны ячэйкі. Сел. арганізацыі павінны больш увагі аддаваць па сваім раёне—калгаснікам, асяродкам працы сельгасуладжэйкі павінны быць калгас. Кіраўніцтва калгасуладжэйкам з боку акруговага аддзелу па працы ў вёсцы не адчуваецца, яно недастаткова. Для ўзмацнення парт. кіраўніцтва трэба ў сельрайкомах арганізаваць калгасбюро, павялічыўшы склад райкому на аднаго працаўніка, у некаторых-жа раёнах гэта пасада можа выконвацца па сумяшчэньню; калгасбюро, перапрацоўваючы ўсе пытаньні, маючыя дачыненне да калгаснага будаўніцтва, будзе садзейнічаць ўзмацненьню парт. кіраўніцтва, як райкомаў так і акруговага аддзелу па працы на вёсцы.

НА МЯСЦОХ

М. Сьвярдлін.

За якасьць парткіраўніцтва.

Абсьледваньне, праведзенае Бабруйскім АК КПБ чатырох раённых партарганізацый (Бабруйскае, Рагачэўскае, Слуцкае і Чырванаслабодзкае), выявіла цэлы шэраг вялікіх недахопаў у рабоце гэтых арганізацый. Адным з гэтых недахопаў, які, на маёй думцы, зьяўляецца асноўным і з якога выцякае ўсё астатняе, зьяўляецца тое, што нашы Райкомы яшчэ не навучыліся як сьлед увязываць тых агульных чарговых задач, якія стаяць у гэты час перад усёю нашаю партыяй з канкрэтнымі асаблівасьцямі, умовамі, эканамічным характарам свайго раёну. Адгэтуль і ідзе тое, што парткіраўніцтва зьяўляецца нявыразным, расплыўкім. Перад партарганізацыяй ня ставяцца асноўныя, вузлавыя пытаньні, якія трэба зрабіць стрыжнем, зьвязном усяе работы арганізацыі, у выніку чаго бывае цэлы шэраг промахаў як у эканамічным, так і палітычным разьвіцьці раёнаў. Уся цяжкасьць нашага парткіраўніцтва менавіта на даным гістарычным этапе, зразумела, на шэрагу з агульнымі цяжкасьцямі, што выцякаюць з нашага шпаркага тэмпу разьвіцьця сацыялістычнае гаспадаркі краіны, заключаецца менавіта ў тым, што сучасная праца патрабуе выразнага канкрэтнага кіраўніцтва, што кіраваць „наогул“ гэтаму пэрыяду зусім не адпавядае, што прызнаваць агульную лінію партыі правільнай без канкрэтнага яе правядзеньня ў жыцьцё з вучотам асаблівасьцяў характару свайго раёну, зусім не здавальняюча, ці проста кажучы, нягодным. А вось канкрэтызаваць чарговыя задачы, што стаяць перад намі цяпер для свайго раёну, умець шпарка выхопваць з грунтоўнага, а грунтоўнае ухопіцца за тое грунтоўнае зьвязно, вакол якога трэба сканцэнтравць усю сваю ўвагу, вакол якога трэба мабілізаваць партыйную і камсамольскую арганізацыі і савецкую грамадзкасьць вёскі. І этага мы яшчэ ня досыць навучыліся і адгэтуль грунтоўныя стрыжнёвыя пытаньні недастаткова знаходзяць практычнае вырашэньне з патрэбнымі эфэктыўнымі вынікамі ў рабоце раённых арганізацый. Гэта паказала абсьледваньне 4-х раённых партарганізацый Бабруйскае акругі, у прыватнасьці, Бабруйскае раённае арганізацыі.

Спынюся толькі на Бабруйскай райпартарганізацыі, па-першае, таму, што ў абсьледаваньні гэтае арганізацыі я асабіста ўдзельнічаў, а па-другое, што Бабруйскі раён зьяўляецца больш спэцыфічным, характэрным за астатнія раёны акругі. Бабруйскі раён, раней складзены з двух раёнаў, мае 97 тысяч насельніцтва з агульнаю колькасьцю, сялянскіх гаспадарак 17257, з якіх: бядняцкіх і паубядняцкіх (аслабленых ад падатку і з нязначным падаткам) 5150 гаспадарак, сярэдніх 11700 і кулацкіх 407. Як відаць з вышэй паказаных лічбаў, раён зьяўляецца вельмі вялікім як па тэрыторыі, так і па заселенасьці

: ў эканамічных адносінах зьяўляецца сярэднячка-бядняцкім з адносна вялікаю кулацкаю групою. Па характару гаспадарак раён зьяўляецца ў асноўным—зернавым. Паводле эканамічнага характару раёну і характару гаспадарак здавалася-б, што адна з галоўнейшых задач, якая павінна была-б стаяць перад партарганізацыяй, гэта задача калектывізацыі і вытворчага каапэраваньня, а гэтая задача амаль зусім не зрабіла адбітку на рабоце арганізацыі. Вядома, што нельга спадзявацца і на добрыя вынікі. Давяду на фактах:

На I/X-28 г. налічвалася 16 каляктываў з агульнаю колькасьцю ўцягнутых гаспадарак 100, а на I/VI-29 г. каляктываў налічвалася 18 з агульнаю колькасьцю ўцягнутых гаспадарак 112 (на працягу 8 месяцаў раён вырас толькі на 2 каляктывы і 12 індыўідуальных гаспадарак, уцягнутых у гэтыя каляктывы). Пры чым, гэтыя каляктывы былі арганізаваны на бывалешніх памешчыцкіх землях і на запасным фондзе (на такіх землях арганізацыя каляктываў ніякіх цяжкасьцяў ня сустракае) і як па сваёй плошчы, так і па гаспадарчай магутнасьці, гэтыя каляктывы надзвычайна слабыя, іхная ўраджайнасьць значна менш за сярэдняю сялянскую індыўідуальную гаспадарку. Характэрна адзначыць і такі факт, што, праводзячы земляўпарадкаваньне ў 27-28 г. г. на ўсёй упарадкаванай зямлі, было створана 67 пасёлкаў і 86 хутароў і толькі за апошні час афармляецца адзін калгас. Вытворчых арцеляў і таварыстваў на I/X-28 г. налічвалася 18 з агульнаю колькасьцю пайнікаў ў 6517, а на I/IV-29 г. колькасьць арцеляў і таварыстваў не павялічылася, а колькасьць пайнікаў павялічалася на 662 ч. Чым тлумачыцца, што пытаньні каляктывізацыі ў такім раёне, які па сваім характару павінен быць першым па нашай акрузе, знайшлі надзвычайна лабас практычнае вырашэньне? Можна ёсьць рад іншых умоў, якія перашкаджаюць разьвіцьцю калгаснага руху ў раёне і вытворчага каапэраваньня?—Не! На маю думку ў гэтым раёне ёсьць усе умовы, каб раён больш хутка рос у калгасным руху і вытворчым каапэраваньні, а гэта тлумачыцца толькі тым, што парткіраўніцтва РК было накіравана ня туды, куды трэба, гэта тлумачыцца тым, што Райком не зразумеў, наколькі воль гэтая задача зьяўляецца для яго асноўнаю, зьяўляецца для яго тым зьвязном, за якое ён павінен быў ухапіцца. Арганізацыяй ня было завузгодна ўвагі на гэтую задачу, бедната і асноўная маса сярэднякоў ня былі мабілізаваны вакол гэтых задач, Райкомы не націснулі на ўсе рычагі і адтаго такія сумныя вынікі.

Тое самае з пытаньнем працы сярод беднаты і батрацтва. Чаму гэтыя пытаньні для Бабруйскага раёну набываюць асаблівае значэньне? А воць чаму. Бабруйскі раён свайго адміністрацыйна-эканамічнага цэнтру ня мае. Яго адміністрацыйна-эканамічным цэнтрам зьяўляецца горад Бабруйск, які зьяўляецца рынкам збыту сельска-гаспадарчых прадуктаў сялянства раёну. Значная частка сялянскага насельніцтва жыве вакол самога гораду і зусім зразумела, што ўплыў капіталістычных элемэнтаў гораду на асобныя групы сялянства, сувязь гарадскога скупшчыка і гандляра (шляхам продажу і куплі) на асобныя групы беднякоў і сярэднякоў большы, як у другім раёне і ўрэшце „змычка“ гарадскога нэпмана з вясковым кулаком значна мацней, як у другім раёне, што ня мае гэтых асаблівасьцяў.

Адгэтуль палітмасавае праца сярод беднаты, арганізацыя яе вакол канкрэтных мерапрыемстваў партыі і ўлады, арганізацыя канкрэтнае гаспадарчае дапамогі беднаце для Бабруйскага райпартарганізацыі набывае асаблівае значэньне. Між тым, абсьледваньнем выяўлена, што гэтая галіна працы надзвычайна слаба разгорнута. Пры правядзеньні

абсьледаваньня мы стыкнуліся з цэлым шэрагам ячэек, якія, дзякуючы таму, што у іх няма яскравае ўстаноўкі ў гэтым пытаньні, ніякае працы сярод беднаты не вядуць і, як вынік, супраціўленьне з боку асобных бядняцкіх груп у пытаньні калектывізацыі і іншых гаспадарчых мерапрыемстваў. Чым гэта тлумачыцца? Гэта тлумачыцца, зразумела, ня толькі якасным складам арганізацыі (хоць арганізацыя вельмі засьмечана гнілымі і чужымі нам элемэнтамі, але аб гэтым у наступны раз), а гэта тлумачыцца тым, што РК ня ўлічыў наколькі востра стаць для іх пытаньне працы сярод беднаты. Райком ня ўлічыў характару і асаблівасьцяў свайго раёну, каб у сувязі з гэтым будаваць сваю працу. Таму і не паставіў ён гэтае задачы перад сабою, як аднае з асноўных і ў выніку—партарганізацыя ня была мабілізавана вакол гэтых задачы і праца сярод беднаты пастаўлена слаба.

Тое самае маем і з батрацтвам, хоць іх і выяўлена каля 300 чал.

Хаця эканамічна-прававое становішча некалькі палепшылася (маем павышэньне зарплаты ў параўнаньні з мінулым на 20%, значна болей заключана працдагавароў), але палітмасавае работа, работа па арганізацыі іх вакол партыі—гэта работа слаба правадзілася і як, вынік, ніякага росту партарганізацыі за лік батрацкіх груп.

І нарэшце трэцяе, што павінна было быць, па-мойму адным з асноўных,—гэта вытворчасць і, у сувязі з гэтым, больш лепшая пастаўка палітмасавае працы на прадпрыемствах, і інтэрнацыянальнае выхаваньне. Чаму? Таму, што, па-першае, у раёне ёсьць значная па сваёй вытворчай магутнасьці група прадпрыемстваў з агульнаю колькасьцю штатных рабочых каля 900 чалавек (гута „Камінтэрн“, 2 шпальні, 4 саўгасы і некалькі самагужных прадпрыемстваў, як „Млыналес“, які працуе на экспарт) і, па-другое, што гэтыя прадпрыемствы знаходзяцца сярод сялянства, дзе, бязумоўна, рабочыя камілектуюцца з сялянамі і адгэтуль сялянскі настрой сярод рабочых. Таму, як пытаньні вытворчасці (працдyscyпліна, вытворчасць працы, якасьць прадукцыі, зьніжэньне сабекошту і правядзеньне сацыялістычнага спаборніцтва), гэтак і пытаньне палітмасавае працы і інтэрнацыянальнага выхаваньня зьяўляюцца адным з асноўных у рабоце партыйнае арганізацыі. Між тым пытаньні вытворчасці амаль што прайшлі міма ўвагі Райкому, кіраўніцтва РК гэтымі пытаньнямі амаль не адчувалася і ў выніку цэлы шэраг недахопаў (на заводзе „Камінтэрн“ за апошні час маем цэлы шэраг дасягненьняў, што зьяўляецца вынікам правільнае пастаўкі працы партыйнае ячэйкі), а пытаньні палітмасавай працы займалі слабае месца ў рабоце арганізацыі. Выходзячы з вышэй сказанага, трэба зрабіць наступныя вынікі:

1. Якасьць парткіраўніцтва ў раёнах адстае ад характару пэрэаду што намі перажываецца.

2. Нашы Райкомы яшчэ не наўчыліся выхопваць з грунтоўнага грунтоўнае і вакол гэтага канцэнтравалі сваю ўвагу.

3. Нашы Райкомы недастаткова ўмеюць канкрэтызаваць асноўныя задачы, якія стаяць перад усёю нашою партыяй і паводле характару, ўмоў свайго раёну, практычна іх вырашаць.

4. Неабходна яшчэ раз пачаць абгаварэньне аб сыстэме нашага нізавога парткіраўніцтва (хоць за апошні час гэтае пытаньне знаходзіць больш поўнае асьвятленьне на старонках нашага друку), так і ў спецыяльных партчасопісах.

Д. Фішбейн.

Праца і чарговыя задачы савецкіх ячэек гарадзкіх раёнаў.

(З матар'ялаў абследавання Гомельшчыны).

Зрабіць аналіз тых станоўчых бакоў, а галоўным чынам тых адмоўных, якія ёсць у працы савецкіх ячэек і на падставе гэтага аналізу вызначыць канкрэтныя мерапрыемствы па палепшэнню працы савецкіх ячэек—зіяўляецца, бязумоўна, неабходным, па-першае, таму, што перад савецкімі ячэйкамі ў апошні час стаялі 2 буйныя задачы: гэта падрыхтоўка да правядзення чысткі апарату і падрыхтоўка да чысткі партыі, на падставе якіх мы павінны і можам меркаваць аб працаздольнасці тэй ці іншай савецкай ячэйкі. Па-першае, эпоха сацыялістычнага будаўніцтва, у якую мы ўступілі, высокае настойнае заданне пераўтварэння сістэмы працы савецкага апарату ў адпаведнасці з запатрабаваннямі сучаснага перыоду, і наданне яму большае грамадзкасці, масавасці і сувязі з шырокімі коламі працоўных. Сацыялістычнае спаборніцтва, што праводзіцца рабочаю клясцю, патрабуе змены працы савецкіх устаноў, такім чынам усё вышэйпададзенае патрабуе ад савецкіх ячэек змены тэмпу працы ў кірунку яго максымальнага паскарэння і змены закасацянелых традыцый у працы „авось, ды нябось“, ці „праца ня воўк—у лес не ўцячэ“.

Якавы плюсы?

Праведзенае раённым Камітэтам КП(б)Б абследаванне паказвае, што ў працы савецкіх ячэек расну побач з буйнымі недахопамі, памылкамі асобных ячэек, хворымі момантамі і нярэдка скажэньнем парт. лініі па асобных ячэйках, мы за апошні год маем вядомае палепшэнне наступнага парадку: частка ячэек бліжэй падышла да жыцця сваёй установы, пачала больш займацца вытворчымі пытаннямі апарату, больш вывучаць яго і г. д. (Фін. аддзел, Акрсуд, АНА, Райсаюз і інш.), значнаю часткаю ячэек з большага выкананы дырэктывы партыі па пытаннях зніжэння адміністрацыйна-гаспадарчых выдаткаў, таксама можам заўважыць некаторыя дасягненні па рацыяналізацыі і спрашчэнню апарату, дзе частка ячэек, бязумоўна, прымала актыўны ўдзел у гэтай працы. Мы маем вядомае аздараўленне і ўзмацненне савецкага апарату ў раёне, асабліва ўзмацненне тэмпу арабочвання яго і некаторае ачысткі ад чужых нам элементаў, але, адзначаючы вядомыя дасягненні ў працы савецкага апарату ў раёне, асабліва ў частцы ячэек, мы павінны заагастрыць нашу ўвагу на тых адмоўнасцях і буйных недахопах, якія маюцца на сягоння ў працы савецкіх ячэек раёну.

Якавы мінусы?

Значная часта ячэек яшчэ і сягоньня мала займаецца пытаньнямі жыцця і стану працы свае ўстановы; у гэтых ячэйках ёсьць зусім нязначны адбітак вытворчых пытаньняў свайго апарату, яго сыстэма-льных вывучэньняў—адгэтуль кіраўніцтва жыццём апарату, яго працай, яго асобнымі зьвеньнямі і г. д. у частцы ячэек стаіць на нізкім узроўні (Зям. аддзел, Банкаўская, аддзел працы, Дзярж. гэатрау і інш.). Складаецца такое становішча, што ў значнай большасьці ўстаноў эканом. праца надзвычайна слаба разгорнута, а ў паасобных мясцох амаль-што адсутнічае. Там, дзе такая-сякая праца праводзілася, то пераважна эканомкамісія, пашыраныя эканомнарады рэдка калі праводзяцца і існую нават такі настрой, што эканомнарады не патрэбны, нічога не даюць, і г. д. У выніку эканомпраца замыкаецца ў вузкім коле членаў эканомкамісіі 5-6 асоб, а калі камісія удаецца непрацаздольнай, то гэтая праца кульгае на ўсё 100%. Галоўнай прычынай, а па-мойму, рашучай прычынай паслабленьня працы эканомкамісіі, нарады і эканомпрацы наогул, зьяўляецца дужа слабае кіраўніцтва і ўвага да гэтай працы з боку часткі сав. партыячэек, а ня рэдка і дужа слабы ўдзел камуністаў установаў у працы эканомкамісіі, ці нарады, калі такія ўжо адбываюцца.

- Падрыхтоўка і ўдзел сав. партыячэек у чыстцы апарату.

З боку часткі ячэек мы маем досыць добрую падрыхтоўку і варты увагі ўдзел партыячэек у правядзеньні чысткі апарату. (Фін. аддзел, яч. Саматужпрам. саюзу, са спазьненьнем—Райсаюз, і некаторыя інш.). У значнай частцы ячэек уся праца выяўлялася ў тым, што ставілі агульныя даклады аб задачах чысткі, у лепшым выпадку 2 даклады. Канкрэтнае вывучэньне стану апарату, асобных зьвеньняў яго асобных аддзелаў, абсьледваньне яго ў частцы ячэек адсутнічае. Паасобныя ячэйкі лічылі свае прызначэньне закончаным тым, што далі казённым характарыстыкі: „лойялен да савецкай улады“, „кепскага не прыкмячалася“ і г. д. Былі выпадкі, калі ў асобных мясцох паміж ячэйкай і камісіяй брыгады па чыстцы ня было жаднае сувязі і дамоўленасьці, што даводзіла да простых „сутычак“ паміж бюро ячэйкі і камісіяй (Аддзел Працы). Былі адваютныя зьявы, калі ўсю працу па чыстцы праводзіла ячэйка, адміністрацыя стаяла з боку (Саматужпрам. Саюз); кіраўнік гэтае ўстановы „тэарэтычна“ абгрунтаваў, чаму ён ня ўдзельнічаў у правядзеньні чысткі апарату.—літаральны зьмест прамовы: „тут лаюць саматужпрам. саюз, што мы ня ўдзельнічалі ў перавыбарчай кампаніі і чыстцы арцелі па гораду. Па-мойму, гэта добра, таму, што чыстка ёсьць палітычная кампанія, ячэйка і павінна была прыняць у ёй удзел. Апрача таго, дзякуючы гэтаму, мы мелі магчымасьць абслугаваць—амаль-поўнасьцю пэрыфэрыю“. Мне думаецца, што ў адносінах да такіх кіраўнікоў трэба было-б прыстасаваць пастанову Маскоўскага Камітэту партыі аб удзеле адказных працаўнікоў установаў у чыстцы апарату. У ячэйцы Земаддзелу, ня гледзячы на тое, што бюро атрымала на від, справа яшчэ ня зрушана, тое-ж самае і ў некаторых інш. ячэйках. Яшчэ ня позна ячэйкам, дзе яшчэ не адбылася чыстка—трэба не марудзячы выправіць свае памылкі і расштурхаць гэту працу.

Сувязь апарату з масамі і барацьба з бюракратызмам у ім.

Трэба адзначыць, што ў кірунку сувязі апарату з масамі яшчэ вельмі мала зроблена. Такія ўстановы як Зям. аддзел, Камун. аддзел, Нарасьветы, Жыльлёвы Саюз і інш., яны і дасюль застаюцца закась-

цягнелымі, бюракратычна апаратнымі ўстановамі. Нам думаецца, што ячэйкі павінны быць ініцыятарамі ў адносінах перабудовы апарату. У адносінах барацьбы з бюракратызмам, у паасобных мясцох наглядаецца простая недаацэнка і прымірэнчкія адносіны да бюракратычных выпадкаў. Так, кіраўнік саматужпрам. саюзу—на сходзе ячэйкі заяўляе: „што ў нас злоснага бюракратызму няма“, і тыпова яму ў дубальт кажа быўшы партыец-спец: „у нас у апарате, шкодніцтва няма“.

Адказны работнік Райсаюзу заяўляе на сходзе ячэйкі: „у нас бюракратызму амаль-што няма“. Тое-ж самае і ў некаторых другіх ячэйках. У выніку мы маем прыгупленьне старожкасыці часткі ячэек у барацьбе з бюракратызмам. Тут мы маем навоchnую недаацэнку значэння барацьбы з такім небяспечным ворагам, як бюракратызм. У выніку мы маем такія ўзрушаючыя выпадкі простае перашкоды вылучэнству рабочых у апарат. Так кіраўнік Акрстраху проста заяўляе: „што нам патрэбны людзі адукованыя, а не няпісьменныя“. Кіраўнік Сельска-гаспадарчага банку пад дымкай „сумленнасці“, наперакор пастанова ячэйкі ўзяць у апарат партыйца—бярэ на новую пасаду быўшага партыйца. Ячэйка Банкаўская на гэта аніяк не рэагавала.

Кіраўніцтва прафпрацай і культмасавай працай.

Тут мы можам констатаваць, як правіла, што ўсё кіраўніцтва партыячэек працай М. К. выяўляецца ў заслухоўваньні (дужа рэдка) агучальных дакладаў і дачы агучальных дырэктыв. Рэдка мы наглядаем, каб ячэйкі прапрацоўвалі асобныя пытанні прафпрацы ва ўстанове, асабліва адносна культмасавай працы. Гэта праца знаходзіцца на вельмі нізкім узроўні, існуе нават „тэорыя“, што сярод служачых культмасавай працы ня трэба і ня можна праводзіць, бо яны людзі пісьменныя „як бачна!“ і наогул гэтай працай ня цікавяцца. А пагэтаму трэба ім даць, што іх цікавіць, і нашы таварышы вызначаюцца значнай вынаходлівасцю: падменьваюць культурна-масавую палітычную працу дыспутамі на тэмы: „жанчына на раздарожжы“, „Констанцін Терехін“, „Аб вэнэрычных хваробах“ і г. д.

Аб выпадках правага ўхілу і барацьбе з ім.

У гэтым пытанні мы натываемся на неразуменьне з боку кіраўніцтва некаторых ячэек задач партыі ў барацьбе з правым ухілам і прымірэнствам да яго ў некаторых ячэйках. Мы маем недаацэнку гэтага небяспекі і часта таварышы шукаюць правага ўхілу дзесьці, але не прыкмятаюць яго выпадкаў у практычнай працы. Вось-што пішуць таварышы, якія абследавалі ячэйку Саматужпрам. Саюзу: „прыём у арцелі кулацкіх і нэпманскіх элементаў, няправільнае скарыстоўваньне фондаў катэраваньня беднаты, абарона ў час чысткі арцеляў спекулянтскіх і чужых нам элементаў, сябраваньне камуністаў з чужымі нам дробна-буржуазнымі саматужнікамі; частка членаў партыі ў арцелях на праці рыемстве не зьяўляецца прыкладам, цягнуцца за беспартыйнымі, нядбайна адносяцца да працы. Партыйная частка саматужпрам. саюзу пры арганізацыі арцеляў дапускала засьмечаньне апошніх кулацкімі і чужымі нам элементамі. Да сучаснага моманту ня зроблены рашучыя захады да выключэння пералічаных, усю працу па чыстцы арцеляў праводзіла бюро ячэйкі. Парт. частка Саматужпрам. саюзу ў гэтай працы ня удзельнічала і хавалася за плечы бюро ячэйкі“.

Здавалася б, што кіраўніцтва ячэйкі навінна было-б асярадкаваць усю сваю ўвагу на барацьбе з гэтым наяўным выпадкам правага апар-гунізму і хвасьцізму ў яч. Трэба было-б паставіць пытаньне аб вар-тасьці партыйнае часткі саматужірам. саюзу, што дапускае „засьмеча-насьць кулацкімі, чужымі элемэнтамі, арцелі „супачываўшай на лаўрах“, што ў нас злосьціга бюракратызму няма“, але нічога такога не зра-білася. Ячэйка працавала „звычайным парадкам“, лічачы гэтыя „звы-чэйнасьці“ правамоцнымі недахопамі ў працы. Ці бо на ячэйцы Нар-связі, дзе маюцца наступныя ўзрушаючыя зьявы: „члены партыі, што працуюць разам з антысавецкімі элемэнтамі, баяцца заўважыць, даво-дзячы, што іхнуліца спакой, бяжучыся пагроз“. Сярод апарату маюцца не толькі „усіх вычысьціць, бо яч. не выяўляе якасьці працаўнікоў, працуючых сумленна на карысьць справе“. Маюцца неразуменьні з боку асобных членаў партыі сутнасьці прычын клясавых барацьбы і задач партыі ў зьвязку з гэтым. Маюцца гутаркі цішжом,—навошта і трэба праводзіць чыстку апарату, што тлумачыцца прымірэнцтвам з антысавецкімі элемэнтамі. Зауважана, што працаўнікі баяцца паказаць на недахопы, сабліва кіруючае галоўкі. Пры выступленьні ўсё абста-ноў добра, не лічаючы на глукое нездавальненьне з боку паасобных таварышоў. „У гэтай ячэйцы мы маем наяўную недаацэнку адзначаных небясьпечных зьяў сярод членаў ячэйкі, і калі бюро выключае аднаго з сувязь з кулацкім сям'ёй, то гэта ў ячэйцы праходзіць бясьсьледна, ён выключаецца, як за „звычайную“ антыпартыйную справу. Ці бо ячэйка банкаўскіх устаноў, дзе асобныя кіраўнікі апарату адкрыта супроцьдзейнічаюць прасоўваньню рабочых у апарат, у каляктыве маюць мейсца: „неформальныя узасмагдносьні паміж асобнымі працаў-нікамі—Раб. банку і Дзярж. банку, кругавая парука, якая выяўляецца ў апраўдваьні і сямейнай абароне адным аднаго, пры выяўленьні па-асобных недахопаў. Існуюць настроі, „што ў нас бюракратызму няма і г. д., а ў кіраўніцтва ячэек не хапае мужнасьці рашуча, на карані падсеч гэтыя зьявы, паставіць пытаньне аб партыйнасьці такіх кіраўнікоў і г. д.

Такім чынам, мы маем рэальную небясьпеку выпадаў правага ўхілу, прымірэнцкія адносіны да яго. У нашай практычнай працы ячэйкам: Нарсвязі, Саматужірам. саюзу, Банкаускай, Зям. аддзелу і інш., трэба зара-жкі выправіць лінію работы, заваястрыўшы усю сваю ўвагу на барацьбе з выпадкамі правага ўхілу і іншымі хваравітымі зьявамі ў апарате.

і. Шайн.

Соцыялістычнае саборніцтва на фабрыцы „Труд“.

(Абутковая фабрыка, Гомель).

Два месяцы, як фабрыка „Труд“ праводзіць соцыялістычнае саборніцтва. „Як праходзіць у вас соцыялістычнае саборніцтва?—Пытаю ў „трохкутніка“. „У нас у соцыялістычным саборніцтве абстаіць справа добра. Зрабілі ўмову з усімі прадпрыемствамі Беларусі. Маём значныя посылкі, павялічваецца прадукцыйнасць працы; правялі шэраг рацыяналістычных мерапрыемстваў і г. д. Пасля такое ацэнкі, здавалася-б, што і сапраўды ўся рабочая маса ўцягнута ў соцыялістычнае саборніцтва, але па сутнасці справа інакшая.

Цэнтральнае звязно—не соцыялістычнае саборніцтва. Соцыялістычнае саборніцтва не звязана з асноўным звязном усяе працы партыі і фабкому. Заняцця пытаннем соцыялістычнага саборніцтва няма часу; ня можам адрывацца ад пытанняў плянавае працы — а адгэтуль, як вынік, няпрыкованасць увагі рабочае масы да ажыццяўлення генэральнае лініі партыі. 27/IV—на пасяджэнні фабкому было паставлена пытанне правядзення соцыялістычнага саборніцтва сярод мотаві і ухвалілі вылучыць штаб для кіраўніцтва справай саборніцтва. Галоўнае зроблена. Парт. ячэйка па прыкладу фабкому 11/IV ставіць на бюро пытанне аб соцыялістычным саборніцтве, і ўхваляе рашэнне: „парт. актыў прыняць актыўны ўдзел у правядзенні соцыялістычнага саборніцтва“. Канкрэтна — што рабіць, гэта не іх справа. Кірунак дадзены, а гэта галоўнае. Пасля „прапрацоўкі“ на бюро і фабкоме, пытанне патрэбна было, як належала, перанесці на сход рабочых. Сход быў склікан 7/V.

Здавалася-б, што агульны сход павінен быць поўнасьцю прысвечаны пытанню соцыялістычнага саборніцтва, увязанаму з агульнай лініяй партыі. На сходзе былі паставлены наступныя пытанні:

- 1) Аб соцыялістычным саборніцтве.
- 2) Справаздача Праўлення ЦРК і выбары ўпаўнаважаных.
- 3) Выкананне прапаноў папярэдняго сходу.
- 4) Розныя.

Зразумела, што першае пытанне было змазана. Спрэчак ня было. Былі пытанні, зацвердзілі ўмовы і перайшлі да плянавых пытанняў. На падставе такога кіраўніцтва з боку ячэйкі і фабкому маса, — як такая, у правядзенні соцыялістычнага саборніцтва актыўна ня ўдзельнічае, а ўся праца праходзіць апаратным спосабам. На прадпрыемстве яшчэ не разгорнута саборніцтва. Саборніцтва паміж цэхамі, асобнымі групамі рабочых, паасобнымі рабочымі — няма. Вось ужо пяць тыдняў прайшло з часу зацверджання ўмоў, а рабочыя не інфар-

муюцца, як выконваюцца яны. Гэта выклікана тым, што кіруючыя т. г. не ацанілі значэння пытання.

Вытворчая камісія і адміністрацыя. Вытворчая камісія супольна з адміністрацыяй правяла значную рацыяналістычную працу. Але канкрэтнага пляну правядзення соцыялістычнага спаборніцтва няма. Праведзены наступныя рацыяналістычныя мерапрыемствы. У механічным цэху ўведзены падзел працы, у загатоўным цэху рацыяналізаваны два процэсы „Брусоўка і бакоўка“, у зьбівачным цэху 3 процэсы: „выкалочваньне заднікаў, зацяжка заднікаў і пукроўка“, у дакладачным цэху—2 процэсы: „выкрай набоек і выкрай усьцілак“. У выніку месячна эканомія, выходзячы з дзеннай нормы выпрацоўкі зарплаты, 25 р. у дзень, 840 руб у месяц. Апрача азначанае рацыяналізацыі пашывачнае аддзяленьне загатоўчага цэху пераведзена з I/VI — на падзельную працу. Што згодна папярэдніх табліц дасць эканомію 10 руб у дзень, ці бо 240 руб. у месяц. Агулам эканомія выявіцца у 1080 руб. за месяц.

Адмоўная рыса правядзення рацыяналістычных мерапрыемстваў выяўляецца ў тым, што пасля прапрацоўкі пытання на вытворчай Камісіі ня зьбіраліся цэхавыя вытворчыя нарады (за выключэньнем рэдкіх выпадкаў). Пагэту масавы ўдзел рабочых слабы, дрэнна ашлі і тое, што праца па соцыялістычнаму спаборніцтву не ўвязваецца з праведзеным аглядам вытворчых нарад. Некаторыя таварышы тлумачаць няўзгодненасьць адсутнасьцю часу—каб займацца гэтымі пытаннямі. Такая пастаноўка пытання няправільная.

Продукцыйнасьць працы, зьніжэньне сабекошту і якасьць працы.

На фабрыцы ёсьць павялічэньне вытворчасці працы. Наступныя лічбы гэта характарызуюць. У сакавіку выкананьне вытворчай праграмы выяўлялася—106,7%, а ў красавіку—166,8%, такі рэзультат ўздым прадукцыйнасьці працы тлумачыцца аб'яднаньнем арцелі „Пролетары“ з фабрыкай „Труд“. Затое ў маі месяцы прадукцыйнасьць працы значна паменшала адносна красавіка, і выяўлялася ў 157,2%—чым гэта тлумачыцца?

Рабочая сіла ня зусім правільна выкарыстоўваецца.

Няўзгодненасьць у працы паміж цэхамі. Рабочы дзень і поўнасьцю загрузаны. Бываюць моманты, што па тэхнічных вадках прастой дасягаюць 10—15 хвілін, агулам жа гэта складае значную колькасьць часу. Часта дробязі перашкаджаюць прадукцыйнасьці і тым. Загатовачнае і закроечнае аддзяленьне ўзялі на сябе абавязкі тварлічых прадукцыйнасьць працы на 10—15%, з умовай, каб адміністрацыя прадставіць моделі, але з прычыны таго, што адміністрацыя моделаў не дала—ініцыятыву рабочых сарвалі. У справе скарыстоўваньня рабочае ініцыятывы няма належнае гнуткасьці. Што-ж тычыцца памяншэньня сабекошту, то тут мы маем наступнае: у красавіку ў наяўнасьці маецца зьніжэньне на 9%, а ў маі на 11%. Зьніжэньне сабекошту, галоўным чынам, адбываецца на падставе рацыяналістычных мерапрыемстваў—7%, соцстраху—3% і агульных выдаткаў. У горшым стане справа з якасьцю працы. Няма дастатковага контролю з боку майстроў і недавальняючыя адносіны рабочых да пытанняў палепшаньня якасьці працы.

У механічным цэху даводзіцца перарабляць значную колькасьць дзіцячага абутку, з прычыны кепскае якасьці. У цэху—аздабленьня—давалася перарабіць 1400 пар абутку з тае-ж самае прычыны. Да барацьбы за палепшаньне якасьці працы ня прыцягнута ўвага ўсяго рабочага коляктыву.

Працоўная дысцыпліна.

Некаторыя палепшаньні па ўтварэньню працоўнае дысцыпліны ёсьць. Але ёсьць і цэлы шэраг адмоўных момантаў: спазьненьне на працу на 10—15 хвілін, у часе працы—гутаркі, сьпевы, што ўплывае на працоўную дысцыпліну, дачасная на 10—15 хвілін пакіданьне працы. Зусім нязвычайнай зьявай трэба прызнаць наступнае: у суботу за 20 хвілін перад сьнеданьнем прадстаўнік Бюро комс. калектыву — зьвярнуўся да ўсіх рабочых: „таварышы, кідайце малаткі, я зараз працягаю загад комсамольскага калектыву аб політбаі. Шмат хто з пачуўшых зварот пакідаў малаткі, частка згуртавалася каля прадстаўніка, і ў выніку загубілі хвілін 15 часу. І гэта робіцца ў часе разгару разгортваньня соцыялістычнага спаборніцтва. На фабрыцы „Труд“ гэта нібыта ў законным парадку. Кепска яшчэ і тое, што комсамольская ячэйка, якая выявіла сваю ініцыятыву ў пачатку, пачала пасыўна адносіцца да гэтае справы.

М. Лур'е і Д. Халявін.

Клясавы твар малочна-жывёлагадоўчай коопэрацыі¹⁾.

(Віцебская акруга).

Малочна-жывёлагадоўчая коопэрацыя адна з самых маладых арганізацый у нашай агульна-коопэрацыйнай сістэме, на якую мы мала звараалі увагі. І гэта не зважаючы на тое, што да самага апошняга моманту малочна-жывёлагадоўчыя таварыствы знаходзіліся, калі не амаль-што цалкам у руках вясковай часткі кулацтва, то ня інакш як пад іх уплывам.

Клясавая барацьба сярод малочна-жывёлагадоўчых таварыстваў долгі пачынае разгортвацца і напорнасьць клясавага ворага набывае больш уяўныя формы, поруч з тым, як гэтыя арганізацыі заваёўваюць бядняцка-серадняцкую часткаю сялянства. Кулацтва ўжо пачынае траціць ня толькі сваю досыць значную ўдзельную вагу ў агульным здабытку малочнае прадукцыйнасьці, прыпадаючы на іх долю, але і пачаў свой уплыў у праўленьнях таварыстваў, якія у апошняй перавыбарчай кампаніі на 60 проц заваёваны бядняцка-серадняцкаю часткаю вёскі, не ўважаючы на адзіны фронт кулацтва. Шэраг фактаў апошняй перавыбарчай кампаніі, як байкатаваньне зьліўных пунктаў заможнікамі на працягу цэлага тыдню, як пазбаўленьне слова сэкратара партыйнае ячэйкі, які спрабаваў правесці парт. лінію і г. д. — сьведчаць аб значнай гасьтрыні клясавае барацьбы на дадзенай ступені і аб арганізаваных перашкодах кулацтва ўнутры малочна-жывёлагадоўчых таварыстваў.

Вось чаму з агульнай дзейнасьці акруговага саюзу мы лічым неабходным у сваім артыкуле звярнуць галоўным чынам і амаль-выключную ўвагу на клясавы твар гэтага зьвязна нашае агульна-коопэрацыйнае сістэмы, якое ва ўмовах Беларусі павінна набыць пераважнае значэньне.

Склад нізавога сеткі.

Агульны стан і рост нізавой сеткі могуць быць вызначаны наступнымі лічбамі:

	Кольк. та- вар. ств.	Прод. тав. завод.	Кольк. за- вод.	Прод. тав. завод.	Кольк. сель- скай і гарадзкой агра-ар- на-і пунктаў	Прод. тав. завод.
На 1 X 1927 г.	21	16,0	30	101	32	100
На 1 X 1928 г.	31	147,6	35	117	82	256
На 1 VI 1929 г.	5	161,3	58	157,5	160	195
Паянавыя мэрхаваньня на 1928-29 г.	46	—	52	—	168	—
Прод. тав. калітв. тав. ну на 1 VI-29 г.	108	—	111,5	—	95,3	—

¹⁾ На матэрыялах спецыяльна-выбарачнага абсьледваньня нізавога сеткі.

Увага. % % змены даюцца на 1 X-28 г., у параўнаньні з 1 X-27 г., а на 1 VI-29 г. у параўнаньні з 1 X-28 г.

Такім чынам на 1 VI-29 г. у параўнаньні ня толькі з 1 X-27 г., але і ў параўнаньні з 1 X-28 г. мы наглядаем вялізны рост. Рост нізавых арганізацый за 3 кварталы 1928-29 г. выперадзіў і нават плянавыя меркаваньні ўсяго гаспадарчага году. Досыць цікавыя лічбы аб складзе нізавых сёлкі таварыства па колькасьці аб'яднаных гаспадарак, кароў і паёваму капіталу.

	Колькасьць гасп	Колькасьць кароў	Паяны капітал	Удзельны капітал
На 1 X 1927 г.	3005	5621	8334	1720
На 1 X 1928 г.	6413	11881	22006	22927
% % змен гэтага перыоду	210	211	217	188
На 1 VI 1929 г.	12093	19796	17062	24002
% % змен на 1 VI-29 г.	189	166	207,6	108
Плянавае меркаваньне на 1 X-29 г.	9181	14513	64000	27000
Выкананьня на 1 VI-29 г.	130	136	74,3	—

Адставаньне росту колькасьці кароў у параўнаньні з колькасьцю гаспадарак за 3 кварталы 1928-29 г. (колькасьць кароў узрасла на 166 проц., а колькасьць гаспадарак на 189 проц.) тлумачыцца толькі тым, што рост выперадзіў у пераважнасьці за лік 1 і 2-х кароўных гаспадарак. Па гэтым зусім звычайным зьяўленьня адносна вялікі рост колькасьці гаспадарак у параўнаньні з колькасьцю кароў. Што-ж тычыцца вялікага росту асноўнага і ўласнага капіталаў за 1927-28 г., то гэта адбывалася не цалкам за лік унутранага назапашваньня самых пайнікаў, а за лік атрыманых некаторымі таварыствамі розных сумаў, да 16000 руб, з дзярж. фонду АКРЗУ. Коопэравана малочна-жывёлагадоўчай коопэрацыяй з агульнага ліку гаспадарак акругі 9,9 проц., а з агульнага ліку колькасьці кароў 10,4 проц. Усё гэта гаворыць аб вялікай прыхільнасьці сялянства да гэтае галіны коопэрацыі. Але нас ў гэтым пытаньні, разглядаючы ўсё з пункту гледжаньня выяўленьня клясавага твару таварыства, цікавіць ня так колькасны рост, як, галоўным чынам, клясавыя змены, утвораныя гэтым колькасным ростам.

Клясавы твар таварыства.

На 1 X 1927г. | На 1 X 1928г. | На 1 IV-29г.

	Лік	%	Лік	%	Лік	Зьвестак	нава
Па пасеўнай плошчы:							
з пасевамі з 2-х дзесяцін	487	21	1859	29,1	—	Зьвестак	нава
з пасевамі з 2-х да 6 дз.	881	54	3764	58,6	—		
з пасевамі ад 6 і больш дзесяцін	575	25	790	12,3	—		
Разам	1943	100	6413	100	—	—	—
Па ліку кароў:							
з кароўных і з 1 кар.	1030	35	2438	38	5120	56	56
з 2 ма каровамі	1236	42	2885	45	3108	34	34
з 3 і больш. каровамі	677	23	1090	17	914	10	10
Разам	2943	100	6413	100	9142	100	100

Як бачым з табліцы, бядняцка-серадняцкая частка вескі, калі меркаваць па пасеўнай плошчы, займала на 1 X-27 г. — 75 проц., а на 1 X-29 г. — 87,7 проц., у агульным ліку гаспадарак, аб'яднаных малочна-жывёлагадоўчай коопэрацыяй. Гэты рост на 12,7 проц. адбыўся вядома за лік гаспадарак ад 6 дзесяцін і вышэй, якія на 1 X-27 г. займалі 25 проц., а на 1 X-28 г. — 12,3 проц. у агульным ліку коопэраваных гаспадарак. Аднак-жа гэта не азначае, што гаспадаркі ад 6 дзесяцін і вышэй зусім перасталі аб'яднацца ў малочна-жывёлагадоўчыя таварыствы, яны ня толькі не паменшыліся, а нават павялічыліся (ад 575 гаспадарак да 790 гаспадарак). Гэта толькі падмацоўвае нашу асноўную думку аб тым, што бядняцка-серадняцкая група сваім ростам выпярэдзіла больш заможныя групы гаспадарак. Такія-ж унутры соцыяльныя змены адбываюцца і ў апошні час, калі меркаваць па кароўнасці коопэраваных гаспадарак. Гаспадаркі з адной ці дзвюма каровамі, якія на 1 X-28 г. займалі 77 проц. усяй колькасці кароў коопэраваных гаспадарак, на 1 IV 29 г. ужо займалі 90 проц. у агульным ліку кароў. У адносінах жа шматкароўных (ад 3-х і болей кароў) варта сказаць, што іх удзельная вага памяншалася ня толькі адносна, але і агульна.

Гэтыя агульна-акруговыя лічбы захоўваюць сваё значэнне, як паказнікі таго агульнага генэральнага кірунку, куды соцыяльна расьце малочна-жывёлагадоўчая коопэрацыя. Але ад гэтага агульнага соцыяльнага напрамку маюцца асобныя адхіленьні, хоць і ня вельмі значныя, у паасобных таварыствах. Як па аднаму з адпаведных адхіленьняў мы падаём лічбы Азерцаўскага таварыства, Віцебскага раёну:

	1 кароў	2-х кароў	3-х кароў і болей	Разам
У агульных лічбах	110	261	72	443
У 100 адносінах адной групы да другой	28,5	52,9	18,6	100

У агульна-акруговых лічбах 3-х кароўныя і вышэй займаюць 10 проц., а ў Азерцаўскім-жа таварыстве — 18,6 проц. Такім чынам, па асобных таварыствах мы наглядаем значную ўдзельную вагу, — шмат кароўных у параўнаньні з сярэднімі лічбамі для ўсяе акругі.

Па агульна-акруговых вестках, аднакароўныя гаспадаркі займаюць 56 проц., а 2-х кароўныя 34 проц. усяе колькасці кароў коопэраваных гаспадарак. У некаторай частцы гэтыя звесткі не адпавядаюць сапраўднасці. Колькасць корму, што атрымоўваецца ад таварыства асобнымі пайнікмі залежыць ад 2-х вялічын: ад колькасці кароў і ад колькасці здаванага малака. Чым больш здадзена малака, тым больш атрымоўваюць корму, але пры адной і тэй самай колькасці здадзенага малака большы процант корму атрымоўвае той, у каго менш кароў. Вось чаму пайніку выгадна коопэраваць адну карову, а малако здаваць ад 2-х кароў, і такім чынам пад выглядаў 1 і 2-х кароўніка ў некаторай частцы маскуюцца і шмат-кароўнікі. Мы на гэта заўважаем дзеля таго, каб да падобных звестак пры агульных ацэнках і вывадах падыходзілі асьцярожна — аднакароўнік, ці двухкароўнік па анкеце, а фактычна шматкароўнік.

Склад пайнікаў па соцыяльнаму стану і партыйнасці можа быць прадставіўлен звесткамі кастрычніка 1928 г.

Кольк. %

Па соцыяльнаму стану

земляробаў	6338	99
рабочых	10	0,5
служачых	5	0,07
саматужнікаў	12	0,18

Разам 6413 100

Па партыйнасці

членаў і канд. КПБ	44	0,7
членаў і кандыдатаў КСМ	17	0,2
беспартыйных	6352	99,1

Разам 6413 100

На I-X-28 г | На I IV-29 г

Па полу:

Мужчыні	5690	88,7	8009	87,6
Жанчыні	723	11,3	1133	12,4

Разам 6413 100 | 9142 100

Партыйцы і комсамольцы займаюць яшчэ зусім нязначнае месца ў агульным ліку пайнікаў.

Які-ж у соцыяльных адносінах той людзкі матэрыял, што знаходзіцца ў кіраўніцтве нізавога сеткі малочна-жывёлагадоўчай коопэрацыі.

Адказ на пастаўленае пытанне даецца нам на падставе лічбавых звестак складу праўленняў, майстроў і пам. майстроў заводаў і зліўных пунктаў.

Кольк. %

Па соцыяльнаму стану:

Земляробаў	108	87
Рабочых	3	2,5
Служачых	12	9,8

Кольк

Па партыйнасьці:			
Членаў і кандыдатаў КПБ	21	17,1	
Членаў КСМ	2	1,7	
Беспартыйных	100	81,2	
Па пасеўнай плошчы:			
Беспасеўных і з пасавам да 2 дз.	51	53,8	
3 пасавам ад 2-х да 6 дз.	52	12,3	
3 пасавам ад 6 да 16 дз.	15	12,2	
Ад калектывных гаспадарак	2	1,7	
Па колькасці кароў			
Бескароўных і з 1 каровай	66	73,6	
2-х кароўных	12	11,1	
3-х і больш кароўных	13	10,6	
Ад калектывных гаспадарак	2	1,7	
Жанчын	2	2,5	

Увага. Гэтыя лічбы характарызуюць склад органаў кіраўніцтва і контролю, што быў на чале да апошніх ліпнёўскіх перавыбараў бягучага году. Новы праўленчы склад пры апошніх перавыбарах шмат змяніўся ў бок палепшання соцыяльнага і партыйнага складу, але падагуленых звестак у нас яшчэ няма.

Служачыя, што складаюць 0,67% у агульным ліку пайнікаў, у органах кіравання і контролю займалі 9,8%, што вядома не адпавядала іх агульнай удзельнай вазе. Партыйцы і комсамольцы, што мелі ў агульным складзе пайнікаў 0,9%, у складзе Праўлення займалі 18,8%. Шматпасеўныя (ад 6 да 16 дз.) і шматкароўныя (ад 3-х і больш кароў) хоць іх удзельная вага ў кіруючым складзе адпавядае ўдзельнай вазе гэтых груп, у агульным ліку пайнікаў займалі досыць значнае месца і ў кіраўніцтве апаратам нізавое сеткі. А калі да гэтага яшчэ дадаць раней намі пададзеныя лічбы, што пад выглядам 1 і 2-х кароўнікаў хаваецца шматкароўнік, то яшчэ гастрэй стане праблема аб неабходнасьці хутчэйшага аўладання апаратам нізоўкі, аб сьвачаснай і большай увазе партыйнай арганізацыі гэтаму віду коопэрацыі. Кіруючы склад майстроў і іх памочнікаў нізоўкі падрыхтоўваўся на 11-х месячных Віцебскіх і 3-х месячных Магілёўскіх курсах, і звесткі аб іх складзе таксама досыць навучальны.

	В. рэбск. курс.	Мат. тав. курс.	Усяго	
Па соцыяльнаму стану				
Земляробаў	39	—	39	68.4
Рабочых	9	5	14	24.2
Служачых	3	1	4	7.4
Па адукацыі				
З сярэдняй адукацыяй	18	2	20	35
З ніжэйшай адукацыяй	33	4	37	65
Па партыйнасці				
Членаў і канд. КПБ	3	—	3	5.3
Членаў КСМ.	14	2	16	28.7
Беспартыйных	34	4	38	66
Па полу				
Мужчыні	26	3	29	51.6
Жанчыні	25	3	28	48.4
Выпушчана				
Майстроў	16	6	22	38.5
Пам. майстроў 1-га разраду	25	—	25	43.8
„ „ 2-га „	10	—	10	17.7

Лічбы гавораць аб тым, што ў адносінах падрыхтоўкі кіруючага складу малочнае коопэрацыі ёсць шэраг бясспрэчных дасягненняў: рабочыя займаюць 24,2%, партыйцы і комсамольцы—34% агульнага складу курсантаў, выпушчаных майстрамі і падмайстрамі. Як на асабліва прыемную справу варта паказаць на шматлікі процант жанчын сярод майстроў і падмайстроў (48,4% агульнага ліку). Усе гэтыя вышэйпаказаныя звесткі сведчаць аб тым, што цяга сялянства да аб'яднання ў малочна-жывелагадоўчую коопэрацыю ёсць сапраўды. Што бядняцка-серадняцкія масы рушылі да заваёў нізоўкі, да выціскання з кіраўнічага апарату значна-супярэчыўшага шматкароўніка. Задача мясцовых партыйных арганізацый павінны выяўляцца ў тым, каб узяць гэты рух у свае рукі і надаць яму той кірунак, які патрабуецца для сацыялістычнага будаўніцтва.

Настроі асобных соцыяльных груп пайнікаў.

Дробны таварны вытворца ня любіць кантролю, тым больш ненавідзіць кантроль і кіраўніцтва ўлады з партыяй—кулак і падкулачнік. Кулак і падкулачнік з закінутае вёскі Віцебшчыны, ня маючы жаднага паняцця аб Кандрацэвым і яго тэзісе аб „вольнай, не ад кога незалежнай коопэрацыі“,—крычыць аб тым-жа: „наша таварыства, наша

прыватная справа, дык хто-ж мае права ў яе ўмешвацца. Калі нас было 7-8 чалавек слаба арганізаваных ды з слабымі сродкамі, тады нікога ня было, а цяпер, калі мы памацнелі, дык знайшліся розныя гаспадары, ды інструктары, кожнаму карыся". Тым больш клясавы вораг супроцьдзейнічае, калі шляхам умешвання ў яго прыватную справу праводзіцца сапрауды вытрыманая клясавая політыка. У інструкцыі па разьмеркаваньню корму есьць наступныя пункты: аднакароўным даецца на 100 літраў малака 40 клгр. розных кармоў, што складае 40%, 2-х кароўным—выдаецца на тую-ж колькасць малака—30 клгр. корму, што складае 30%, і 3-х і больш кароўным на тую-жа колькасць малака—20 клгр. розных кармоў, ці па 20%. І таму ня рэдка сярод часткі пайнікаў вы пачуеце наступную гутарку: „корм павінен выдавацца па роўных частках на кожную карову, у незалежнасьці ад колькасці кароў. Вы вось, аграномы, даеце корм аднакароўным больш чым 2-хкароўным, а 2-хкароўным больш чым 3-хкароўным і г. д., што-ж у іх бруха большае".

А калі сельсавет, жадаючы вырваць таварыства з рук заможных гаспадарак, выносіць пастанову аб пераводзе зьліўных пунктаў да месца знаходжаньня сельсавету, уздагон скаголяць кулакі і падкулачнікі: „Нам ня трэба пераводзіць таварыства ў сельсаветы, пяхай туды ідуць сумленныя камуністы, а мы, сяляне туды ня пойдзем". Кулак у некаторых мясцох, як бачна, спрабуе гаварыць ад імя ўсяго сялянства: „мы, сяляне, туды ня пойдзем". Кулакі і падкулачнікі хочуць ня толькі атрымоўваньня роўнае колькасці корму, але высоўваюць нават такія пытаньні, каб у іх бралі такі-ж пай, як у суседа—бедняка. „Калі вы дасьце больш корму, будзем малако здаваць і папаўняць пай. Пай-то мы вам заплочім, але ён павінен брацца не ў залежнасьці ад ліку кароў, а роўна ад кожнага пайніка". Малако вы ў яго павінны прымаць усякае, у незалежнасьці ад колькасці жыроў, інакш: „калі вы ня будзеце прымаць малако (што трапляецца нават з кваснасьцю і малым процантам жыроў), дык мы зусім перастанем насіць, вось тады вы палепшаеце".

Цёмната і някультурнасьць яшчэ моцна сядзіць у галовах большае часткі пайнікаў. У адказ на патрабаваньне розных гігіенічных мерапрыемстваў вы пачуеце: „калі вы будзеце патрабаваць, каб з ручніком доілі кароў, калі вы будзеце прымушаць мыць іх, і наогул калі вы пачнеце ўмешвацца ў хлявы, дык вашы таварыствы развалюцца, і малака насіць ня будзем. Некалі нам гэтым займацца". Забабоны ў некаторай частцы да таго моцна заселі, што адна пайшчыца прыносіла малако на завод „Лапаты" Курынскага Таварыства за 6 верст ад свае вёскі, у той час калі ў яе вёсцы маецца зьліўны пункт. А тлумачыла яна гэта наступным: „калі панесьці ў свой пункт, то тады мае малако зьліюць у адзін бак з малаком суседкі, і карова суседкі забярэ малако мае каровы". Апошнія весткі аб настроях з асаблівай разькасьцю высоўваюць перад малочна-жывёлагадоўчай коопэрацыяй неабходнасьць разгортваньня культурна-масавае работы, якая да гэтага часу зусім адсутнічала.

Скажэньне клясаваяе лініі.

Шэраг вестак сьведчыць аб тым, што ў некаторых таварыствах клясавая лінія скрыўлена. Паявы капітал: Курынскае таварыства, Віцебскага раёну, пазыскала пай, галоўным чынам, у 1 і 2 х кароўных, менш усяго ў 3-х кароўных і вышэй. Вось чаму і атрымалася, што сярэдні пай у 1 кароўных—2 р. 92 к., а ў 3-х кароўных—88 кап.

Мартынаўскае Таварыства Язерычынскага р. сну амаль-што не адрозніваецца ад Курынскага Таварыства Сярэдняй у гэтым таварыстве на 1 карову, у аднакароўных — 3 р. 85 к. а ў 3-х кароўных — 2 р. 75 к., а ў 4-х кароўных — 1 р. 40 к. Такім чынам, шэраг таварыстваў замест таго, каб асноўныя свае капіталы спыгнаць у шматкароўных, а дзеля малакароўных зрабіць шэраг палеткаў, робяць зусім адваротнае.

Размеркованье корму. У шмйт якіх таварыствах зусім ня выконваецца інструкцыя па размяркоўваньню корму і, галоўным чынам, у адносінах шмйткароўных. Тамніскія таварыства Сіроцінскага раёну.

	Мяр- куеца	Выдадзена
	(у процантах)	
2-х кароўня	30 ад 54 да 89	
3-х	20 „ 44 „ 69	
4-х	20 „ 32 „ 42	
Жывёлавод* Гарадоцкага раёну		
3-х кароўня	20 „ 41 „ 168	
Мыртанаўскае таварыства, Язер- шчынскага раёну		
2-х кароўня	30 „ 18 „ 277	
3-х	20 „ 49 „ 119	

Надзема і ў адноснах разьмерківаньня кармоў клясавая лінія ня выконвалася у шмат якіх таварыствах. Ёсць і такія, што хадайнічалі перад сельсаветам аб прыдстаўленьні льгот па сельска-гаспадарчым падатку, такім гаспадаркам, якія з цягам часу ў індыўідуальным парадку з'яўляюцца, як кулакі (Гарбоўскае Таварыства, Лёзьнянскага раёну).

Ня лепш справа і з фондам коопэравання беднаты па шэрагу таварыстваў:

У Мартынаўскім таварыстве Язерышчынскага раёну фонд па коопэраваньню беднаты зусім ня быў утвораны. Таксама ня было фонду і у Язерцiўскім т-ве, Віцебскага раёну. Каравайніцкае таварыства, Сіроцкага раёну ўтварыла фонд па коопэраваньню беднаты, але цалкам ён скарыстаны ня быў,—згодна думачыняў членаў праўленьня таму, што ў іх больш ня было беднаты. Усе гэтыя таварыцы аб тым, што ў шэрагу таварыстваў клясавая лінія скрыўлена.

Заклучэньне.

Кароткі, месцамі ня зусім поўны разгляд ктасвага твару і нізкіх та-
варыстваў малочна-жывёлагадоўчае коопэрацыі Віцебскае акругі сьвед-
чыць аб тым, што ня усе таварыствы і ня цалкам яшчэ заваяваны
бядняцка-серадняцкаю часткаю сялянства, і што хіба гэта выклікана
з большага адсутнасцю партыйнага кіравніцтва у памяненай галіне
коопэрацыі. У асобных таварыствах мы яшчэ маем яўна кулацкую
палітыку у разьмеркаванні кармоу і па ўзнісканьні паявых узносаў.
Усе гэта з настойліваю рашучасьцю ставіць пытаньне аб неабходнасьці
хуткае мобілізацыі увагі мясцовых парт. арганізацый у кірунку дзея-
насьці малочна-жывёлагадоўчае коопэрацыі.

В. Левін.

Масавая праца, як яна ёсць.

(Менск, шчотачная фабрыка).

I.

Выкананьне задач высунутых партыяй у зьвязку з ажыццяўленьнем пяцігадовага пляну соцыялістычнага будаўніцтва—пляну вялізарных работ—шляхам пераробку ўсяе народнае гаспадаркі і на новай тэхнічнай аснове, выкарчоўваньне карэньняў капіталізму, у ўмовах абвастрэньня клясавога барацьбы ўнутры краіны і абвастрэньня суіярэчнасьцяй паміж капіталізмам і СССР, што ўзмацняе небясьпеку вайны і непасрэднага нападу імперыялістычных дзяржаў на нашу краіну, патрабуе перабудовы мэтодаў работы ўсіх арганізацый рабочае клясы па лініі мобілізацыі актыўнасьці пролетарскіх мас, падвышэньня якасьці ўсяе работы, падпарадкоўвае ўсе формы і мэтоды працы выкананьню генэральнай лініі нашае партыі. „Ва ўмовах перабудовы ўсяе народнае гаспадаркі, політычная агітацыя павінна мобілізаваць шырокія колы рабочае клясы да актыўнага і сьвядомага ўдзелу ў соцыялістычным будаўніцтве, накіраваўшы энэргію мас на перамогу цяжкасьцяй гэтага будаўніцтва. Яна павінна разьвіваць рэволюцыйную старожкасьць пролетарыяту, навучыць разумець асобныя формы клясавога барацьбы пераходнага пэрыоду ў іх канкрэтным праяўленьні, паказаць твар клясавога ворага, навучыць весьці барацьбу з непролетарскім уплывам у самой рабочай клясе. Канкрэтыя, дробныя часам, пытаньні адносінаў да працы і да вытворчасьці неабходна ўздываць на політычную вышынню. На жывых штодзённых фактах з жыцьця гэтага прадпрыемства, адносінаў рабочых да сваіх абавязкаў, посьпехах і недахопах вытворчасьці, выходзяць клясавую сьвядомасьць рабочых, даваючы адпор праяўленьням групавых і цэхавых інтарэсаў асобных груп рабочых, што прыносяць з сабою на соцыялістычнае прадпрыемства звычкі і погляды дробнабуржуазнага сялянскага асяродку. Паказаньня вышэй важнейшыя задачы політычнае агітацыі патрабуюць ад нас усё больш умелае ўвязкі канкрэтнага зьместу і яскравае політычнае ўстаноўкі, патрабуюць суцэльнасьці і адзінства ў агітацыі генэральных політычных задач пролетарыяту з яго штодзённымі будзённымі задачамі на фабрыцы, шахце, заводзе, каля варштату“ (з пастановы ЦК УсеКП(б) аб пастаноўцы масавай працы).

II.

Прадпрыемства зьяўляецца працакаляктывам і умовы працы вельмі складаныя і цяжкія. Кожнага месяцу адбываюцца зьмены пэўнае часткі рабочых. Сталы кадр рабочых (штатны) даходзіць толькі да 100 чалавек. Пераважаючымі ў складзе рабочых зьяўляюцца жанчыны. Большая

частка рабочых не з'яўляюцца сябрамі саюзу. Ізначная партыйная праслойка—43 сябры і кандыдаты партыі на 618 рабочых (што складае 6,9%). Прадпрыемства адтрымоувае сыравіну ня ў першую чаргу, а ў асобных вывадках і дрэннай якасці (волас, дрог), што прыводзіць да змянення нормы вырабу, а адгэтуль і зарплаты (Ушывальны цэх). Гэты цэх, а ў ім 300 работніц, наогул астаецца ў зарплате ад іншых цэхаў (калі ўзяць кастрычнік 1928 году за 100%, то ў ліпені 1929 году мы маем толькі 93%, тым часам як іншыя аддзяленні даюць павялічэнне на 310%, 360%, 143%, 106% і г. д.). Рабочыя вярбуюцца з складу былых гандляроў, самагужнікаў і дэкласаванае часткі гораду, яны прыносяць з сабою анты-пролетарскія настроі рвацтва, усякае імкненне да арганізацыі працы, да ўстанаўлення дысцыпліны ўспрымаецца імі як націск на іх з боку адміністрацыі.

Прадпрыемства перарасло сябе, як працаляктыў, і імкнецца наперад да афармлення ў Дзяржфабрыку. Ужо зараз укладаецца 25.000 рублёў у капітальнае будаўніцтва, механізуецца працэс вытворчасці, арганізуецца новы шчацінны цэх, што дасць магчымасць мець пэўны запас сыравіны і перапрацоўваць яе.

Такія умовы працы патрабуюць вялікае напружанасці, найбольш выразнае політычнае лініі, сталата партыйнага кіраўніцтва. А тым часам некаторыя кіруючыя работнікі і асобныя сябры партыі высоўваюць як прычыны слабасці працы цяжкія ўмовы на прадпрыемстве, што аб'ектыўна прыводзіць да такіх настрояў: „У нашых умовах большата зрабіць нельга“, „Мы і так не апошнія“,

У працы за апошні час, у параўнанні з мінулым, дыскрэдытавалі сябе кіраўніцтвам, ёсць некаторы пералом, але і да гэтага часу канкрэтнага партыйнага кіраўніцтва, вучоту практычнага вопыту, контролю і праверкі выканання, умеае арганізацыі актыўнасці рабочых мас вакол асноўных пытанняў вытворчасці, на грунце шырокага разгортвання самакрытыкі, выразна не адчуваецца.

III.

Перш за усе патрэбна адзначыць недастатковую ўвязку агітацыі з канкрэтнымі гаспадарчымі і політычнымі задачамі і пагэтаму слабая роля у справе арганізацыі мас. Агітуюць низоўд, няма ніякае канкрэтнасці, нават у партыйнай ячэйцы няма лічбаў аб зарплате, вытворчасці працы, прагулах, браку, зніжэнні сабекошту і г. д., не гавораць ўжо аб тым, што ў цэху ніякіх вывешаных лічбаў па гэтаму пытанню няма. Такім чынам, яскравага лёзунгу на падставе пяцігодкі ва ўмовах свайго прадпрыемства ня высунута і ўвага ўсіх рабочых не мобілізавана вакол асноўных пытанняў сацыялістычнага будаўніцтва. Гэта (політычная канкрэтнасць) таксама не адбываецца ні у насыценгазэце, ні ў рабоце іншых грамадзкіх арганізацый. Вельмі яскрава аб гэтым пісаў Куйбышаў („Правда“ за 25-га жніўня). „Партыйная ячэйка, фабзаўком, арганізацыі Комсамолу і г. д. павінны перабудаваць сваю працу такім чынам, каб, мабілізуючы рабочую грамадзкасць, уздымаючы яе актыўнасць, абуджаючы творчыя сілы і энтузіязм рабочае класы, накіроўваць на вырашэнне зусім канкрэтных, запраўдных і яскрава акрэсленых задач. Менш траскатні, менш агульных фраз, менш гутарак пра індустрыялізацыю, пра сацыялістычнае будаўніцтва наогул. На прыкладзе кожнага прадпрыемства патрэбна умець паказаць значэнне індустрыялізацыі для краіны, на прыкладзе кожнага прадпрыемства магчыма і патрэбна паказаць, якую шкоду ў справе індустрыялізацыі краіны прыносіць невыкананне плянавых заданняў

тым ці іншым прадпрыемствам. Менш політычнае траскатні і шуміхі, менш гутарак наогу, ботьш справы, больш дзелавога абмяркавання пытаньняў, звязаных з жыццём свайго прадпрыемства, з выкананьнем даручанага яму заданьня“.

Ячэйка несваечасова інфармавала масы аб рашэньні XVI партыйнае канфэрэнцыі. Яшчэ і да гэтага часу як належыць быць не растлумачаны рабочым яе рашэньні, пяцігадовы плян народнае гаспадаркі зусім не распрацоўваўся і не абмяркоўваўся.

Пастанова агітацыі ў цэху нездавальняючая. Праца ў цэху не абудзілася. Цэх. арганізатары не абраны камуністамі свайго цэху і іх ня ведаюць як цэхарганізатараў ня толькі беспартыйныя, а нават і некаторыя партыйцы. Цэх. арганізатары ня ведаюць, што ім рабіць, ніякага кіраўніцтва імі ня было, так заявілі цэх. арганізатары на скліканай нарадзе. Асобных нарад камуністаў у цэху не адбывалася, шэраг важнейшых пытаньняў не абгаварвалася і таму асобныя партыйцы плятуцца пазадзе ў адсталых рабочых і ніякае агітацыйнае працы не вядуць. Камуністы не інфармуюць бюро аб настроях у цэху.

У „абдзелачным“ цэху ў час гутаркі быў узняты шэраг вытворчых пытаньняў: „Чаму працу паліроўшчыц лічаць некваліфікаванаю працаю“, „Чаму мыюць палітураю рукі“, „Чаму майстар разагнаў прыкладны стол“, „Грубасьць майстроў, іх афорызмы:— „Мы вас на сыценку павесім, ня ткну свайго носу куды не патрэбна“ і г. д. Прысутныя камуністы ня выказаліся і сядзелі, як вады ў рот набраўшы. У механічным цэху асобныя камуністы выказваліся, што ўвесь брак залежыць ад машын і што рабочыя тут ня пры чым, што соцыялістычнае спаборніцтва праходзіць за кошт рабочага. Сталага, абдуманнага размяркавання камуністаў і комсамольцаў па сталох (ушывальны цэх) і па асобных цэхах няма. Індывідуальных і групавых агітатараў таксама няма, перапынкі (на полудзень) не скарыстоўваюцца. Неабходна каб усю працу ў далейшым сконцэнтравалі ў цэху, нарады камуністаў павінны быць, як сталая сыстэма ў рабоце з абгаварэньнем усіх пытаньняў жыцця цэху і кіраўніцтва ім. Таксама профсаюзная і вытворчая работа па лініі профдэлегатаў і вытворчых камісій павінна канцэнтравалася ў цэху.

Як сыстэмы, работы цэхавых вытворчых нарад няма. Працуе агульна-фабрычная вытворчая камісія, якая абмяркоўвае пытаньні цэху і пасля вывучэньня ставіць гэтыя пытаньні на сходзе, але вытворчыя пытаньні, што ўзьнікаюць непасрэдна ў цэху, не абмяркоўваюцца, даклады майстроў не заслухоўваюцца, сшыткаў для прапаноў аб палепшэньні вытворчасці не заведзена і толькі з вялікімі прамежкамі ў некаторых цэхах склікаюць вытворчыя нарады. У „абдзелачным“ цэху вытворчых нарад зусім ня было. У скурана-галянтэрэйным цэху была нарада 25 лютага, а ў каніфольным 27 красавіка і з таго часу больш не адбывалася. Вось чаму пры правядзеньні гутарак па цэхах усе спрэчкі канцэнтраваліся вакол вытворчых пытаньняў, а калі да гэтага дадаць, што на агульных сходах рабочых ніводнага разу не стаяла вытворчага пытаньня (акрамя агульнага дакладу аб задачах абглядовай камісіі і па прапанове райкому даклад Белшчаціны ў дзень індустрыялізацыі і 2-х вытворчых канфэрэнцый), дык стане зразумелым, што ячэйка дырэктывы партыі аб канцэнтраваньні ўвагі на гаспадарчых пытаньнях выканана не ў дастатковай меры. Да гэтага часу вытворчых цэхавых камісій ня існуе і яшчэ ідуць спрэчкі аб мэтазгоднасьці іх, пры ўмовах зьменнасьці. Мы выказваемся за тое, каб арганізаваць цэх. вытворчыя камісіі з тым, каб старшыня яе не падлягаў зьменнасьці.

Насыценнасць выходзіць несвачасова і нерэгулярна, рэдкалегія фактычна не абрана, гурток насыценкорау распаўся. Ніякага кіраўніцтва, якое-б грунтоўным чынам палепшыла гэтую справу, ня было. А ўсе неабходнае для развіцця гэтае працы ёсць. Целыя абмінуць з'явы насыценкораў аб тым, што на 18 нумароў газэты было толькі два адказы адміністрацыі і то толькі тады, калі прыйшлі да дырэктара і паліжылі ўсе газэты на стол. „Прыйшлі да гора — дачакаліся адказу, і то не на ўсе“, — заяўляюць насыценкоры.

На фабрыцы існуе 7 грамадзкіх ячэек (МОПР, ГПА-Авіахім, АЗЭТ, Шэфаварыства, Прыхільнік дзяцей, Аўтадор, Бязбожнік). Ніякага кіраўніцтва імі і плянаваць у іх рабоце няма. Пытаньне аб перавыбарах гэтых грамадзкіх арганізацый абгаварваецца на працягу 6-ці месяцаў. Рэвізійных камісій няма і ніхто ня сочыць за скарыстоўваньнем сродкаў. АЗЭТ быў арганізаваны на ініцыятыве комсамольцаў, на чале яго і цяпер стаць комсамолец. АЗЭТ праяўляе ініцыятыву ў рабоце, зроблена экскурсія ў калгас, асьвятляюць сваю работу ў насыценгазэце. Ячэйка вырасла з 80 да 140 сяброў. Ячэйка МОПР'у ў мінулым была лепшаю ячэйкаю ў раёне і адтрымала за гэта грамату, а зараз яна фактычна не працуе, таксама як і іншыя ячэйкі.

Нацыянальны склад рабочых наступны: беларусаў 197, расійцаў 14, палякоў 14, яўрэяў 352, іншых 8. Улічваючы такі нацыянальны склад, патрэбна адзначыць недастатковую ўвагу нацыянальнаму пытанню. Ёсць захаваны антысэмітызм і жыве яна ён неправільным вырашэньнем асобных пытаньняў. Зьняцьце загаса ўспрымліваецца, часткаю рабочых і партыйцаў, як уцёск з боку яўрэйскае часткі работнікаў і гэта тлумачыцца толькі тым, што пытаньне аб зьняцьці загадка гаспадаркі з работы, ці пасылцы яго на іншую работу не абгаварвалася на партыйным сходзе і аб сапраўдных прычынах яго зьняцьця не інфармаваліся рабочыя, што і выклікае вялікае абурэньне, спрэчкі і дагадкі вакол гэтага пытаньня.

У адносінах азіямленьня рабочых з эканомікай і культурай Беларусі нічога ня зроблена. Работа ў заўкоме і партыяцэйцы ідзе на расійскай мове, гурток па беларусазнаўству распаўся. Няма сталага кадру агітатараў, якія б сыстэматычна вывучалі настроі рабочых у сваім цэху і праводзілі штодзённа гутаркі як арганізаваныя з папярэдняй падрыхтоўкай тэмы, так і неарганізаваныя (пытаньні, якія непасрэдна узнікаюць у рабочых і патрабуюць згаража тлумачэньня), чытку газэт і г. д. Стварэньню такога кадру агітатараў не аддавалася ніякае ўвагі.

Мы выказваемся за тое, каб на ўсіх буйных прадпрыемствах арганізоўваць піткаляктывы, якія-б распрацоўвалі ўсе пытаньні агітацыйнае работы, бязумоўна выходзячы з пляну ячэйкі і Райкому, вывучалі ўвесь вопыт, прыстасаванасьць форм і мэтодаў нашай работы да запатрабаваньняў рабочых у адпаведнасьці з генэральнай лініяю нашай партыі. Неабходна ўзяць рашучы курс на забесьпячэньне ячэек сваімі ўласнымі дакладчыкамі.

Не забясьпечана кіраўніцтва сацыялістычным спаборніцтвам. Няма свачасовага падтрымленьня актывнасьці рабочых, няма вучоту і контролю гэтае работы. Пытаньне аб сацыялістычным спаборніцтве пачалося з абгаварэньня на вытворчай камісіі ў зьвязку з цыркулярам ЦІІ Саюзу 23 мая і, каб вышукаць мэтоды правядзеньня сацыялістычнага спаборніцтва, былі вылучаны камісія (з тэрмінам да 1 ліпеня). 17 чэрвеня ізноў стаяла пытаньне на вытворчай камісіі і без ўсякага абаварэньня была прынята пастанова аб тым, каб „прапанаваць адміністрацыі прадставіць калькуляцыю, каб прыступіць да афірмленьня работы па сацыялістычнаму спаборніцтву“. 15 ліпеня

ізноў у абвестцы дню вытворчае камісіі лічыцца гэтае пытаньне і таксама без абаварэньня ўхвалілі: „Вітаць уступіўшых у соцыялістычнае спаборніцтва і запісаць іх прозьвішчы на чырвоную дошку“. Ніякае канкрэтнасьці няма, выстаўлена на дварэ шмат голых дошчак і толькі цяпер некаторыя запоўнены выклікамі рабочых. Сводак аб ходзе соцыялістычнага спаборніцтва таксама няма. Дагавары, якія заключаюцца паміж цэхамі (да рэчы бяз шырокага ўдзелу ўсіх рабочых) носяць агульныя разважаньні: палепшыць, павысіць, а тыя дагавары, якія маюць некаторыя лічбы, зьяўляюцца няправільнымі. Напрыклад, гаворыцца аб зьніжэньні браку на 60-70% у той час, як у калдагавары гаворыцца не аб адным процанту браку, гавораць, што абяцаюць выканаць правіла унутранага распарадку. На сходзе камуністаў і камсамольцаў гэта пытаньне грунтоўна не распрацавана. Тое, што няма правільнага разуменьня соцыялістычнага спаборніцтва і кіраўніцтва ім, прывяло да такіх настроў, што ва ўмовах шчотачнае фабрыкі немагчыма праводзіць соцыялістычнае спаборніцтва (так казалі асобныя рабочыя у „абдзелачным“ і мэханічным цэху). „Калі адзін сярдзіты на другога, то выклікаюць на соцыялістычнае спаборніцтва. Работніца Савілкава, што дрэзна точыць пілы, выклікае Маціеўскага, які гэта лепш робіць (заява рабочых у час гутаркі у мэханічным цэху). Соцыялістычнае спаборніцтва не зрабілася сталым мэтодам прыцягненьня рабочых у соцыялістычнае будаўніцтва. Ніякіх вынікаў і правэркі выкананьня прынятых абавязаньстваў няма. У дрэлавачным цэху ў параўнаньні з маем м-цам брак павысіўся на 200%. (15 дрэлёўшчыкаў далі ў маі м-цы браку на 33 руб. 16 кап., а 12 тых самых рабочых за чэрвень м-ц далі 99 руб. 72 кап. браку). У гэтым-жа цэху ў жніўні м-цы наглядаліся выпадкі працоўнае недысцыплінаванасьці і гэтыя зьявішчы пільна не абмяркоўваліся і аб такім становішчы рабочыя фабрыкі не паведамляліся. Такім чынам, у гэтай рабоце ня ўлічвалася дырэктыва ЦК УсеКІІ(б) ад 9 мая 1929 году аб тым, „каб перасьцерагчы ўсе арганізацыі ад небясьпекі пратварэньня спаборніцтва ва ўрачыстую пераклічку арганізацый без сапраўднага удзелу мас“. У ацэнцы вынікаў соцыялістычнага спаборніцтва мы павінны выходзіць з пастановы ЦК УсеКІІ(б), у якой гаворыцца, што: „Асноўнаю меркаю пасьпехаў спаборніцтва зьяўляюцца дасягненьні практычных вынікаў у галіне павышэньня прадукцыйнасьці працы, зьніжэньня сябекошту прадукцыі па пэўнаму цэху, прадпрыемству, а таксама такое замацаваньне гэтых дасягненьняў праз рацыяналізатарскія мерапрыемствы і тэхнічныя ўдасканаленьні, якія забяспечваюць далейшае падвышэньне прадукцыйнасьці працы“. Ячэйка у кіраўніцтве соцыялістычным спаборніцтвам павінна выходзіць з таго, што: „Конкрэтнымі задачамі соцыялістычнага спаборніцтва павінна быць выкананьне і перавышэньне прамфінпляну, выкананьне і перавышэньне вызначаных норм па зьніжэньню сабекошту і ўзьяняццю прадукцыйнасьці працы, палепшаньне якасьці прадукцыі, барацьба з бракам і прагуламі, зьмяншэньне накладных выдаткаў, узорная вытворчая дысцыпліна, актыўнае правядзеньне тэхнічных удасканаленьняў і рацыяналізацыя вытворчасьці з шырокім прыцягненьнем рабочага вынаходніцтва“ (З пастановы ЦК УсеКІІ(б)). Парт’ячэйка да гэтага часу ня ўлічвала, што: „Спаборніцтва побач з самакрытыкаю унутры пролетарскіх шэрагаў павінна стаць сродкам соцыялістычнага выхаваньня рабочае клясы, асабліва-ж новых рабочых-выхадцаў з весак і дробнабуржуазных пластоў.

Лепшая частка рабочых праяўляе ініцыятыву і творчасць, але сваечасовага падтрыманьня ў гэтым няма. Ва ўшывальным цэху пра-

це ударная брыгада. Гэтай брыгадзе падкідвалі брак з тым, каб паказаць што ва ўдарнай брыгадзе больш за ўсіх браку. Майстар гэта заўважыў і віноўнага злавіў на месцы. Гэты факт сьведчыць аб тым, што ёсць анты-пролетарскія настроі, што некаторыя вядуць шкодніцкую работу і ідуць на зрыў соцыялістычнага спаборніцтва. Аб гэтым факце ні партыйная ячэйка, ні заўком нічога ня ведалі. Больш таго, гэтаму не надаюць ніякага значэння. Па заяве дырэктара, ён аб гэтым ведаў і вынес віноўным вымову, сакратар ячэйкі разам з ім на паседжанні бюро РК сьцьвярджаў, што гэта зрабіў маладарослы рабочы і таму расцэньваць гэта, як вылазку клясавага ворага, не патрэбна. Тым часам цікава, як мы аб гэтым даведаліся. На гутарцы ва ўшывальным цэху зусім дарослыя работніцы выказваліся, што ў іх ёсць ударная брыгада, але нічога прыкладнага ў іх няма, больш за ўсіх браку і г. д. Можна было бачыць на тварах некаторых работніц ухмылку. І вось прадстаўнікі брыгады выступілі і расказалі, як яны працуюць і як ім падкідвалі брак. З гэтага відавочна, што справа ня ў тым, хто гэта зрабіў, ня ў тым, што гэта зрабіў маладарослы, а ў тым, што маладарослы зрабіў справу клясавага ворага. Неабходна вакол гэтага здарэння мобілізаваць рабочых на рашучую барацьбу як з вылазкаю клясавага ворага, накіраваўшы актыўнасьць рабочых на сапраўднае соцыялістычнае спаборніцтва ня ў рамках правіл унутранага распарадку, як гэта было дасюль.

V.

Сярод такога неаднароднага складу рабочых з шэрагам адсталых і непарлетарскіх настрой асабліва шкодныя хвасьціцкія настроі камуністаў. Выступленьні асобных камуністаў на цэхавых сходах і на нарадах нельга было адрозьніць ад адсталых беспартыйных. Пра аднаго камуніста рабочы сказаў: „Ён у нас дзейнічае за аблакату“, а Старавойтаў—АПА ячэйкі, член Менскага АК КП(б)Б сказаў, што соцыялістычнае спаборніцтва ідзе за кошт рабочага і зьмяншае яго заробную плату. Не працуюць рабочыя па віне адміністрацыі, а вылічваюць з рабочых. Заметкі ў друку правільныя, і, каб захаваць ад вылучанае камісіі сапраўдную колькасць браку адвезьлі 2—3 вазы бракаваных шчотак у магазын на Ленінскую вуліцу, і што ён бачыў (бракоўныя шчоткі) уласнымі вачыма. Пры праверцы аказалася, што Старавойтаў аб гэтым ня ставіў на бюро і аб такіх зьявішчах нікога не паведаміў, а вышэй паданыя факты і па зьмесьце не адпавядаюць сапраўднасьці (гэта пытаньне абмяркоўвалася на бюро парт'ячэйкі, на якім Старавойтаў прызнаўся ў сваіх памылках, пастановаю бюро ён вызвалены ад абавязкаў АПА ячэйкі, а агульны партыйны сход узяняў пытаньне аб неабходнасьці вываду яго з складу Акругому КП(б)Б). Такім чынам, асобныя камуністы робяць шэраг памылак і замест рашучай барацьбы з імі супакойна рэгіструюць факты, выступаючы „сумленнымі староньнімі назіральнікамі“ на беспартыйных сходах.

Майстры цэхаў заўважалі, што асобныя камуністы больш за ўсіх парушаюць працоўную дысцыпліну, робяць брак. Напрыклад, рэкордную лічбу па браку ў дрылёвачным цэху дае той самы Старавойтаў.

З пажарнае каманды выключаюць камуністаў за недысцыплінаванасьць і не зьяўленьне на заняткі і г. п. і аб гэтым будзе абгаварвацца толькі ў парт'ячэйцы пасля выключэньня. З гэтага відавочна, што пытаньне аб дысцыплінаваньні і аб прыкладнасьці камуністаў на вытворчасьці на шчотачнай фабрыцы неабходна рашуча паставіць.

Камуніст павінен быць узорам адданасьці вытворчасьці.

Адказы рэдактар—
рэдкалегія.

З Ъ М Е С Т.

	Стар.
Перадавая. На змаганьне за генэральную лінію партыі	3
С. Агурскі. Барацьба супроць ухілаў на гістарычным фронце	7
Р. Кугель. Ленін аб антысэмітызьме	22
Я. Пайкін. Соцыяльны склад камуністаў-сялян БССР	27
Хв. Ляўчонак. Аб будаўніцтве буйнае аграмаджаньне гаспадаркі	43

На мясцох.

М. Сьвярдлін. За якасьць парткіраўніцтва	18
Д. Фішбейн. Праца і чарговыя задачы савецкіх ячэек гарадзкіх раёнаў	51
І. Шайн. Соцыялістычнае спэборніцтва на фабрыцы „Труд“	55
М. Лур'е і Д. Халявін. Клясавы твар малочна-жывёлагадоўчай коопэрацыі	58
В. Левін. Масавая праца, як яна ёсьць	66

ПАМЫЛКІ ДРУКУ.

На стар. 7 у 22 радку зверху надрукавана—„абагуліць у калгасы да 25 проц.“, трэба чытаць—„абагуліць у калгасы ня менш 25 проц.“.

На стар 7 у 23 радку зверху—„а да канца 1930 году—да 40 проц.“, трэба чытаць—„а да канца 1930 году—ня менш 40 проц.“.

